

Türk-İş

SAYI : 76

İŞÇİ EMEKLİLİĞİ
TARTIŞMASI

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

Türk-İş

AYLIK DERGİ

HAZİRAN
1969

YIL : 7
SAYI : 76

FİATİ : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE : 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotograf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :
Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır sokak No. 8
ANKARA
Telefon : 17 91 36

Türk-İş Dergisi Basın Ahlâk Ya-
sasına uyar.

Türk-İş Basın ve Halkla Münase-
betler Merkezi tarafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu sa-
yası, Ankara'da BAŞNUR Matba-
asında dizilmiş, tertiplenmiş ve
basılmış; klişeler, Eser Klişede
yapılmıştır.

Saygıdeğer

Türk - İş Okuru,

Haziran ayı, İşçi Hareketi yönünden oldukça hararetili geçti. Radyo ve gazeteler, işçi emekliliği konusundaki tartışmayı en önemli haberleri arasında verdiler, nedenleri üzerinde günlerce yorumlar yaptılar. Yazılanlar ve söylenenler; Türk-İş'in bir buhranın eşiğinde olduğu idi. Ama günler geçtikçe berraklaşan tartışma Türk-İş'i zayıflatmak şöyle dursun, daha da güçlü bir hale getirdi, teşkilatın heyecanını görülmemiş bir seviyeye çıkardı.

Bazı çevrelerin, bu tartışmanın Türk-İş'i zayıflatacağı şeklindeki yorumu, Türk-İş Yönetim Kurulunun toplantısı sırasında gerçeğe uymadığı anlaşılmış oldu. Türk-İş Yönetim Kurulu işçi emekliliği konusunda yaptığı toplantıdan sonra yayınladığı bildiride bu konuda şöyle diyordu :

«Bugüne kadar soğukkanlılığını muhafaza eden ve toplumu her hangi bir bunalıma sürekleyci davranışlara rağbet etmeyen işçi topluluğunun bu asil tutumunun itibar ve mukabele görmesi ümidini muhafaza eden Yönetim Kurulu, bu tartışmanın, işçi hareketi dışında herhangi bir istikamete yöneltilmesi fırsatının verilmemesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Türk İşçi Hareketi, özellikle Yönetim Kurulu, bu konuda tam bir dayanışma ve fikir birliği içinde olduğunu, son yaptığı toplantıda meseleleri ele alış ve değerlendirilişiyle bir kere daha ortaya koymuştur.»

□

Dergimizin bu sayısında işçi emekliliği konusundaki tartışmayı en geniş şekli ile okuma fırsatını bulacaksınız.

1963 yılından bu yana altı yıl geçti. Belki ulusların hayatında altı yılın uzun bir zaman olmadığı söylenebilir. Ama insanların hayatında altı yıl azımsanmayacak bir süredir. 1963 te Türkiye'de grev hakkının aleyhinde bulunanların geçen altı yıllık sürede kafalarını değiştirmeleri, grev hakkının o kadar korkulacak birşey olmadığı anılmaları gerekirdi.

Ne var ki, son günlerde grev hakkı aleyhinde bir kısım işverenlerin yaptığı çıkışlar, altı yıllık sürenin bazı kafaların bu anlayışa ulaşması için yeterli olmadığını göstermektedir.

Bu sayımızda, işveren çevrelerinin bu konudaki görüşleri ele alınmakta ve bir başka noktaya değinilmektedir: İş kazaları...

Grevlerle iş kazalarını mukayese eden yazımızı ilgi çekici bulacağımızı umuyoruz.

Bu ay içinde yapılan toplu sözleşmeler, grevler ve dış ülkelerdeki sendikal olaylar dergimizin iç sayfalarında yer almaktadır.

Saygılarımızla

Yurdumuzda zaman zaman tekrarlanan bir tartışma konusu vardır: baskı grupları.

Modern demokrasilerin en tabii müesseselerinden olan baskı grupları, yurdumuzda da etkisini nihayet göstermeye başlamış, ancak siyaset hayatımıza sadece 9 yıl önce girmiş olan bu kavram üzerindeki tartışmalar da bugüne kadar devam edegelmiştir.

Demokratik rejimi, bazı müesseselerin teminatına bırakan Anayasamızın kabulü ve 1961 seçimleriyle, 15 yıl süren otoriter demokrasiden modern demokrasiye geçerken, baskı grupları kavramı da önce nazari, zamanla da fiili olarak siyaset sahnesinde yerini almaya başlamıştır.

Akademisyenlerin baskı grupları hakkındaki görüşleri, dar çevrelere hitabettiği için, bir süre kamuoyunca duyulmamış, ama bazı kuruluşlar, özellikle Türk-İş'in baskı grubu olduğunu açıklamasıyla, geniş halk kitleleri de bu kavram üzerinde durmaya başlamışlardır.

YANLIŞ YORUMLAR

Türkiye 1946'ya kadar devam eden otoriter bir rejimden, otoriter demokrasiye geçmiş olduğu için, yılların yarattığı «otorite» korkusu, otoriter rejimlerin bir niteliği olan «baskı» kelimesinin ürküntü yaratmasına sebep olmuştur. Bir kısım yazarlar, bu yüzden, demokrasilerde seçmen oyunun üstünde ve ondan daha kuvvetli bir baskı olamayacağı düşüncesiyle, «baskı gruplarını, kaba kuvvete başvurarak, ya da silah zoruyla istediğini yaptıran kuruluşlar olarak görmüşler ve bu yanlış çıkış noktasından yanlış sonuca varmışlardır.

Baskı gruplarının güçleri, elbette kaba kuvvete dayanmaktadır. Bu gruplar, «baskı» güçlerini, temsil ettikleri kitlelerin oylarından, ya da büyük kitlelerin oylarını etkileme yeteneklerinden almaktadırlar.

Örneğin, demokrasilerde «dördüncü kuvvet» olarak adlandırılan basın, bir baskı grubudur. Basının baskı grubu olan gücünü, büyük halk kitlelerinin oylarını şu ya da bu yönde kullanmaya yönelebilecek kalemler yaratmaktadır. Bu gerçeğe rağmen, basının bir baskı grubu olmadığını iddia etmek, böyle bir grubun demokrasilerde yeri olmadığını söylemek, aslında demokrasiyi inkâr etmek olacaktır.

İŞÇİ HAREKETLERİ

Modern demokrasiyi benimsemiş bütün ülkelerde, en güçlü baskı gruplarından biri de işçi hareketidir. Yılların yarattığı tecrübeyle, kolay organize olan, işveren karşısında tek başına

zayıf olmanın verdiği güçsüzlüğü, dayanışmanın yarattığı güçle ortadan kaldıran işçiler, işverenlere karşı gösterdikleri gücü, zamanla, Hükümetlere, iktidarlara karşı da göstermeye başlamışlardır. Sanayiın gelişmesi sonucu sayıları hergün biraz daha artan, sendikal eğitim imkânına kavuşan işçiler, oylarını da aynı yönde kullanarak, siyasi iktidarları değiştirmek yeteneğine sahip olduklarını anlayınca, ortaya bir baskı grubu olarak çıkmışlardır.

Demokrasilerin en büyük özelliği, siyasi partilerin seçmene hizmet sunması ve seçmenin de sunulan hizmet vaatlerinden en olumlu, en samimi gördüğüne oy verip, onu iktidara getirmesidir.

İşçi de oy sahibi olduğuna göre, kendisine en yararlı hizmet vaadinde bulunan, bu vaatte samimi görünen partiye oy verecek, onun iktidara gelip, vaadettiği hizmetleri gerçekleştirmesini sağlayacak ya da mevcut iktidarın hizmetini beğenmişse, onu iktidarda bırakma yönünde oy kullanacaktır. Bu, seçmen olarak tek tek bütün işçilerin en olağan hakkıdır. Bunun kadar olağan başka bir hak da işçilerin bir araya gelip, siyasi partilerin hizmet vaatlerini gözden geçirmeleri ve en uygun görüp, benimsedikleri partiye oy vermek için ortaklaşa hareket etmeleridir.

Sendikacılık hareketi aracılığıyla alınan ortak oy verme kararı, işçi hareketine baskı grubu olma niteliği kazandıran unsurlardan biridir.

Ortaklaşa oy verme yeteneğine kavuşmuş bir işçi hareketinin, bu gücünden yararlanıp, işçileri daha iyi şartlara kavuşturmaya çalışması en tabii hakkıdır.

TÜRKİYEDE

Yurdumuzda işçi hareketi, partilerüstü bir politika izlemek ve seçimlere «ortak oy verme» kararıyla gitmektedir. Ama bugüne kadar böyle bir yola gidilmemiş olması onun «baskı grubu olma» niteliğini de ortadan kaldırmamaktadır.

Demokrasiden söz ederek, baskı grubu kavramına karşı çıkan bir takım çevrelerin sözleri, modern demokrasi içinde iflas etmiş bir görüşün zorlamayla yapılan savunması olmaktan ileri gidememektedir. Bu çevreler tutumlarıyla, otoriter demokrasiye, yani «oy alıp işbaşına gelen bir iktidar her türlü denetimden uzak, dört yıl boyunca istediğini yapma hakkına sahiptir» görüşüne özlüm çektiklerini ortaya koymaktadırlar.

Ama, Türkiye yıllarca süren bir demokrasi özleminden ve yine yıllarca süren bir demokrasi denemesinin zaman zaman ısıtırap yaratan safhalarından geçerek bugün ileri bir noktaya ulaşmış, modern anayasalar içinde müstesna bir yer işgal edebilecek bir anayasaya kavuşmuştur.

Bu noktadan geri dönmek artık imkânsızdır.

EMEKLİ İŞÇİ
Türk - İş de olmasa

İşçi Emekliliği Kanunu üzerinde tartışmalar

İşçi emekliliği kanunu, üzerinde yapılan tartışmalar yüzünden, geçtiğimiz ay içinde yurttan en çok konuşulan konu oldu.

Cumhuriyet Senatosu, Mayıs ayının sonunda işçi emekliliği kanununu görüşüp, kabul etmeden tatile girmiş ve bu tutum, işçiler-

de büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştı.

Türk-İş Dergisi geçen sayısında bu hayal kırıklığını şu cümlelerle anlatmaya çalışıyordu:

«29 Mayıs 1969 günü, Meclisin tatil kararı almasıyla bir dönem daha sona ermiş ve işçi-

lerin dört gözle beklediği bir kanun, herşeye rağmen, önümüzdeki döneme ve senatörlerin insafına kalmış bulunuyordu.

Bu durum, hafızaları gayri ihtiyari İş Kanununa çevirdi ve 931 sayılı İş Kanununun Cumhuriyet Senatosunda ne duruma sokulduğu hatırlandı.

Bu satırlar yazıldığı sırada, Senato kulisinde işçi emekliliği kanunu konusunda söylenenler basma aksetmemişti. Ama, İşçi Emekliliği Kanununun Senatoda kabul edilmeden tatil kararı alındığını gören bir parlamento muhabiri, Meclisin basın odasında şöyle dedi:

«Senato, işçileri ne ölçüde düşündüğünü Avukatlık Kanununda göstermişti. Yazık oldu emeklilik kanunumuza...»

Hayıflanarak gazeteci, bir işçi olarak, geleceğine ümitlenmek için bakmasını sağlayacak bir kanunun, Cumhuriyet Senatosunda Millet Meclisinden geçtiği şekilde kabul edileceğinden endişeliydi. Yıllardır parlamento muhabirliği yapıyordu ve artık herkesin düşüncesini, yapısını öğrenmişti. Bu yüzden de endişeliydi.

HAVA BURUKLUKLA DOLU

Bu endişe, şu anda açıklanmamış olsa bile, bütün işçilerin ve gerçekten işçileri düşünenlerin yüreklerinde bir burukluk yarattı.

Meclisler tatile girdikten sonraki ilk 48 saatte hava bu buruklukla doluydu.»

OLAĞANÜSTÜ TOPLANTI ÇAĞIRISI

Bu burukluk, işçilerden sendika yöneticilerine kadar herkesi kaplamıştı. İşte bu hava içinde, CHP. nin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunu olağanüstü toplantıya çağırarak imza topladığı haberleri yayıldı. Haberin duyulmasıyla birlikte, Millet Meclisinin olsun, Cumhuriyet Senatosunun olsun toplanması için gerekli çoğunluğun sağlanıp, sağlanamayacağı üzerinde fikirler yürütülme-ye başlandı. Bir diğer önemli nokta

da CHP. nin olağanüstü toplantı-
da hangi konu ya da konuların gö-
rüşülmesini isteyeceğiydi. Bu iki
soru, bütün kamuoyunu ilgilendi-
riyor ve yapılan tahminlerle, deni-
lebilir ki, bir çeşit «parlamento
toto» oynanıyordu.

Sorulardan biri kısa zamanda
cevaplandı. CHP., Cumhuriyet Se-
natosunu sekiz maddelik bir gün-
demle toplantıya çağırıyordu. Bu
sekiz maddeden birincisi, işçi emek-
liliği kanunu, ikincisi üniversite
mensuplarının tazminatı ile ilgili
kanundu.

Merak edilen diğer nokta, ya-
ni, parlamentonun toplantı için
gerekli çoğunluğu sağlayıp, sağla-
yamayacağı üzerinde tahminler de-
vam ediyordu.

«TEK MADDE»

Bu tartışmalar devam ederken
CHP Cumhuriyet Senatosu grup
başkan vekili İstanbul Senatörü
Fikret Gündoğan, Senato'nun top-
lanması için gerekli beşte bir imza-
yı Senato Başkanlığına verdi. An-
cak, Cumhuriyet Senatosu Başkanı
İbrahim Şevki Atasagun, olağanüs-
tü toplantının tek maddeyle iste-
nebileceğini, bu yüzden, gündemin
bir maddesini tercih etmesini Gün-
doğan'a söyledi. CHP'li Gündoğan
bunun üzerine, gündeme şöyle bir
baktı, birinci maddeyi atladı ve
ikinci maddeyi seçerek, Senato Baş-
kanına uzattı,

«— İşte bunun, üniversite men-
suplarının tazminatı kanununun
görüşülmesi için Cumhuriyet Sena-
tosu'nun toplanmasını istiyoruz»
dedi.

Atasagun, müracaatı aldı ve ge-
reğini yapacağını söyledi. İşin bu
safhası bitmişti.

YENİ BİR PERDE AÇILIYOR

Bu safha biterken yeni bir per-
de açılıyordu. Yeni perdenin kah-
ramanı da Fikret Gündoğan, daha
doğrusu benimsediği anlayıştı.

Fikret Gündoğan , müracaatını
yaptıktan sonra, basın mensupları-
na, gündemin tek maddeye indiril-
diğini açıkladı ve Üniversite men-
suplarının tazminatı konusunun
tek madde olarak seçilmesinin ne-
denini şu şekilde belirtti:

«Üniversite büyük bir hu-
zursuzluk içinde, sokağa dökül-
müştür. Bu yüzden onların du-
rumu çok daha önem taşımak-
tadır.»

CUMHURİYET SENATOSU
BAŞKANI ATASAGUN
«Tercihinizi bildiriniz...»

CHP. SENATO GRUP BAŞKAN
VEKİLİ FİKRET GÜNDOĞAN
İşçiyi atladı, Üniversiteyi
tercih etti

Gündoğan'ın benimsediği anla-
yışa göre, kim sokağa döküldüyse,
onun durumu önemlidir, onun soru-
nunun bir an önce çözülmesi
gerekir. Üniversite sokağa dökül-
müştür, bu yüzden üniversiteyle il-
gili kanunun bir an önce gerçekle-
ştirilmesi lazımdır. İşçiler sokağa
dökülmemiştir, bu nedenle de işçi-
leri ilgilendiren kanun çıkmasa da
olur.

Bu kadarına tahammül edile-
mezdi ve edilmedi.

Gündoğan'ın bu görüşü büyük
tepki yarattı. O kadar ki CHP Ge-
nel Sekreteri Ecevit de Senato Grup
Başkan Vekilinin sözlerini tavih et-
mek gereğini duydu, «Senato açıl-
dığı zaman işçi emekliliği kanunu-
nun da görüşülmesi için ısrar edi-
leceğini» söyledi, Gündoğan'ın ter-

cihinden parti olarak haberdar bu-
lunmadıklarını ima etti.

Ama iş işten geçmişti...

TUNÇ DEMEÇ VERİYOR

8 Haziran günü, Türk-İş Genel
Sekreteri Halil Tunç bir demeç ver-
di. Fikret Gündoğan'ın Senato gün-
deminde yaptığı tercihle, âdeta iş-
çileri sokağa dökülmedikleri için
cezalandırmak istediğini belirten
Tunç, demecinde şöyle diyordu:

«Bugün sokağa dökülmeyen
tek topluluk işçi topluluğudur.
Gene bugün soğukkanlılığını
muhafaza eden ve toplumu her
hangi bir bunalıma sürükleyici
davranışlara rağbet etmeyen tek
topluluk işçi topluluğu kalmış-
tır.

Ancak, Senato gündeminde
yapılan tercihle adeta işçilerin
bu tutum ve davranışları kınan-
mıştır. İşçiler bugüne kadar so-
kağa dökülmemiş ve büyük bir
bunalıma yol açmamışsa, bu iş-
çilerin ve işçi teşkilâtlarının güç-
süzlüklerinden değil, haklara so-
kağa dökülmeden de kavuşula-
bileceği kanaatını bugüne kadar
muhafaza ettikleri içindir.

Üzülerek görmekteyiz ki,
haklılık ve mağduriyet tek başı-
na bir değer taşımamakta, hakla-
rın alınmasında, ölçü, sokağa dö-
külmek ve bunalımlara sebep ol-
mak şeklini almaktadır.

Bu konuda senatoyu olağan-
üstü toplantıya çağırarak CHP. nin
tutumu ibret verici ve bir sami-
miyetsizlik örneğidir. Bir olağan-
üstü toplantı gündemine kona-
cak tasarılar gündemi hazırla-
yanların verdikleri önem sırası-
na göre yer alır. İşçilerin emek-
liliği ile ilgili teklif senatoya ve-
rilen gündemin birinci madde-
sinde yer almakta idi. Eğer bir
tercih yapılması gerekiyorsa, bu
tercihin, gündemin hazırlanma-
sında yapıldığı gibi, birinci
maddedeki işçilerin emeklilikle-
ri ile ilgili teklif olması lâzım
gelirdi.»

Halil Tunç, daha sonra, Fikret
Gündoğan'ın gündem tercihinde
ileri sürdüğü gerekçeye değiniyor,
«gerekçeye göre, günün en önemli
konusu olan ve toplumu sarsan
üniversite bunalımını kısmen gi-
dermek hedef alınmış. Sanki 250
lira ile yarı aç yarı tok yaşamaya
çaşan binlerce işçinin derdi

önemli değil...» diyor ve şöyle devam ediyordu:

«Sayın senatör, bununla da yetinmeyip, adeta işçinin bir bunalıma sebebiyet vermemiş olmasını cezalandırarak, onları sokağa dökülmedikleri için kınar bir davranış içine girmekte, adeta, 'siz de sokağa dökülseydiniz, sizin meseleniz de öncelik kazanırdı' demektedir.»

Tunç daha sonra, Senato'nun toplanarak, işçi emekliliği kanununu kabul etmesini diliyordu.

Tunç'un demecinin gazetelere dağıldığı 8 Haziran günü ise, CHP Genel Merkezinde telaşlı bir hava esti. Seçimler arefesinde işçileri darıltmış olmaktan endişelenen CHP yöneticileri, bir yandan, kırdığı pottan dolayı bir kere daha Fikret Gündoğan'a kızarlarken, Tunç'un çıkışma karşı cevap vermemeyi düşündüler. Ancak partinin Genel Sekreteri Bülent Ecevit Ankarada yoktu. Durum telefonla kendisine bildirildi ve ertesi günün beklenmesi kararlaştırıldı.

Tunç'un demeci ertesi günkü gazetelerde yer aldı ve kamuoyu tarafından olumlu karşılandı. Herkes, Gündoğan'ın gerekçesini bir kere daha kınıyor, işçilere karşı büyük haksızlık yapıldığını söylüyor, Tunç'un demecini onaylıyordu.

9 HAZİRAN 1969 PAZARTESİ: DURUM

Aynı gün (9 Haziran Pazartesi) tartışma büyük bir hızla, ama tah-

min edilmeyen bir şekilde ve yönde genişledi.

9 Haziran Pazartesi sabahı, çeşitli çevrelerde durum şöyleydi:

CHP. Yöneticileri, Halil Tunç'a cevap verip vermemekte tereddüt ediyorlardı. Bazı yöneticilere göre, bu meseleye hiç girmemek lazımdı. Diğer bir kısım yöneticiler, cevap verilmesini istiyorlardı. Bu arada, Cumhuriyet Senatosu CHP. Grubu Başkanvekili Fikret Gündoğan, partisinin Genel Merkeziyle yaptığı danışma sonunda Tunç'a bir cevap hazırlamağa koyuldu.

CHP. Genel Merkezinde bu tartışmalar olurken, Çalışma Bakanı Turgut Tokar, Halil Tunç'un haklı olduğu, CHP. Senato Grup Başkanvekilinin ileri sürdüğü gerekçeyle işçileri sokağa dökülmedikleri için adeta cezalandıran bir zihniyeti temsil ettiği yolunda bir demec hadı ve bu demeci bazı gazetelerle TRT'ye gönderdi.

DEMİREL KONUŞUYOR

Günün en önemli olayı ise, Başbakanlık kapısında oldu. Başbakan Demirel kapıdan çıkarken, bekleyen gazeteciler, Halil Tunç'un demeci hakkında birşey söyleyip söylemeyeceğini sordular.

Başbakan birşeyler söyledi. Ama söylenenler, gazetecilerin tahmin ettiği gibi olmadı. Demirel şöyle diyordu:

«— Herkes bir şey söylüyor... Herkes her şeyi söylüyor.. Sokağa dökülmekle kanun çık-

ÇALIŞMA BAKANI TOKER

Geri alınan demec...

ması mümkün değildir. Zannetmiyorum ki bu beyan bütün Türk-İş'i ilzam eden bir beyan olsun, şayet, böyle bir beyan varsa.. Zannetmiyorum bu, belki bir düşünceyi daha iyi anlatabilmek için yapılmış bir beyan olabilir. Sokağa dökülmekle Türkiye'de hiç bir şey halledilemez. Edilmiştir de bu zamana kadar.. Edilmiyecektir de.. O zaman Parlamento'ya ne lüzum var? Bunları Türk demokrasisinin gelişmesinde bir merhalenin icapları sayınız. Bir buçuk milyon insan adına konuşmak pek kolay şey değil.»

Gazeteciler, bu sözleri gazetelerine yetiştirmek için telefon başına koştular. Ve kısa bir zaman sonra, Başbakanın demeci başkent siyasi çevrelerinde duyuldu.

YENİ GELİŞMELER

Demecın duyulmasından sonraki gelişmeleri şöylece sıralamak mümkün:

— Turgut Tokar demecini geri aldı.

— CHP Genel Merkezinde bir memnuniyet havası esti ve Halil Tunç'a cevap verilmekten kesinlikle vazgeçildi. CHP. yöneticileri, bu işten sıyrılmış olmanın rahatlığı içinde, derin bir «ohh!» çektiler.

— Fikret Gündoğan, Tunç'a cevap olarak hazırladığı metni bir kere daha gözden geçirdi.

Gündoğan demecinde gerekçesini tevill etmeye çalışıyor, konuyu

ÜNİVERSİTELİLER SOKAKTA

İşçi sokağa dökülmediyse...

başka yöne kaydırmak istiyor ve partisinin propagandasını yaparken, bütün suçu da iktidar partisine yüklüyordu.

10 Haziran günü Başbakanın ve Gündoğan'ın demeçleri gazetelerde yayınlandı. Ancak, Demirel'in sözleri yanında Gündoğan'ın demeci geri plânda kalmıştı.

Aynı gün, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç Başbakana cevap verdi. Şöyle diyordu Tunç:

«Başbakan Demirel her nedense sokaktan pek korkmaktadır. Sanki, dört yıldır devlet sokaktan, ya da dışardan idare edilmiyormuş gibi... Demirel bu kabil olayları, Türk demokrasisinin gelişmesinde bir merhalenin gereği sayarken, büyük bir sinirlilik içinde Türk İşçi Hareketine tarizde bulunmakta ve «birbuçuk milyon insan adına konuşmak pek kolay şey değil» demektedir. İşçi liderleri, bugüne kadar temsil ettikleri kitle adına daima rahat konuşmuşlar ve bundan böyle de rahat konuşacaklardır .

Sayın Demirel'in «zannetmiyorum ki, bu beyan Türk-İş'i ilzam eden bir beyan olsun» şeklindeki sözü işçi hareketini yakinen bilmediğinin tipik bir örneğidir. Türk-İş'e 10 yıldan beri hizmet etmekteyim. Her dönemde Türk İşçisinin % 90 ının itimadına mazhar olmanın mutluluğunu taşıyorum. İşçi Hareketinde onun adına yapılan bir beyan, işçi hareketinin tamamını ilzam eder. Çünkü, işçi hareketi, şarkvari metodlarla çalışan bir politika hareketi değildir.

Yine tekrar ediyorum; işçi emeklilikleri ile ilgili tasarı seçimden evvel çıkmadığı takdirde, elimiz başta hükümet ve parlamenterler olmak üzere yakalarında olacaktır. Bizi bu takipten hiçbir kuvvet alıkoyamayacaktır.

Sokağa dökülmeğe gelince; Türk İşçi Hareketi, bugüne kadar hertürlü tahrik ve teşviklere göğüs gererek sokağa dökülmemiş, sokağa dökülenleri kınamıştır. İşçilerin gösterdiği bu sabrın asaleti üzülerek ifade etmek zorundayız ki, karşılık görmemiştir. Sayın Demirel, so-

BAŞBAKAN DEMİREL

«Türk-İş'i ilzam eden beyan» üzerine

kağa dökülmenin huzursuzluk yarattığını sık sık tekrarlamak-tadır. Türk-İş, huzuru hiçbir zaman sayın Demirel'in anladığı şekilde anlamamakta, memle-kette huzurun, işsizliğin önlen-mesi, çalışanların sosyal güven-liği, vergi adaleti, toprak reformu gibi olumlu icraatlarla sağ-lanacağına inanmaktadır.

İlgililer şunu iyi bilmelidir-ki; çalışanların insan gibi yaşa-yabilmelerini sağlayacak olumlu çalışmalara başlamadıkça, bu milletin birbirinden önemli ya-pılması gereken bir yığın işleri varken, politikacıların ve parla-mentonun eski alışkanlıkların-dan kurtulamıyarak bu prob-

lemlerimizi umursamaz tutum-ları devam ederse işçilerin bu kabil tepkisi devam edecektir.

Politikacılar bugünkü tutum ve davranışları ile milletimizi her gün biraz daha sefalet ve rejimi hergün biraz daha çık-maza götürdüklerinin adeta far-kında değillerdir.

Başta Başbakan olmak üze-re politikacılara sesleniyoruz; ulusun problemleriyle alay et-mekten ve ulusa zulmetmekten vazgeçiniz. İşbirliği yapınız, iş-birliğinde pazarlığınız toplumun refah ve saadeti için olsun. Umursamazlığınız ve ulusa zul-medercesine tutum ve davranı-şınız devam ettiği sürece, ulusun zulme karşı direnme hakkı ol-duğunu da aklınızdan çıkarma-yınız».

SEYFİ ÖZTÜRK DE İŞE KARIŞIYOR

Halil Tunç'un bu demeci ver-mesinden bir gün sonra, konuya devlet Bakanı Seyfi Öztürk karıştı. Aslında çok kimse Seyfi Öztürk'ün konuya neden ve nasıl karıştığını anlayamadı. Devlet Bakanını yakı-nan tanıyan Eskişehirli (Öztürk Eskişehir milletvekilidir), O'nun is-minden bahsettirmek için her fır-sattan yararlanmayı çok iyi bildiği-ni söyleyerek, merakları gidermeye çalıştılar.

Öztürk'ün şahsiyata kaçan, oturduğu makamın ciddiyetine pek yakışmayan demeci, kamuoyunda, özellikle işçiler arasında tepki

TÜRK-İŞ KONGRESİNDE SEÇİMLER

İşçi liderleri de seçimle işbaşına gelirler...

uyandırdı. Bu tepki, 12 Hazirandan sonra giderek, genişleyecek ve bütün yurt sathında işçilerin protesto gösterilerine yol açacaktı.

12 HAZİRAN 1969 PERŞEMBE

12 Haziran Perşembe, olayların bir düğüm noktası oldu. Bu düğüm, daha sonra Türk-İş Yönetim Kurulunda çözülecek ve aslında bütün işçi liderlerinin aynı gayede oldukları anlaşılacaktı.

Ancak 12 Haziran günü tartışma değişik bir durum aldı.

CHP. nin çağrısı üzerine ertesi gün toplanması kararlaştırılmış Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun toplantı için gerekli çoğunluğu sağlayıp sağlayamayacağı tartışması bütün kamuoyuna yayılmıştı. Eğer, Senato toplantı için gerekli çoğunluğu sağlarsa, ne görülecekti? Bu da merak edilen ikinci konuydu.

12 Haziran günü bir demec veren Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, bu konuda şöyle dedi:

«İşçiler için hayati önem taşıyan işçi emekliliği kanununu politikacıların gerçekten benimseyip benimsemediği Cumhuriyet Senatosunun yarın yapacağı toplantıda belli olacaktır. Bu yüzden Türk İşçi Hareketinin gözü Cumhuriyet Senatosuna dikilmiş bulunmaktadır. İşçiden yana görünen, işçi haklarını koruduğunu, sosyal adaletin savunucusu olduğunu iddia edenlerin gerçek yüzleri Cumhuriyet Senatosunun yarınki toplantısında ortaya çıkacaktır.

Ancak, işçilerle ilgili kanunlarda, avukatların işçi haklarına tecavüzleri önlendiği, Avukatlık Kanununun Sosyal Sigortalara el uzatan maddesinin değiştirilmesi öngörüldüğü için, kulislerde, işçi kanunları aleyhinde çeşitli oyunlar dönmektedir. Bu oyunlar Türk işçilerinin gözünden kaçmamaktadır. Çoğunluğu avukatların teşkil ettiği parlamenterlerin, seçimler arefesinde göstermelik olarak, Millet Meclisinde kabul ettikleri işçi emekliliği tasarısının o zaman kanunlaşmaması, bu meselenin bir pazarlık konusu yapılmasındandır. Bu pazarlıklara göre,

kanun, Kasım ayında da Cumhuriyet Senatosundan bu şekli ile geçmeyecektir. Parlamenterlerin bütün çabaları seçimler arefesinde işçiden yana imiş gibi görünmek ve seçimleri atlattıktan sonra kendi çıkarlarını korumaktır.

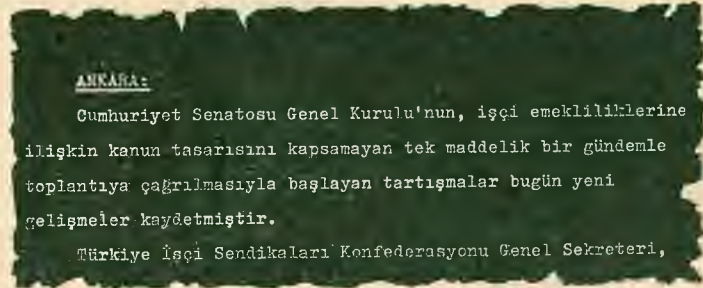
Bu yüzden politikacılar, işçi emekliliğinin bir an önce çıkması ile ilgili tartışmayı kasıtlı olarak amacı dışına itme gayreti içine girmişlerdir. Bu gayretlerde, gücünden, bilincinden ve dayanışmasından her gün biraz daha fazla korkar hale geldikleri Türk İşçi Hareketini parçalayıp zayıf duruma düşürme çabaları da açıkça görülmektedir.»

12 Haziran günü meydana gelen gelişmeler, TRT nin saat 19 da

Yönetim Kurulu'nun en geç yedi gün içinde olağanüstü olarak toplanmasını istemişlerdir. İzmir'deki 13 sendika ise, Halil Tunç'u desteklediğini açıklamıştır.

Halil Tunç da, verdiği demecde, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nun yarın yapılması beklenen olağanüstü toplantısına gözlerini çevirdiklerini ve partilerin işçi sorunlarına ilgi gösterip göstermediklerinin işçi emeklilikleriyle ilgili tasarı karşısındaki tutumlarıyla belli olacağını söylemiştir.

Devam eden tartışmaların başında Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, gündemin tek maddeye verilmesi sırasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin samimiysiz davrandığını öne sürmüştü, en geç bir buçuk ay içinde bu tasarı kanunlaştırıl-

TRT HABER BÜLTENİNDE İŞÇİ EMEKLİLİĞİ

İlgi ve merak uyandıran haber

yayınlanan haber bülteninde bütün ayrıntıları ile kamuoyuna duyuruluyordu.

TRT'NİN HABERİ

Türkiye radyolarının yayınladığı haber, tartışmanın neden başladığını, nasıl geliştiğini anlatmaktaydı.

12 Haziran günü saat 19 bülteninde yayınlanan haber şöyleydi:

«Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nun, işçi emekliliklerine ilişkin kanun tasarısını kapsamayan tek maddelik bir gündemle toplantıya çağrılmasıyla başlayan tartışmalar bugün yeni gelişmeler kaydetmiştir.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri, Halil Tunç'la Başbakan Süleyman Demirel ve Devlet Bakanı Seyfi Öztürk arasındaki tartışmaya katılan Türk-İş Yönetim Kurulu üyelerinden bir kısmı hazırladıkları bir önerge ile,

mazsa, işçileri sokağa dökülmekten alkoyamayacaklarını bildirmişti.

Başbakan Süleyman Demirel'in bu sözlerin bütün Türk işçileri ve Türk-İş'e maledilemeyeceğini bildir-mesi üzerine, Tunç bu demece de cevap vermiş tartışma daha sonra Devlet Bakanı Öztürk'le Tunç arasında devam etmişti.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulunun bazı üyeleri başkanlığa verilmek üzere bir önerge hazırlamışlardır. Önergede, Türk-İş adına yapılan bazı konuşmaların teşkilâtın bütünlüğü ve gücünü sarstığı öne sürülmüştür.

Bugün basına dağıtılan önerge metninde, Yönetim Kurulu üyelerinden Hasan Türkay, Kaya Özdemir, Mehmet Ali Sarı, Selahattin Erkap, İsmail Topkar, Osman İpekçi, Mehmet İnhanlı, Mahmut Yüksel, Mustafa Ulucan, Orhan Erçelik, Sadık Şide, Mustafa Başoğlu,

İbrahim Denizcier, Orhan Sorgu ve Binali Yağışan'ın adları yer almıştır.

Ancak bunlardan İbrahim Denizcier, Orhan Sorgu, Mahmut Yüksel ve Mehmet İnhanlı, birer açıklama yaparak bu önergeyi imzalamadıklarını ve onaylamadıklarını bildirmişlerdir. Böylece önergede haberi yayına hazırladığımız sırada 11 Yönetim Kurulu üyesinin adı kalmıştır. Henüz Türk-İş başkanlığına verilmeyen önergede, Genel Sekreter Halil Tunç'un, Türk-İş Yönetim Kurulu'nun yetkileri içinde bulunan konularda re'sen demeçler verdiği bildirilerek bu tutum verilmiştir.

Önergede şöyle denilmiştir:

«— Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç genel olarak Türk-İş Yönetim Kurulu'nun yetkileri içinde bulunan konularda re'sen verdiği beyanatlarında;

Sayın Cumhurbaşkanlığı'nın ve to müessesesine Türk-İş'in güveninin kalmadığı, TRT Kanun Tasarısı'nda öngörülen, TRT Yönetim Kurulu'na iştirak edecek işçi temsilcisinin verilmeyeceği ve bilhassa son olarak 10 Haziran 1969 Salı günü Basın ve TRT aracılığıyla kamu oyuna yayınladığı Sayın Başbakan Süleyman Demirel'e cevap mahiyetindeki bildirisi tarafımızdan etraflica incelenmiş ve bu bildiriler nitelikleri bakımından Türk-İş ve hatta Türk-İş'in de korumak mecburiyetinde olduğu devlet itibarını ve devletin devamlılığını tehdit eder mahiyette görülmüştür.

Genel Sekreter son bildirisinde, devletin dört yıldanberi sokaktan ve dışardan idare edildiğini iddia ederek, büyük Atatürk'ten bu yana şartlar ne olursa olsun bağımsızlığına gölge düşürülmeyen Türkiye Devletine ve dolayısıyla onu korumak azmi içerisinde bulunan Türk milletine de itham, hatta böhanda bulunmuştur. Türk Devletin dışarıdan idare edildiği sözü isbat edilmesi gereken ve isbat edilemediği takdirde iddia sahibini Cumhuriyet kanunlarına göre suçlu duruma düşürecek, manası ve mahiyeti itibarıyla tehlikeli ve gayri ciddi bir beyandır. Türk-İş Genel Sekreterliği gibi vatansever ve bağımsızlığın koruyucusu olması gereken bir

makamda oturan şahsın ortaya atıldığı iddia ve ithamı isbat etmek gibi bir de görevi vardır. Bu iddiasını isbat edemediği takdirde bu işin sorumluluğunu Türk-İş Genel Sekreteri olarak değil, Halil Tunç olarak taşımak mecburiyetindedir.»

Halil Tunç'un işçilerin sokağa dökülmesinden söz ederken Türk-İş tüzüğünün kendisine verdiği yetkinin sınırlarını aştığı öne sürülen önergede şöyle devam edilmiştir:

«— Türk-İş Genel Sekreteri, aslında beyanı ile kendi kendini nakzeder durumdadır. 10 yıldanberi Türk-İş'e ve Türk işçilerine tek başına hizmet ettiği iddiasıyla da gerçekleri tahrif etmiş, Türk sendikacılığının mücadeledeki kolektif hareketini kendisine maletmek gibi bir öğünmenin de içine girmiştir.

Genel Sekreterin bu ve son zamanlardaki yetki hudutlarını aşan beyanları Türk-İş Ana Tüzüğü ve son Genel Kurul'da kabul edilen temel ilkelere de aykırıdır.

Genel Sekreter Parlamento haysiyetini hiçe saymakta, çok kere tek başına savunucusu görüldüğü Anayasa gereklerini kabul etmeme gibi bir garabetin, bir yanlış tutumun içerisine düşmektedir.

Genel Sekreter, bu tutum ve davranışı ile kendisinde parlamento'nun üstünde bir kuvvet görmekte ve böylelikle de Anayasa'nın, demokratik temel müesseselerinden olan sendikacılığı mecrasından dışarıya taşımak istemektedir.

Genel Sekreter, Başbakanı muhatap aldığı son bildirisinde bütün siyasi kuruluşları ve parlamenterleri zulüm karşısında susmak ve zulme sebep olmakla itham ederek halkı direnmeye çağırmaktadır. Anayasa ve bağımsız mahkemelelerin, hatta diğer baskı unsurlarının bulunduğu bir ülkede, zulümden, direnme hakkından bahsetmek suretiyle anarşik ortama zemin hazırlamakta ve tahrikçilik yapmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz beyan, tutum ve davranışlarıyla Türk-İş bütünlüğünü parçalamak gibi bir hareket içersinde görünen ve Türk-İş Ana Tüzüğü'nün yetki sınırları dışına çıkan Genel Sekreter'in bugüne kadar devam eden bütün beyanlarını gözden geçirmek gerekli

kararları almak ve Türk-İş'in, Türk işçilerini temsil yetkisindeki bütünlüğünü korumak amacıyla bir toplantı yapılmasını ciddi ve zaruri görmekteyiz.»

Öte yandan, İzmir'de kurulu ve Türk-İş'e bağlı 13 sendika adına yayınlanan bir bildiride, Halil Tunç'un işçilerin emeklilikleriyle ilgili tasarının durumuna ilişkin sözlerinin desteklendiği açıklanmıştır.

Tunç'un sözlerinin ters yorumlandığı kaydedilen bildiride, kendisinin isyana teşvikçilik ve solculukla suçlanması yerilmiştir.

Likat-İş, Tarım-İş, Ges-İş, NATO-İş, Tezbüro-İş, Tümtis-İş, Tek-sif, Yapı-İş, Yol-İş, DYF-İş, Metal-İş ve Ağaç-İş adına yayınlanan bildirisi şöyle devam etmektedir:

«— Biz Türk-İş Üçüncü Bölge Temsilciliği ve temsilcilğe bağlı sendika idareleri 12 Haziran 1969 günü toplanarak işçileri ilgilendiren bütün çalışmalarını ve bugün içinde bulunduğumuz durumu gözden geçirerek, şu sonucu elde etmiş bulunuyoruz:

Sayın Halil Tunç'un bu konudaki bütün beyanatları işçi adınadır ve bu beyanatlara tamamen iştirak ediyoruz.

Senatonun fevkalâde toplantısında Meclis'ten geçen tadil kanununun müzakeresini ve meclisten geçtiği gibi kabulüyle Resmi Gazete'de ilan edilerek, 1969 seçimlerinden evvel kanunlaşmasını istiyoruz. Her yönüyle faaliyetlerine inandığımız ve tam güvenle bağlandığımız Türk-İş'ten gelecek ve verilecek direktif ve emirlere harfiyen uyacağımızı ve uygulayacağımızı beyan ederek, tertemiz ve milliyetçiliğiyle temayüz ve tanınmış olan Sayın Halil Tunç'a sürülme iste-nen lekeyi haksız ve isabetsiz buluyor ve bu iddiaları yapanların bir bunalım içinde olduklarını kabul ediyoruz. Son sözümüz şudur:

Senato'nun işbu fevkalâde toplantısında, tasarı Meclis'ten çıktığı gibi geçmeli ve kanunlaşmalıdır.»

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç da bugün verdiği demeçte, parlamento'nun kulislerinde işçilerle ilgili tasarıların çıkmaması için çeşitli kulisler döndüğünü öne sürmüştür. Tunç bu arada, söz konu-

DİYARBAKIRDA YAPILAN PROTESTO GÖSTERİSİ

Emeklilik Kanunumuz ne oldu?...»

su tasarıyla ilgili tartışmayı amacı dışına çıkartmak için çaba harcan-
dığını da söylemiştir.

Türk işçi hareketinin gözünün yarın yapılacak olan Cumhuriyet Senatosu toplantısına çevrildiğini belirten Tunç, «İşçiden yana görü-
nen, işçi haklarını koruduğunu, sos-
yal adaletin savunucusu olduğunu
iddia edenlerin gerçek yüzleri,
Cumhuriyet Senatosu'nun yarınki
toplantısında ortaya çıkacaktır»
demıştır.

İşçi emeklilikleriyle ilgili tasan-
rının, Millet Meclisi'nde seçim ön-
cesi göstermelik olarak kabul edil-
diğini öne süren ve seçimlerden
sonra tasarının bu şekliyle kabul
edilmek istenmediğini söyleyen
Tunç, demecine şöyle devam etmiş-
tir:

«— Bu yüzden politikacılar, iş-
çi emekliliğinin bir an önce çık-
ması ile ilgili tartışmayı kasıtlı ola-
rak amacı dışına itme gayreti içine
girmişlerdir. Bu gayretlerde, gü-
cünden, bilincinden ve dayanışma-
sından her gün biraz daha fazla
korkar hale geldikleri Türk işçi
hareketini parçalayıp zayıf duruma
düşürme çabaları da açıkça görül-
mektedir.

Ne var ki, gücünün bilincine
varmış Türk işçisi, politikacılığı
şarkvari ayak oyunları ile lâf ebe-
liği sananların çabalarını boşa çı-
karacaktır.

Halil Tunç, ayrıca, demokrasiye
aykırı düşen bir tutum izlediğine
ilişkin görüşleri reddetmiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri Tunç
ayrıca,

«— Seyfi Öztürk'ün demecine
cevap vermek lüzumunu duymuyo-
rum. Gerekli cevabı özellikle Eski-
şehir işçisi seçimlerde verecektir»
demıştır.»

İŞÇİ KURULUŞLARININ TEPKİLERİ

12 Hazirandan sonraki günler,
genel olarak, işçi kuruluşlarının
protesto gösterileri, demeçler ve
bildirilerle geçti.

Türkiye'nin her tarafında gös-
teriler yapılıyor, beyannameler, bil-
diriler yayınlıyor ve politikacıla-
rın tutumunu tenkid ediliyordu.

MECLİS VE SENATO TOPLANİYOR

Bu arada 13 Haziran günü top-
lantıya çağırılmış olan Millet Mec-
lisi ve Cumhuriyet Senatosu çoğun-
luk olmadığı için toplanamadı.

Toplantının açılış saatinde her
iki meclisin başkanlık divanı ayrı
ayrı yoklama yapmışlar ve çoğun-
luğun olmadığını görünce, oturu-
mun açılmasını bir saat sonraya
ertelemişlerdi. Ama bir saat sonra
da çoğunluğun bulunmadığı anla-
şılınca, Parlâmentonun toplanması
seçim sonrasına kaldı .

Bu suretle işçiler için ufukta
belirmiş bir ümit ışığı da sönmüş,
işçilere olağanüstü toplantıda da
sırt çevrilmiş oluyordu.

Cumhuriyet Senatosunun top-
lantısı için gerekli salt çoğunluk,
senatörlerden yedisi eksik olduğu
için sağlanamamıştı.

TUNÇ'UN BASIN TOPLANTISI

Türk-İş Genel Sekreteri Halil
Tunç 17 Haziran günü bir basın
toplantısı yaptı. Kalabalık bir ga-
zeteci topluluğunun katıldığı, rad-
yo ve televizyon ekiplerinin hazır
bulunduğu toplantıda Tunç son
günlerin olaylarını anlattı .

«Şimdi yapılacak en olumlu
hareket, Cumhuriyet Senatosu ve
Millet Meclisi başkanlarının Meclis-
leri toplantıya çağırmasıdır» diyen
Genel Sekreter, işçi emekliliği ka-
nununun gelişmesi hakkında bilgi
verdi, tartışmaların neden ve nasıl
çıktığını anlattı ve sözü «kulisteki
hesaplar»a getirerek şunları söy-
ledi:

«Ancak bu arada, bir takım
ard niyetli hesapların yapıldığı,
Cumhuriyet Senatosunun Ekim-
de yapacağı toplantıda, tasarıyı
bu şekliyle kabul etmeyeceği
«ufacak bir» değişiklik yapacağı
söylentileri yaygınlaştı.

İşçi Emekliliği ile ilgili ka-
nunun bir geçici maddesi bu-
lunmaktadır. Bu geçici madde
ile, Avukatlık Kanununun Sosyal
Sigortalar Kurumu Kanununa
aykırı maddeleri yürürlükten
kaldırılmaktadır. Avukatlık Ka-
nununun hangi şartlarda ve na-
sıl gerçekleştirildiği, Meclislerde
büyük çoğunluğu teşkil eden
avukatların parti ayrımı gözet-
meksizin mesleki çıkarlarını ko-
rumada nasıl birleştikleri hatırlan-
acak olursa, avukat parla-
menterlerin çıkarlarını yürür-
lükten kaldıran yeni bir kanu-

ESKİŞEHİRLİ İŞÇİLERİN MİTINGİ

Tam bir dayanışma içinde...

nu, hele seçimlerden sonra kabul etmeyecekleri açıktır. Yapılmak istenen ortadadır: Milletvekilleri, işçilerle ilgili bu tasarımı kabul etmiş olmanın rahatlığı içinde işçinin karşısına çıkıp, oy isteyecek, ama şu anda seçim endişeleri olmayan Senatörler, seçimden sonra tasarının kanunlaşacağına söz vermekle yetineceklerdir. Seçimlerden sonra, tasarının avukatların Sosyal Sigortalar Kurumu bünyesinde imtiyazlı bir sınıf haline gelmelerini önleyen maddesi Senatoca değiştirilecek, seçim endişesinden kurtularak, dört yılı daha garantiye almış milletvekilleri de Senato'nun görüşüne uyacak, değişikliği kabul edeceklerdir.

Oyun aslında bu kadar basittir. Ama mükemmel bir şekilde uygulama alanına konulmaktadır.»

Türk-İş Genel Sekreteri Meclislerin olağanüstü toplantıya çağırılması ve tartışmalar konusunda da şunları söylüyordu:

«CHP. diğer muhalefet partileri ile işbirliği yaparak, Meclisleri toplantıya çağırırken, Cumhuriyet Senatosu başkanlığına verdiği dokuz maddelik gündemde, işçi emekliliği ile ilgili kanun da yer alıyordu. Ancak, Senato başkanının bu gündemin tek maddeye indirilmesi isteği üzerine, CHP. Cumhuriyet Senatosu Başkan vekili İstanbul Senatörü Fikret Gündoğan, Üniversite ile ilgili tasarımı tercih etti.

Gündoğan'ın gerekçesi, Üniversite'nin sokağa dökülmüş olduğu, bu bakımdan, tazminat tasarısının büyük önem taşıdığı, herşeyden önce, bu konunun çözülmesi gerektiği yolundaydı.

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, bu gerekçenin tutarsızlığın ortaya koyma amacıyla 7 Haziran günü bir demeç verdi. Tunç demecinde, eğer sokağa dökülmek meselelerin öncelikle hallini sağlıyorsa, işçinin de sokağa dökülebileceğini, Gündoğan'ın, gerekçesiyle, işçi hareketini, bugüne kadar sokağa dökülmediği için adeta cezalandırmak istediğini belirtiyordu.

Bu demece 9 Haziran günü, bir yandan Fikret Gündoğan, öbür yandan da neden alındığı anlaşılamayan Başbakan cevap verdi. Sayın Demirel, Türk-İş Genel Sekreterini itham altında tutma gayretine kendini, tam mânasıyla kaptırmış görünüyordu.

10 Haziranda Tunç, Başbakanı cevaplandırdı, ithamları reddetti ve sorumlu kişi olarak, ondan, işçilerle ilgili kanunun çıkarılmasını istedi.

11 Haziranda, konuya nereden ve nasıl karıştığı anlaşılamayan Seyfi Öztürk ortaya çıktı ve Türk-İş Genel Sekreterini şiddetli bir şekilde suçladı. Öztürk'ün ithamları o kadar dayanıksızdı ki, tartışmayı asıl amacından uzaklaştırıp, şahıs plânına sok-

mak gayesi taşıdığı derhal belli oluyordu.

Öztürk'e cevap vermek gereği duyulmadığı için Türk-İş Genel Sekreteri işçi emekliliği üzerinde durmağa devam etti.»

Genel Sekreter Tunç bu olay vesilesiyle bir kere daha görülen işçi dayanışmasına da değinerek şunları söyledi:

İŞÇİ DAYANIŞMASI

«Denilebilir ki, Türk İşçi Hareketi, bu dayanışması ile gücünü ortaya koyma yolunda çok önemli bir adım atmıştır. Bu adım, onun daha da güçlenmesine yol açacaktır. İşin başında, işçilerin bu kadar sert bir tepki göstereceklerini, böylesine dayanışma içinde bulunacaklarını tahmin edemeyenler, şu anda, bu dayanışmanın nedenini ara-makla meşguller.

Aslında, işçilerin çıkarlarını korumada büyük bir bilinç sahibi olduklarını halâ anlamak istemeyenlere bir olayı hatırlatmak yararlı olacaktır. Cumhuriyet Senatosunda Avukatlık Kanunu kabul edildiği zaman, avukat senatörler, ayağa fırlayıp, parti ayrımı gözetmeksizin birbirleriyle kucaklaştılar.

Particiliğin tam ortasında bulunan senatör avukatlar kendi çıkarlarını korumada sarmaş dolaş olurlarken, işçilerin haklarını elde etmek için her çeşit particilik anlayışım bir kenara itip, tam bir dayanışma içinde

HALİL TUNÇ BASIN TOPLANTISINDA

Bütün ayrıntılarıyla emeklilik kanunu tartışması...

bulunmaları kadar olağan şey yoktur.

Bu yüzden, Türk-İş, siyasi partilerin yöneticilerini samimi olarak uyarmak istemektedir: İşçi nasıl olsa bizdendir, bizim partiye oy verecektir gibi hayallere kapılmayın.

İşçi bugüne kadar şu ya da bu partiye oy vermiş olabilir. Ama şu anda, kendi çıkarlarını koruma mücadelesini yapmaktadır ve oy verirken peşin hükümlerle hareket etmeyecek, davranışları tartacaktır.

İNGİLTERE ÖRNEĞİ

Birkaç gün önce İngilterede meydana gelen olayları hatırlamak yararlı olacaktır. İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile aralarında organik bağlar

bulunan, işçilerin bütün seçimlerde desteklediği İşçi Partisi Hükümetinin işçi haklarını kısıtlayıcı tedbirler getirmek istemesi üzerine, sendikalar ve işçiler ayaklandılar. Wilson işçi liderleri ile saatlerce süren toplantı yaparken işçiler ellerinde dövizler, seçimlerde desekledikleri Hükümetin aleyhinde protesto gösterilerinde bulunuyorlardı. İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel kongresi Wilson Hükümetinin işçi hakları aleyhindeki tutumunu şiddetle kınadı. Bütün bunlar olurken, İngiliz kabinesi de devamlı toplantı hâlinde gelişmeleri gözden geçiriyordu.

Bu, bir baskı grubunun mücadelesidir. İngiltere örneğine karşı, İngiliz ve Türk işçilerinin çok değişik eğitim düzeylerinde

bulunduğunu iddia edenler çıkarılabilir. Elbette bu görüşün haklı yönleri vardır. Ancak, işçinin çıkarlarının söz konusu olduğu şartlarda, eğitim düzeyi ne olursa olsun, işçiler arasında tam bir ortak anlayışın sağlanabileceği unutulmamalıdır. Şu anda Türk işçilerinin gösterdiği dayanışma bu görüşümüzü doğrular nitelikte bulunmaktadır.

BASKI GRUPLARI

Tunç bundan sonra baskı gruplarından bahsederek şöyle dedi:

«Başbakan Süleyman Demirel, baskı gruplarının bütün demokrasilerde en önemli yeri tuttuğunu kabul etmez görünerek, baskı ile kanun çıkmayacağını söylüyor. Oysa, baskı ile kanunların çıkmasının önlenmediği bir ülkede, demokrasinin en tabii gereği olan baskı grupları kanunların çıkması için elbette etkili olacaklardır.

Çağımızda, demokrasinin varlığından söz edilmesi için tek şart, seçimle işbaşına gelmek değildir. Demokrasi, müessesesidir. Baskı gruplarının, modern devlet idaresinde hiç de küçümsemeyecek bir rol oynadıklarına şüphe yoktur. Bunların en fazla gelişmiş oldukları Amerika ve Avrupada, «görünmez hükümet», «tahtın arkasındaki kuvvet» diye adlandırılmaları politik alanda ne derece önemli ve etkili bir faktör teşkil ettiklerini göstermeye yeter. Bu nedenle, emeklilik kanunu konusunda işçilerin gösterdikleri çok haklı tepki ve baskıya, Hükümetin «biz baskı ile iş yapmıyoruz, baskı ile kanun çıkarmıyoruz» gibi, bir görüşle karşı çıkması, çağımız demokrasisini inkâr anlamı taşır.

Baskı gruplarını kabul etmenin, onların görüşlerini benimsemenin iktidarların kudretini azaltacağı görüşü çok gerilerde kalmıştır. Çağımızda, baskı gruplarıyla işbirliği, demokrasinin müesseselerine saygı, Hükümet edenlere sadece ve sadece şeref kazandırmaktadır.»

Genel Sekreter basın toplantısını şu sözlerle bitiriyordu:

«Türk-İş, her türlü ard niyetin dışında, işçi haklarının gerçekleştirilmesini sağlama amacına ulaşmak üzere mücadelesine devam edecektir.

Bu mücadelesinden ötürü Türk-İş'e, çeşitli kişi ve kuruluşlardan tarizler gelmektedir. Ne var ki, Türk-İş, varlığının asıl dayanağı olan Türk işçilerine hizmet yolunda bugüne kadar yürüttüğü yoldan sapmayacaktır.

Türk işçisi, son olaylar sırasında gösterdiği dayanışma ile bu yolda kararlı olduğunu ispatlamış ve bu, Türk-İş'in mücadelesine güç katmıştır.»

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU OLAĞANÜSTÜ TOPLANTIYA ÇAĞIRILIYOR

Bir yandan Türk-İş İcra Kurulu, Yönetim Kurulunun olağanüstü toplanması için karar alırken, öbür yandan da Yönetim Kurulu üyeleri yazılı olarak başvuruyor, yönetim kurulunun toplanmasını istiyorlardı. Türk-İş Yönetim Kurulunun 22

Haziran Pazar günü toplanması kararlaştırıldı.

Yönetim Kurulunun olağanüstü toplantı tarihi 18 Haziran günü kamuoyuna açıklanıyordu. Aynı gün Türk-İş, Genel Sekreteri Halil Tunç ve Eğitim Sekreteri Salahaddin Erkap'ın imzasıyla Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlıklarına birer müracaatta bulundu. Türk-İş'in meclislerin toplantıya çağırılmasını isteyen müracaatında, bazı kanunların çıkmamış olmasından dolayı kamuoyunda, özellikle işçiler arasında başgösteren huzursuzluk anlatılıyor ve meclislerin başkanlık divanı tarafından toplantıya çağırılmasının büyük yararlar sağlayacağı belirtiliyordu.

SENATO BAŞKANLIĞINA YAPILAN MÜRACAAT

Türk-İş'in Cumhuriyet Senatosu başkanlığına yaptığı müracaat şöyleydi :

«Cumhuriyet Senatosunun tatile girmesi dolayısıyla, birçok kanunun görüşülemediği ve bu durumun kamuoyunda huzursuzluk yarattığı malûmunuzdur.

Bu huzursuzlukların sebep olduğu olaylar ve bu olaylar yüzünden çıkan tartışmaların aynı zamanda Cumhuriyet Senatosunun itibarını da zedelemekte olması, demokratik rejime yürekten bağlı Türk İşçi Hareketini rahatsız etmektedir.

Türk İşçi Hareketini en az bunun kadar rahatsız eden bir diğer husus da, bütün işçilerin büyük bir umutla beklediği, parlamentonun tatilinden önce kanunlaşacağı yetkililer tarafından kesinlikle vadedilmiş, işçi emekliliği kanununun Cumhuriyet Senatosunda görüşülememiş olmasıdır.

Şu anda bütün yurtda milyonlarca işçi, bu kanunun çıkarılmamış olmasının büyük üzüntüsü ve huzursuzluğu içinde.

Kalkınmanın bütün yükünü taşımakta olmasına rağmen, Türk işçilerinin ileri sosyal haklara sahip olduğunu iddia etmek imkânsızdır. Örneğin, yıllardanberi emekli işçiler zamanımızın şartlarına göre, günlük denecek kadar az bir emekli maaşı ile geçinmek zorunda bırakılmışlar ve bu konuda yetkililere yapılan uyarmalar bir türlü dikkate alınmamıştır. Son olarak, bu konuda açılan tartışmaların ve Türk Sendikacılık Hareketinin görüşlerini kabul ettirmesi sonucu, emekli işçilerin durumunu kurtaracak, halen çalışmakta olan fakat tahammüllerinin sonuna gelmiş işçilerin emekliliklerini sağlayacak kanun da maalesef Cumhuriyet Senatosunda görüşülememiştir.

Cumhuriyet Senatosunun olağanüstü toplantı yapması için siyasi partiler tarafından yapılacak çağrının, seçim öncesi rekabet havası içinde, diğer partiler tarafından olumlu karşılanmaması muhtemeldir. Buna karşı aynı çağrının Anayasasının 83. maddesine dayanılarak başkanlığınızca yapılması halinde, Cumhuriyet Senatosunun toplanması imkân dahiline girebilecektir.

Bu durumu göz önüne alarak, işçilerin bir an önce çık-

masını bekledikleri işçi emekliliği kanununu görüşmek üzere, Cumhuriyet Senatosunu olağanüstü toplantıya çağırmanız, çıkmış ve çıkması muhtemel birçok problemi halledecektir.

Türk İşçi Hareketinin bu çok önemli ricasını olumlu karşılayacağınız umuduyla en derin saygılarımızı sunarız.»

TUNÇ'A CEVAP

19 Haziran günü Türk-İş Yönetim Kurulu üyelerinden yedisi «Türk-İş Yönetim Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırın üyeler Tunç'a cevap verdi» başlığını taşıyan bu bildiride, Halil Tunç'un basın toplantısında ileri sürdüğü bazı görüşler cevaplandırılıyordu.

«Olağanüstü toplantı talebimizi kim hangi yöne çekerse çeksin ve kimler bu talepte art niyetler ararsa arasın, Türk-İş prensiplerini savunan insanlar olarak en ufak bir endişemiz bulunmamaktadır. Türk-İş'in ve Türk işçisinin sokakta işi olmadığı ve vekarı ile kendisine özgü bir davranışın dışına çıkmaması gerektiğine inanıyor, anarşist davranışları yüzünden kınadığımız başka işçi kuruluşların seviyesine inmememiz lüzumunu bir kere daha duyuruyoruz. Türk-İş'in bir iç meselesi olan, ancak maalesef sokağa taşırılan konulardan duyduğumuz üzüntüyü ifade ederken, kimlerin işçiden yana ve kimlerin işçi karşısında olduklarının zamanla ortaya çıkacağını muhterem kamu oyuna ve aziz işçi arkadaşlarımıza duyuruyoruz» cümlelerin yer aldığı bildirinin yayımlandığı gün, Çalışma Bakanı Turgut Tokar de bir basın toplantısı düzenleyerek, tartışmaya katılıyor ve Türk-İş Genel Sekreterine «hafif ve nazik kelimler seçme itinası içinde» çatıyordu.

TOKER'İN BASIN TOPLANTISI

Turgut Tokar, basın toplantısında şöyle diyordu :

«Bugüne kadar bu konuda bir münakaşaya girmekten azami derecede sakındım. Bilhas- sa, hiç bir meselenin haline yararlı olmayacağı inancı ile polemige iltifat etmedim.

Bu davranışımın ciddi sebepleri mevcuttur. Öncelikle işçi bütünlüğünün devamı samimi arzumdur. İşçi haklarına

gönülden saygım vardır günlük münakaşa zeminine itilmek istenen işçi emeklilik tasarısı ciddi bir emeğin mahsulü ve şüphe götürmez bir haklılığın tescil belgesidir. Hükümetin bir üyesi olarak, Çalışma Bakanı olarak herkesten çok Millet Meclisinden çıktığı gibi kanunlaşmasını istediğim bir tasarıdır.

Tasarı üzerinde her ne suretle olursa olsun, kim tarafından yapılsa yapılsın, vaki olacak çıkış ve münakaşaların çok fazla da olsa tasarının bütünlüğüne halel getirme ihtimalini hesaba katmışımdır.

Bu itibarla ciddi ve ağırbaşlı bir tutumla hedefe varmanın daha uygun bir yol olduğuna ve Türkiyemizde tüm meselelerimizin hallinde, bu yola girmenin zarureti olan inancım, davranışlarım hâkim olmuştur.

Bu defa, Türk-İş Genel Sekreterinin ne temin etmek istediği ve ne sonuç vereceği kestirilmesi güç bir şekilde gerçekleri bir başka biçimde gösterme gayreti olmasa idi «Mümkün olduğu kadar hafif ve nazik kelimeler seçme itinası içinde, hakikatleri tahrif etmese idi, demiyorum» yine de münakaşaya girip herhangi bir cevap da bulunmayı lüzumlu görmeyecektim.»

AVUKATLIK KANUNU HAKKINDA

Çalışma Bakanı Turgut Toker daha sonra, işçi emekliliği kanununun geçirdiği safhaları anlatıyor ve sözlü Avukatlık Kanununun sosyal sigortalarla ilgili maddesine getirerek şöyle divordu :

«Bu arada şunu kaydetmeliyim ki, Avukatlık Kanununda yer almış olup, işçilerimizle nazaran farklı imkânlar getirmiş bulunan ve sosyal güvenlik prensiplerinin bütünlüğünü zedeleyen hükümleri, işçilerimizle aynı ve makul ölçüler içine getirilmesini temin edecek maddelerin tasarıda yer alması Sayın Başbakanın emir-

leriyle tarafımdan temin edilmiştir.»

BASKI GRUPLARI

Çalışma Bakanı tasarının Cumhuriyet Senatosundan da aynen geçeceğinden emin olduğunu söylüyor ve «baskı grupları» hakkındaki görüşlerini şu şekilde açıklıyordu :

«Sık sık baskı gruplarından bahsedilmiş ve bahsedilmeye de devam edilmektedir.

Esas olan Anayasa müesseseleri, kanuni kuruluşlar ve kanunlara göre kurulma imkânları bulmuş teşekküllerinin mevcudiyetidir.

Bu arada, kısmen teşkilatlanmış çeşitli sosyal grupların

Bu manada, meselâ esnaf, sanatkâr, büyük çoğunluğu teşkil eden köylü de baskı gurubudur ve nihayet en büyük ve en güçlü baskı gurubu tümü ile millettir.

Mesele ağırlık içinde kendini hissettirmek ve devamlı müessiriyeti temin etmektir.

Demokratik düzen bir muvazene rejimidir. Demokratik düzenin var olmalarına ve yaşamalarına imkân verdiği tek mil kuruluşlar ve bu kuruluşların temsilcileri bu muvazenede iştirakçi ve sorumludurlar.

Önemli olan, bu hususun iyi bilinmiş ve bunun inanç haline getirilmiş olmasıdır.

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bütün Üyeler aynı şeyi istiyor

ve menfaat gruplarının varlıklarından da bahsetmek yerinde olacaktır.

Herkes için ve bizim için bütün bunların hem hukuki hem de fiili mevcudiyetlerini kabul etmemeye ve saygı duymamaya imkân yoktur.

Bu kuruluş, teşekkül ve grupların, baskısından anlaşılacak genel mana, vazife ve sorumluluk duygusu içinde varlıkları ile Devletin genel işleyişinde ve cemiyetin çeşitli faaliyetlerinde olumlu istikamette devamlı tesirde bulunmalarıdır.

Baskı gurubu deyiminden ve niteliğinden şu veya bu şekilde tehdit manasının çıkarılması ve hareketinin beklenmesi mümkün değildir.

Kuruluşların birbirlerine tekaddüm yarışı, birinin diğerine nazaran ve parlamentoya nazaran güçlü ve üstün olduğu iddiası, baskı gurubu olma niteliğinin ötesinde ve dışında isimlendirmek gereken bir davranış olur.

Baskı grubu olduğunu tekrarlayarak ve ifade ederek baskı gurubu hevesi içinde gösterilerde bulunmak sadece zaafın alametidir.

Şunu ifade edeyim ki, her sahada, zümrelerin, gurupların, menfaatlerini temin için seçilen yol, bütün cemiyetin huzuruna karşı olursa ve bu istikâmette geliştirilmek istenirse bu işte geniş anlamı ile önce insanın davasını bulmak ve görmek güçtür.»

GÖZLER İŞÇİ HAREKETİNDE

Bu tartışmaların, kamuoyunun dikkatini işçi hareketinin üzerinde toplamasından daha olağan birşey olamazdı ve nitekim de günlerce bütün gözler Türk-İş'e çevrildi.

Genel olarak düşünülen şu ol-maktaydı: Son dokuz yılın, hergün biraz daha güçlenen kuruluşu

sevinçle ellerini ovuşturuyor ve «Türk-İş artık kendini toparlayamaz» diyordu.

Ama zaman geliyor ve Yönetim Kurulu toplantısı yaklaşıyordu.

O Yönetim Kurulu toplantısı ki, Türk-İş'in bölünmesini bekleyenleri büyük bir hayal kırıklığına uğratacak, işçiyi sevenleri ise rahatlatacaktı.

YÖNETİM KURULU TOPLANIYOR

Türk-İş Genel Merkezi 22 Haziran günü, Pazar olmasına rağmen, olağanüstü bir hareket içindeydi. Yönetim Kurulu toplantısının başlayacağı saat yaklaştıkça arka arkaya gelen basın mensupları heyecanı arttırdılar.

OLAĞANÜSTÜ TOPLANTIDA
Emeklilik kanunu çıkmalı

Türk-İş, bu tartışmalardan yara almadan çıkabilecek miydi. Eğer, bu tartışmalar Türk-İş'i yaralarsa, bu, ne ölçüde olurdu.

Bir yanda tarafsız, iyi niyetli, Türk İşçi Hareketini bir teminat olarak gören büyük kitleler ve mücadelenin asıl sahibi işçiler ve onun temsilcileri yer alıyor; bunlar, Türk İşçi Hareketinin bir sarsıntıya uğramamasını temenni ediyor, bunun için ellerinden gelen çabayı sarfediyorlardı. Öbür yanda, Türk-İş'in güçlenmesini yıllar boyu endişeyle izlemiş, işçinin yine sahipsiz kalmasını isteyen bir avuç çıkarıcı grubu,

Saat 10 da, Yönetim Kurulu toplantılarının yapıldığı, kütüphane salonunda aşağı yukarı üyelerin tamamı hazır. Fotoğrafçılar oradan craya koşuyor, sandalyelere çıkıyorlardı. Televizyon kameramenleri, spotlar flaşlar kütüphaneye o güne kadar görülmemiş bir hava veriyor-du.

Gazeteciler bir şey koparabilmek, üyelerin havasını anlayabilmek için bütün ustalıklarını, bütün tecrübelerini seferber etmişler, masum sorularla birşeyler koparabilmeye çalışıyorlardı. Bakışlar-

dan, oturuş tarzından yorum yapan, sonuç çıkaranlar vardı.

Resimler çekildi ve fotoğrafçılara rica edildi. Eğer müsaade edilirse, artık Yönetim Kurulu çalışmalarına başlayacaktı.

Ve kapılar kapandı.

Olağanüstü toplantı başlamıştı.

O gün kapalı kapıların ardında neler olduğunu, neler konuşulduğunu kimse öğrenemedi. Ertesi günkü gazetelerde çıkan haberlerden birçoğu bir tahmin olmaktan öteye geçemiyordu.

Ertesi gün yayınlanan bildiri ise işçiyi ve Türk-İş'i sevenleri rahatlatıyor, «artık Türk-İş kendini toparlayamaz» ümidinde olanlara ise acı bir darbe indiriyordu. İşçi Hareketi tamamen aynı görüşteydi. Tartışmalar, karşılıklı ithamlar ne kadar sert geçerse geçsin, işçinin menfaatleri söz konusu olunca Türk-İş topluluğu bir araya geliyor aynı görüş etrafında birleşiyordu.

Yönetim Kurulu olağanüstü toplantısının sonucu yayınlanan bildiride şöyle deniyordu:

«Yönetim Kurulu üyeleri, işçi emekliliği kanununun seçimlerden önce çıkmasında tam bir görüş birliği içindedirler. Bu konuda Türk-İş topluluğu tarafından girişilen mücadele sonuna kadar sürdürülecektir.»

Bu suretle, ayın son günleri yaklaşırken, Yönetim Kurulu toplantısında alınan kararların uygulanmasına geçilmek üzere hazırlık yapıliyordu.

Bu kararlardan en önemlisi, bir yönetim kurulu heyetinin Başbakan ve iktidar partisi genel Başkanı Süleyman Demirel'i Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlarını, siyasi parti liderlerini ziyaret etmesiydi.

Türk-İş heyeti politikacılar, işçilerin görüşünü ve «kararlılığım» anlatacak, işçi emekliliği kanununun seçimlerden önce çıkması için «ciddi ilgilerini» talebedecekti.

Bu talebe uyulursa, işçi hareketi bu anlayışı teşekkürle karşılayacaktı. Uyulmazsa ise...

Evet uyulmazsa, onun da tedbirleri alınmıştı ve gerektiğinde bu tedbirlerin uygulanmasında te reddüt edilmeyecekti.

Takvimler Haziran ayının son günlerini gösterirken, konu, önemini korumaya devam ediyordu.

SENATO BİR GÜN FAZLA ÇALIŞSAYDI

Cumhuriyet Senatosunun bir gün daha fazla çalışmaması, «işçinin» parlâmentodan beklediklerine kulaklarını tıkaması yüzünden doğan kırımlıklar kolay kolay tamir edilemeyecek; işçi, senatörlere bundan sonra, hep bu kırıklık içinde bakacaktı. Ta ki, yeni çalışma dönemi, Cumhuriyet Senatosuna yeni bir anlayış, işçiden yana bir tutum getirsin.

O zaman en iyi merhem olan zaman bu kırıklığı da unutturacaktır.

Parlâmento

İşçi milletvekilleri

Başarılı dört hizmet yılı

Millet Meclisinin seçim kararı alarak tatile girmesiyle, yasa hayatımızda bir dönem daha sona ermiş bulunuyor.

Geçtiğimiz dönemde Millet Meclisinin yaptığı çalışmaların bir bilânçosunu çıkarmak ve bunların değerlendirmesini yapmak için zaman henüz erkendir. Ancak, geçen dönemde Mecliste bulunan dört milletvekilinin işçilerle ilgili konulardaki çalışması işçi hareketi tarafından daima anılacaktır.

Bu dört milletvekilinin özelliği, hepsinin de işçilikten ve sendikacılıktan gelmiş olması, hepsinin de Türk-İş bünyesindeki kuruluşlara bağlı olmasıdır.

Bu dört sendikacı, Metal-İş Federasyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir, Çimse-İş Sendikası Başkanı Ankara Milletvekili Hasan Türkay, Tes-İş Federasyonu Başkanı İzmir Milletvekili Enver Turgut, Teksif Sendikası Sosyal müşaviri İstanbul Milletvekili Mustafa Ertuğrul'dur.

Millet Meclisinde yer alan Türk-İş üyesi bu sendikacıların hepsi de Adalet Partisi listesinden milletvekili seçilmişlerdir. 1965 seçimlerinde Meclis'e Türk-İş üyesi sendikacı milletvekili sokan tek parti AP. olmuştur.

Dönemin sona ermesi dolayısıyla, Türk-İş, işçi milletvekilleri-

Türk-İş yönetim kurulu 22 Haziran 1969 günü yaptığı olağanüstü toplantıdan sonra şu bildiriyi yayınladı:

Türk-İş Yönetim Kurulu işçi emekliliği kanununun durumu ve bu kanun üzerinde açılan tartışmaları görüşmek üzere, 22 Haziran Pazar günü olağanüstü olarak Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un başkanlığında toplanmış ve aralıksız olarak on saat çalışmıştır. Yönetim Kurulu aşağıdaki kararları almıştır:

İşçi emekliliği ile ilgili Kanunun seçimlerden önce çıkması hususunda Yönetim Kurulu üyeleri arasında uyumsuzluk olduğu, bazı yönetim kurulu üyelerinin işçi yararına olan emeklilik kanunu karşısında bulundukları yolundaki haberlerin hakikatle bir ilgisi olmadığı, aksine, bu konuda Yönetim Kurulunun tam bir ittifak halinde oldukları tesbit edilmiş, işçi emekliliği ile ilgili tasarının seçimlerden önce kanunlaştırılması konusunda, Türk-İş topluluğunun giriştiği mücadelenin sonuna kadar sürdürülmesi oybirliğiyle karara bağlanmıştır.

Bu arada, Yönetim Kurulu içinden seçilen bir heyetin, başta sayın başbakan olmak üzere, diğer siyasi parti başkanlarını, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi başkanlarını ziyaret ederek, işçilerin bu kararlılığının kendilerine ulaştırılması ve tasarının seçimlerden evvel kanunlaştırılması hususunda ciddi ilgilerinin talebedilmesi de Yönetim Kurulunca oybirliğiyle kabul edilmiştir.

GÜÇLÜ BİR MÜCADELE

Bu heyetin en kısa zamanda gerekli görüşmelerde bulunması ve bu temaslar süresince, herhangi bir miting

TÜRK - İŞ YÖNETİM

ve yürüyüş yapılmaması temaslardan olumlu sonuç alınmadığı taktirde, çok güçlü bir mücadeleye girilmesi, mitingler düzenlenmesi ve mücadelenin yollarının tesbiti için Yönetim Kurulunun en geç 15 Temmuz 1969 da tekrar toplanması hususunda da Yönetim Kurulu üyeleri ittifaka varmışlardır.

TAM BİR DAYANIŞMA

Bugüne kadar soğukkanlılığını muhafaza eden ve toplumu her hangi bir bunalıma sürükleyici davranışlara rağbet etmeyen işçi topluluğunun bu asil tutumunun itibar ve mukabele görmesi ümidini muhafaza eden Yönetim Kurulu, bu tartışmanın, işçi hareketi dışında herhangi bir istikamete yöneltilmesi fırsatının verilememesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Türk İşçi Hareketi, özellikle, Yönetim Kurulu, bu konuda tam bir dayanışma ve fikir birliği içinde olduğunu, son yaptığı toplantıda meseleleri ele alıp ve değerlendirişyle bir kere daha ortaya koymuştur.

DEMOKRATİK REJİMİ KORUMA KARARLILIĞI

Türk-İş Yönetim Kurulu, Türk-İş Genel Sekreterinin işçi emekliliği ile ilgili tasarı hakkındaki bütün beyanlarını ayrıntıları ile eleştirmiştir. Neticede, verilen izahat çerçevesinde, bu beyanların hiçbir zaman devlet bütünlüğünü ve demokratik rejimi zedeleyici bir maksatla yapılmadığı, aksine, Tunç'un bu demeçlerinin bugüne kadar

ne birer mektup göndererek, yaptıkları çalışmalardan dolayı teşekkürlerini bildirmiş ve önümüzdeki devrede de onları yeniden Mecliste görmek istediğini belirtmiştir.

Türk-İş'in mektubunda, işçiler için yaptıkları hizmetlerin, yakından takibedildiği ve bu hizmetlerin asla unutulmayacağı belirtilmektedir.

Bu dört işçi milletvekili, Özdemir, Türkay, Turgut ve Ertuğrul 12 Ekim seçimleri için yeniden adaylıklarını koyacaklardır.

Mecliste geçen dönem Türk-İş'in görüşlerini temsil edip, işçi haklarını savunan bu dört milletvekilinin ortak özelliklerinden biri de işçilikten gelmiş, yoksul halk çocukları olmalarıdır. Zaten kendileri de bu bu özelliklerini her zaman ve her yerde tekrarlamaktadırlar.

KAYA ÖZDEMİR

Metal-İş Federasyonu Başkanı, İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir 1931 yılında Sivas'ta doğdu, ilk ve orta öğrenimini Kırıkkalede, Erkek Sanat Enstitüsünü de Ankara'da bitirdi.

1947 yılında o zamanki Askeri Fabrikalar Kırıkkale Kuvvet Merkezi Fabrikasına elektrikçi olarak girdi. 1950 de şimdiki adıyla Metal-İş olan Makina Kimya işçileri sendikasının birinci devre Yönetim Kurulunda Genel Sekreterlik ve Başkan Vekilliği görevlerini yaptı.

1954 den bu tarafa askerlik görevleri dışında Kırıkkale Metal-İş'in Başkanlığını yapan Özdemir, 1960 yılında Türk-İş Yönetim Kuruluna seçilerek 1962 de Türk-İş Genel Sekreter Yardımcılığına getirildi.

1963 yılında kurucusu bulunduğu Türkiye Metal-İş Federasyonunun Başkanlığına seçildi.

Kaya Özdemir halen Metal-İş Federasyonu, Kırıkkale Metal-İş Sendikası ve Türkiye Kız ve Erkek Sanat Okulları Mezunları Cemiyeti Genel Başkanı olup, Türk-İş Yönetim Kurulu üyesidir.

Özdemir 1965 yılında AP listesinden İstanbul Milletvekili olarak meclise girmiş ve aynı yıl Meclis Çalışma Komisyonu Başkanlığına seçilmiştir. İktidar ve muhalefet milletvekillerinin oybirliği ile dört yıldır Meclis Çalışma Komisyonu Başkanlığını yapan Özdemir, İş Kanunu, Deniz İş Kanunu, 991 sayılı kanun, çalışma atışeleri ile ilgili kanun 274 ve 275 sayılı kanun tekliflerini görüşmekle görevli geçici komisyon başkanlıklarını ve 506 ve 991 sayılı kanunlarda değişiklik ya-

KURULU BİLDİRİSİ

olduğu gibi, işçi hareketinin devlet bütünlüğünü koruyucu ve savunucu tutumu içinde verildiği, bundan böyle de Türk İşçi Hareketinin daima demokratik rejimi ve devletin bütünlüğünü koruma hususunda kesin kararlı olduğu bir kere daha Türk-İş Yönetim Kurulunda tesbit edilmiştir.

SOSYAL SİGORTALAR GENEL KURULUNDA

Yönetim Kurulu ayrıca, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kuruluna katılıp katılmamayı da görüşmüş, neticede, mücadelenin güçlenmesi bakımından Sosyal Sigortalar Genel Kuruluna iştirak edilmesini ve orada bir kere daha işçi emekliliği ile ilgili konunun dile getirilmesinin faydalı olacağı kanaatini belirtmiştir.

SÖZDE BİR İŞÇİ KURULUŞUNUN ÇABALARI

Türk-İş tarafından ortaya atılan, savunulan ve mücadelesi yapılan işçi emekliliği kanunu ve yine tamamen Türk-İş'in gayret ve çabalarıyla gerçekleştirilen asgari ücretlere Türk İşçi Hareketinde hiçbir yeri ve rolü olmayan ve işçiyi temsil yeteneği bulunmayan bir kuruluş sahip çıkmaya çalışmaktadır.

Türk-İş Yönetim Kurulu gerçeği bir kere daha kamuoyuna duyurmayı yararlı görmüştür. İşçi emekliliği ka-

nununun çıkartılması için girişilen mücadelede olsun asgari ücretlerin gerçekleştirilmesinde olsun, Türk İşçi Hareketinin tek temsilcisi Türk-İş'ten başka hiç bir kuruluşun katkısı olmamıştır. Başkalarının mücadelesi ve çabalarına sahip çıkarak, bedava kahramanlıklarla işçiye hoş görüneceklerini, işçi hareketi içinde bir yer kapacaklarını sananlar, yanlışlıklarını kısa zamanda anlayacaklardır.

Türk-İş gerçekleştirilme şerefi tamamen kendisine ait olan asgari ücretlerin uygulanmasında da gerekli çalışmalarını yaparak, bütün işçilerin, bu ücretlerden yararlanmasını sağlayacaktır.

İŞVERENLERİ UYARI

Yine asgari ücretler konusunda işverenlerin hiçbir esasa dayanmayan tutum ve iddialarının sahiplerini yalamakta olduğu görüşünde birleşen Türk-İş Yönetim Kurulu, işverenlere bir uyarıda bulunmayı faydalı görmüştür. Asgari ücret, sosyal ücrettir ve işçi ile ailesinin geçimi için gerekli en az ücret olarak yeryüzünün her tarafında bu anlayış içinde uygulanmaktadır. İşverenlerin, tamamen bilimsel bir şekilde tesbit edilen asgari ücretlerden şikâyet etmesi, «işçi aç kalsın» isteğinden başka hiçbir anlam taşımaz ve bu anlayış çalışma barışını kökünden zedeler.

İşverenlerin bu anlayışı en kısa zamanda terketmeleri Türk-İş Yönetim Kurulunun samimi temennisidir.»

KAYA ÖZDEMİR

HASAN TÜRKAY

Millet Meclisinde Türk - İş üyesi dört işçi milletvekili

ENVER TURGUT

MUSTAFA ERTUĞRUL

pılmasını sağlayacak tasarı ve teklifleri görüşmekle görevli geçici komisyonun başkanlarını 228 sayılı kanunda değişiklik yapılmasını sağlayacak teklif ve tasarıları görüşmekle görevli geçici komisyonun sözcülüğünü yaptı.

Evli ve üç erkek çocuk babası bulunan Özdemir, çeşitli defalar Amerika'ya, İngiltere'ye, Avrupanın çeşitli ülkelerine, İsrail'e ve Kıbrıs'a çalışma konuları ile ilgili seyahatler yapmıştır.

HASAN TÜRKAY

Çimse-İş Sendikası Başkanı Ankara Milletvekili Hasan Türkay 1333 yılında doğdu, 1935 yılında Paşabahçe Cam Fabrikasında işçilikle hayata atıldı.

Türkay, 1946 yılında sendika kurma hakkını kısıtlayan hükümlerin kaldırılması üzerine başlayan sendikacılık hareketine katıldı, 1947 yılında Paşabahçe Şişe Cam Sendikası kurucuları arasında yer aldı. Hasan Türkay, 1947 yılından bu güne kadar geçen 22 yıl içinde sendikacılık hareketinin içinde bulundu.

1947 den 1958 yılına kadar 11 yıl kurucusu olduğu Paşabahçe Şişe Cam Sendikasının başkanlığını yapan Hasan Türkay, 1958 - 1960 yılları arasında İşçi Sigortaları İdare Meclisi üyeliği yaptı, 1950 - 1954 yılları arasında da İstanbul Sendikalar Birliği Başkan Vekilliği görevinde bulundu.

28 Kasım 1963 yılında kurulan Türkiye Çimse-İş Sendikasının kurucuları arasında bulunan Türkay, o günden bu yana da sendikanın genel başkanıdır.

Evli üç çocuklu bulunan Hasan Türkay, 1935 seçimlerinde Türk-İş kontenjanından AP Ankara milletvekili seçilmiştir.

ENVER TURGUT

1927 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelen Enver Turgut orta okul mezunudur.

Enver Turgut, 1942 yılında çalışma hayatına atıldı. İlk görevi Ankara'da Doğu Matbaasında mücellit çırağı oldu. Daha sonra bir kunduracı yanında çalıştı, ustabaşılığına yükseldikten sonra bir kunduracı dükkanı açtı.

Turgut, 1948 yılında vatani görevini yapmak üzere askere gitti, askerlikten sonra da ayakkabı imalathanesi açtı. Ancak doktorlar bu mesleği yapmakta sağlık yönünden sakınca gördüklerinden imalathanesini kapatmak zorunda kaldı. Enver Turgut daha sonra Diyarbakır Belediyesi muhasebe servisinde görev aldı. 1954 yılında Karayolları Diyarbakır Bölge Müdürlüğünde çalıştı ve buradaki görevi sırasında sendikacılığa başladı.

1955 yılında Karayolları İşçileri Bölge Sendikasının Mali Sekreterliğini sonra Genel Sekreterliğini daha sonra da Başkanlığını yapan Enver Turgut, 1961 yılında

Devlet Su İşleri 10 uncu Bölge Müdürlüğüne tayin edildi. Bu sırada bugünkü Diyarbakır Tes-İş Sendikası kurucuları arasında yer aldı.

15 Ocak 1964 yılında yapılan Tes-İş Federasyonu Birinci Genel Kurulunda Federasyon Genel Sekreterliğine seçildi, 1965 Milletvekili seçimlerinde de İzmir Milletvekili olarak Parlamente'ye girdi.

Enver Turgut, 1937 yılında yapılan Federasyonun Üçüncü Genel Kurulunda Başkanlık görevine getirildi.

Evli olan Enver Turgut'un üç çocuğu vardır.

MUSTAFA ERTUĞRUL

Mustafa Ertuğrul 1924 yılında Kayseri'nin Tomarza ilçesine bağlı Gülveren köyünde doğdu.

İlk okulu köyünde tamamladı, orta 2 de öğrenimini terkettili.

1938 de Kayseri Sümerbank bez fabrikasına işçi olarak girdi. 1948 de Kayseri Teksif Sendikasına üye oldu. 1954 de sendika yöneticiliğine getirildi. 1955 de Sendika başkanlığına seçildi. 1961 de Teksif Federasyonu 2 nci Başkanı oldu. 1965 de AP listesinden İstanbul Milletvekilliğine seçildi. 4 yıldır Meclis Çalışma Komisyonu üyesidir.

Halen Teksif sendikasının sosyal müşaviridir.

Ertuğrul, evli ve beş çocuk babasıdır.

KIDEM TAZMİNATI

I

1. MAHİYETİ:

Kıdem tazminatı basit ifadeyle, aynı işyerinde uzun seneler sadakat ve dürüstlük ile çalışan işçiye, kanunda gösterilen nedenlerle işinden ayrılırken işveren tarafından ödenen paradır. Türk İş hukukunda kanundan doğan bir müessesese olarak yer alan kıdem tazminatının hukuki mahiyeti münakaşalıdır. Bazı hukukçular bunu bir tazminat olarak kabul etmektedirler (Atabek - sh. 178, Sızmaçoğlu sh. 108). Gerçekten 931 sayılı Yasada tazminat tâbirinin kullanılmış olması ilk nazarda bu görüşü doğrular mahiyette ise de, konunun etraflıca tetkiki sonucunda farklı neticelere varılabılır. Öncelikle tazminattan bahsedebilmek için ortada bir zararın mevcut olması gerekir. Halbuki İş Kanununun 13. maddesine göre ihbar önellerine uyarak hizmet akdini fesheden işveren, hüsnüniyetli olsa dahi, kanunda öngörülen parayı ödemek zorundadır. Öte yandan işçinin uzun seneler aynı işyerinde yıprandığı ve yıpranmanın da bir zarar olarak telâkki edileceği ileri sürülebilirse de, bu görüş işçinin ücretinin yıpranma ile doğru orantılı olarak artacağı realitesi karşısında doyurucu olmaktan uzaktır.

Doktrinde kıdem tazminatının ikramiye olarak kabul edildiğini de görmekteyiz. Buna göre kıdem tazminatı ile, işyerinde uzun seneler sadıkane çalışan, müesseseye bağlılığını ispat eden işçiyi mükâfatlandırmak gayesi güdülmektedir (1). Kıdem ikramiyesinin ödenmesinde kusur aranmamalıdır. Bu meblâğ işçinin uzunca süren mesaisinin, yıpranmasının karşılığıdır. 5518 sayılı Kanunun gerekçesinde ve Yargıtayın pek çok kararında aynı hususun tekrarlandığını görmekteyiz. Ancak ikramiye işverenin, işçinin çalışmasından ve teşebbüsün başarı kazanmasından dolayı takdir ve memnuniyetini göstermek için işçiye ödediği meblâğdır. Yıl sonu ikramiyesi, fevkalâde ikramiye, tatil ikramiyesi, vs... Modern iş hukukunda ikramiyeler hizmet akidleri ve toplu sözleşmeler ile hak ve mecburilik vasıflarına haiz ve tamamlayıcı ücret mahiyetindeki ödemeleri kapsamaktadır.

Mahiyet itibarıyla kıdem tazminatıyla ikramiye arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Örneğin tatil ikramiyesi işçi farkı gözetmeksizin tüm çalışanlara uygulama kabiliyetini haizdir. Halbuki kıdem tazminatının ödenmesi yasa belli şartlar ile sınırlandırılmıştır. Gerçekten işyerinden kendi arzusu ile ayrılan işçiye kıdem ikramiyesi verileceğini gösteren bir hüküm İş Kanununda yer almamıştır. Bu sebeple ikramiye görüşüne tam olarak katılmaklığımız da mümkün değildir.

Uygulamada karşılaşılan bir başka görüş ise kıdem taz-

YAZAN

Av. ÜMİT TEOMAN

minatının bir ücret olarak ele alınmasıdır. Bu görüş sahipleri «Kanunun ifadesi kıdem tazminatı olan bu ödeme, istih-sal değeri içinde mevki almış emek faktörüne yapılmıştır. Bu itibarla bu ödeme tereddütsüz, iktisadi anlamı içinde bir ücrettir» demektedirler (2). Bir başka ilginç görüş Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu 6. Genel Kurulunca savunulmuştur :«Kıdem tazminatı işçinin yıllarca birikmiş emeğinin karşılığı ve onun ücreti içinde yer alan ücret mahiyetinde bir gelirdir...»

İleriliğin ifadesi sayılan bu görüşe yargıtayımız katılmamaktadır. «Kıdem tazminatı ücret kavramı içinde düşünülemez. Anılan tazminat kanundan doğan bir tazminat hakkıdır.» (3)

Görülebileceği üzere Yargıtay kararlarında kıdem tazminatının ücret sayılamayacağı gösterilmekte ve bunun neticesi olarak da anılan tazminata ilişkin dâvalar B.K. m. 125 gereğince 10 yıllık zamanaşımına bağlanmaktadır. Ücret tezine karşıt olanların görüşleri ise başlıca iki noktada toplanmaktadır. Eğer kıdem tazminatı bir ücret olsaydı bunun asıl ücretle ödenmesi ve yalnız bazı işçilerin değil tüm işçilerin bundan yararlanması gerekirdi. Öte yandan Türk-İş yukarıda açıklandığı üzere ödenen paranın ücret mahiyetinde bir gelir olduğunu ileri sürmektedir. Aynı hususu Fransız Yargıtayı kararlarında görmekteyiz. «İşten çıkartma tazminatı, ücretin ödenmesi ileriye bırakılmış bir müteemmimidir...» Anılan görüşte hukuken önemli ve gerçek olan, kıdem tazminatının ücret kavramı içersinde düşünülmesidir.

Öte yandan 931 sayılı yeni İş Kanununun gerekçesinde, kıdem tazminatı bir çeşit sosyal yardım olarak ele alınmakta ve işsizlik sigortası kurulduktan sonra kaldırılması öngörülmektedir (4).

Kanaatimizce bu husus işsizlik sigortası ile kıdem tazminatının bir tutulması veya karıştırılmasından doğmaktadır. İki müessesese arasında büyük farklar mevcuttur. Zira işsizlik sigortası ile takip edilen amaç, çalışanların işsiz kalma kaygılarını kaldırmak, kendileri ve ailelerinin ihtiyaçlarını az çok doyurucu bir şekilde sağlamak olduğu gibi işsizlerin himaye edilmemesinden doğan rekabeti önleyerek üretimin düşmesine ve üretici kaynakların israfına engel olmak ile tam çalışma esasını sağlamaktır. Gerekçede kıdem tazminatının bazı sakıncalarından bahsedilmektedir. Ancak as-

lolan bir müessesenin yararlı olup olmadığıdır. Bu suale müsbet cevap veriliyorsa yapılacak şey aksayan taraflarını düzeltmek ve daha iyi işler hale getirmek olmalıdır.

Yukardan beri yapılan açıklamalarda görüleceği üzere doktrinde kıdem tazminatının mahiyeti üzerinde tam bir fikir birliğine varılamamıştır. Bunu normal karşılamak gerekir. Zira kıdem tazminatı tek bir hukuki kalıba sokularak izah edilemez. Memleketimizin koşullarına uygun ve özel bir müessesedir. Gerçekten batı camiasında bizdeki gibi kanundan doğan bir kıdem tazminatı mevcut değildir. Bir çok memleketlerde bu mahiyetteki hükümlerin işçinin sadakatının mükâfatı olarak kıdem primleri veya devamlılık primi isimleri altında ferdi sözleşmelere konduğunu görmekteyiz. Bizde kıdem tazminatının yasalarda yer almasının pek çok sebebi mevcuttur. Kısaca sıralanacak olursa;

a) İşçinin uzun seneler süren sadakat ve çalışmasının mükâfatı,

b) İşçinin işyerine seveerek bağlanması ve daha verimli çalışmasının sağlanması,

c) İşçinin iş akdini feshederek kısa fasıllarla işini terketmemesi ve aynı işyerinde eskimesi, hem de işverenin itimad edeceği, tecrübeli, işin alışmış işçilerden kabil olduğu kadar uzun müddet faydalanması,

d) İşçinin kusuru olmadan keyfi olarak işten çıkarılmasının önlenmesi,

e) İşçinin işten ayrılırken emeği ile yarattığı istihsalden ve işverene sağladığı kârdan birikmiş emeğine düşen payı alarak iktisadi durumunu daha sağlamlaştırması,

f) İktisaden zayıf olan işçiyi ,sermaye karşısında teminata kavuşturması,

şeklinde ifade olunabilir.

Sonuç olarak, kıdem tazminatının mahiyeti hakkında ileri sürülen şu görüşü paylaşmaktayız. «Kıdem tazminatı, bütün bakımından belli ve alışılmış kalıplardan hiçbirine girmiyen, ama hepsinden de esinlenmiş, tamamen kendine vergi bir hukuki ödev düşüncesine dayanır (5).

II. VERİLME ŞARTLARI:

a) Akdin Süresi:

3008 sayılı İş Kanununun 13. maddesine göre kıdem tazminatına hak kazanabilmek için akdin, «belirsiz süreli» hizmet akdi olması gerekirdi. Bu hükmün kanuna konuş nedenini anlamak kolay değildir. Zira aslolan «üç yıldan fazla çalışmış olmak» olduğuna göre, böyle bir tahdide lüzum yoktur. Uygulamada işverenler anılan boşluktan istifade ederek süresi belirli sözleşmeler ile işçi istihdam etmişlerdir. Bu duruma Yargıtay çok isabetli bir kararı ile müdahale etmiş ve «sözleşmelerin ardı ardına ve aralıksız olarak birbirini izlemiş ve işin devam etmiş olması halinde; taraflar arasındaki sözleşmenin, süresi belli olmayan sürekli iş sözleşmesi olarak kabul edileceğini» göstermiştir (6).

931 Sayılı İş Kanununda yukarda belirtilen bir ayırımı rastlanmamaktadır. Bu sebeple tazminata hak kazanabilmek için belirsiz süreli bir sözleşmenin mevcut olması fikrine katılamıyoruz.

b) Sözleşmenin Sona Ermesi:

3008 Sayılı yasanın kıdem tazminatını düzenleyen 13. maddesi hükmü tadil edilmeden önce «bilümmün işçiler hakkındaki fesihlerde tazminat verileceği» kabul edilmekte idi. Hattâ Yargıtay pek çok kararında, bu tazminatın ikramiye mahiyetinde olduğunu ve her ne suretle olursa olsun bütün fesihlerde işçiye verilmesi lâzım geldiğini göstermiştir (7). Ancak geçen süre zarfında müesseseye yönelen müdahaleler sonucunda anılan temel gayeden uzaklaşmış ve müessese bugünkü kısır şeklini almıştır. Yani geçen zaman işçi aleyhine çalışmıştır. Kıdem tazminatı verilme şartlarını tesbit etmeden önce önemli bir noktayı açıklığa kavuşturmak gerekir. Kanundaki sisteme göre kıdem tazminatı ancak hizmet akdinin son bulması halinde verilir. Fesihten gayri bir halde iş akdi sona ererse kıdem tazminatı hakkı işçi için doğmaz. Örneğin, işçi niteliğinde çalışan bir şahsın rızası alınarak memur statüsüne geçirilmesi halinde anılan tazminatın ödenmesi düşünülemez (8). Zira burada iş akdi feshedilmiş olmayıp ,karşılıklı irade beyanları ile ortadan kaldırılmıştır. Ancak önemli olan husus akdin karşılıklı ve sarih beyanlar ile bozulmasıdır. Yoksa işverenin tek taraflı iradesi karşısında uzunca süre ses çıkarmayan veya çıkaramayan işçinin, kıdem tazminatı hak kazanacağı yargıtay kararlarında tam bir açıklığa kavuşturulmuştur (9).

c) Akdin İşveren Tarafından Feshi:

931 Sayılı Yasanın 41. maddesi ilk bendine göre kıdem tazminatına hak kazanabilmek için akdin, 17. maddesinin II. bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından feshi gerekmektedir. Yani iş akdi herhangi bir sebeple işveren tarafından feshedilince değil, fakat kanunun tahdidi olarak saydığı bazı fesih hallerinde bu tazminat talep edilebilecektir. Bunların başında akdin 13. maddesi uyarınca feshi gelmektedir. Buna göre işverenin 13. maddeye göre fesih hakkını kullanması halinde işçinin kusurlu olması veya olmaması neticeyi etkilememektedir. Örneğin, bildirimsiz fesih hakkını icap ettiren bir olayda işveren, 13. maddeye göre akdin feshi cihetine gitmiş ise kıdem tazminatını ödemekle yükümlüdür.

İş Kanununun 17. maddesi I ve III nolu bentlerine yapılan atıf ile işverenin derhal iş akdini işçi aleyhine feshetmesi imkânı tanınmaktadır. Kanaatimizce burada mühim olan husus aynı maddenin II numaralı bendine göre yapılan fesihler olmalıdır. Zira bu halde işçinin kıdem tazminatı alması mümkün olamamaktadır. Bu bentde fesih sebepleri o kadar geniş tutulmuştur ki, kıdem tazminatının mahiyeti ile olan gelişme kolayca görülebilir. Örneğin işyerinde 20 yıl tam bir sadakatle çalışan işçi iki gün işyerine gelmese, kıdem tazminatından mahrum kalabilmektedir. Halbuki kıdem ikramiyesi bir yönü ile işçinin geçmiş hizmetlerinin karşılığıdır. Mer'î mevzuata göre, 20 yıllık hizmet, iki günlük işe gelme sebebiyle yok olabilmektedir. Sonraki kusurların, geçmiş mesaiye tesir etmemesi gerektiği yollu görüşe biz de katılıyoruz.

931 Sayılı İş Kanununun 17. maddesinin özellikle II bendi, 3008 sayılı yasaya göre tamamen işçi aleyhine dü-

zenlenmiştir. Örneğin, işçinin bir başka işçiye göz dağı vermesi veya görevini hatırlatıldığı halde yapmaması gibi bazı sebepler ile kıdem hakkından mahrum kalınmasına imkân tanınmıştır. Kanaatimizce işçinin ahlâk ve hüsnüniyete muhalif hareketleri akdin feshi sebepleridir. Ayrıca ikinci bir ceza ile senelerin birikimi olan alacağın gasbı, müesseseye cezai bir mahiyet kazandırmaktan öte anlam taşımaz. Ancak bu kısmını uygulamada ileri sürülen bir itirazı cevaplandırarak kapatmak gerekir. İşverenler yukarıda müdafaa ettiğimiz görüşün bazı sakıncalarını dile getirmekle ve işçilerin kıdem tazminatı alabilmek için 17. maddede yazılı fiilleri yaparak, akidlerini fesh ettirme yollarını arayacaklarını ileri sürmektedirler. Şüphesiz ki bizim görüşümüzün temel dayanağı, işçinin de akdini feshederek bu tazminata hak kazanacağı noktasında toplanmaktadır. Bu suretle dile getirilen endişeler tarafımızdan savunulan sistemde varit olmasa gerektir.

- (1) Saymen, *Türk İş Hukuku*, 1954, sh. 590-591
Oğuzman, *İş Akdinin feshi*, 1955, sh. 256
- (2) Prof. Özelmas, *Ücret ve Kıdem Tazminatı*, *İstanbul Ticaret Gazetesi*, 27.1.1967, Selçuki, sh. 178'e atfen.
- (3) Yarg. 9 HD, E. 5809, T. 6250, 17.9.1964
- (4) *Hükümet Gerekçesi*, B I II. m. 15: «..... henüz işsizlik sigortasının da kurulmadığı göz önünde tutularak bu konunun sözü geçen sigortanın kuruluşu sırasında tekrar ele alınması uygun görülmüştür...»
- (5) Mustafa Çemberci, *İş Kanunu Şerhi*, 1968, Sh.

145 Brun/Galland. «Bizim kanaatımıza göre, Suigeneris bir nitelik taşır ve klasik kavramlarla açıklanamaz.»

- (6) Yarg. 9 HD, E. 9024, E. 9141, 12.11.1965
- (7) Yarg. Tev. İç Kararı, E. 11, K. 7, 3.11.1948
- (8) Saymen, *Türk İş Hukuku* 1954 sh. 593
- (9) «Davacının, davalı işverene verdiği 12.4.1961 günlü muvafakat kağıdında, (ücretli kadroya alınmam dolayısıyla yevmiyede geçen müddete ait bir talepte bulunmayarak 450 lira ücretli kadroyu kabul ettiğimi beyan ve arz ederim) denilmiştir. Davacının sigortalı işçileri ilgilendiren E cetveline geçirilme isteğini kapsayan bu rızasının memur kadrosunu öngören D cetveline geçirilme isteğini de içine aldığı düşünülemez. Zira, böyle bir statü değişikliği, davacının E cetveline geçirilirken yaptığı gibi açık bir muvafakat bildirmesiyle mümkündür. Davacının D cetveline geçirilmesi için bir muvafakatı olmadığına göre, E cetveli ile ilgili olarak verdiği muvafakatın D cetveli içinde verilmiş sayılması akitlerin ve irade bildiriminin açıklığı esasıyla yorum kuralına aykırı düşer. Aradan üç yıl kadar bir zaman geçtikten sonra, kıdem tazminatı davasının açılmasında, davacının zımni muvafakatinin bulunduğu, anılan muvafakatı verirken bir ihtirazi kayıt ileri sürmediği de söz konusu olamaz...»

SÜRESİ BELLİ OLMAYAN SÜREKLİ İŞ SÖZLEŞMESİ

Yarg. H.G.K. T. 1148/D-9, E. 416, 10.11.1965
«Sözleşmelerin ardı ardına ve aralıksız olarak birbirini izlemiş ve işin devam etmiş olması halinde; taraflar arasındaki sözleşmenin, süresi belli olmayan sürekli iş sözleşmesi olarak kabulü gerekir.

Yarg. 9HD, E. 9024, K. 9141, 12.11.1965
Kanun No. 931, M. 8 - 13.

Yargıtay Kararı

Mahkeme red kararında, taraflar arasındaki sözleşmeyi belli süreli ve ibranameyi de davaya konu olan isteklerin tümünü kapsayan nitelikte kabul etmiştir. Halbuki sözleşmelerin ardı ardına ve aralıksız olarak bir birini izlemiş ve iş devam etmiş ol-

masına göre taraflar arasındaki sözleşmenin süresi belli olmayan sürekli iş sözleşmesi olarak kabulü gerekir. Aksini düşünmek ve kabul etmek, işverenin İş Kanununa göre işçi için tanınmış olan tazminat yükümlerinden kurtulmak için yaptığı iyi niyet kurallarına aykırı düşen işlemlerine değer vermek olur ki yasa bakımından doğru değildir. Bu bakımdan mahkemenin taraflar arasındaki sözleşmeyi belli süreli kabul etmesi iyiniyet kurallarına ve yasaya aykırıdır. Bundan başka mahkemenin dayandığı ibra yazısı dava konusu isteklerden bir kısmını saklı tuttuğu ve bunları kapsamadığı gibi ibradan sonra da davacı çalışmış ve istekler bu sonraki süreye de ilişkin bulunmuştur. Bu yönler gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usule ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen sebeplerden ötürü BOZULMASINA,

GREV KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ ZAMANI

«Grev kararının yürürlüğe giriş zamanında bildirinin yapıldığı gün hesaba katılmaz.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 967/9-672
K. 767, 20.11.1968»

Kanun No: 275, M. 21.

Yargıtay Kararı

Taraflar arasındaki grevin kanun dışı olduğunun tesbiti davasından dolayı yapılan yargılama sonunda: Keban Asliye Hukuk (İş) Hâkimliğinden verilen 23.11.1966 gün ve 131/116 sayılı hükmün incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmiş olmakla Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesince: Davanın konusu, grevin 6 iş gününden önce yapılmış olması sebebiyle kanuna aykırı olduğunun tesbiti isteğine ilişkindir.

Gerçekten davalı Yapı - İş Sendikası grev kararını 11.11.1966 Cuma günü işverene tebliğ etmiş, 18.11.1966 Cuma günü de greve başlamıştır.

275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 23 üncü maddesinde, bildiri tarihinden başlayarak 6 iş günü geçmedikçe, grev kararı yürürlüğe giremez, denildiğine göre, pazar günü iş günü olarak hesap edilemeyeceği gibi bildirinin tebliğ edildiği gün dahi 6 iş gününe dahil değildir. O halde, grevin kanun dışı olduğunun tesbitine karar verilmek gerekirken, ilâmda yazılı gerekçe ile davanın reddi usule ve yasaya aykırıdır.

Temyiz edilen kararın gösterilen sebepten bozulmasına 12297/11607 sayı ile 15.12.1966 gününde karar verilip yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; bazı sebep ve düşüncelerle eski hükmünde direnme karar verilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Davacı işveren vekili, davalı sendikanın ilân edip bildirdiği grev kararının kanun dışı olduğunun tesbitini istemiştir. Bu istek H.U.M.K. nun 438/1 inci maddesi uyarınca duruşmayı zorunlu kılan işlerden bulunmadığından temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması dileği reddedilmiş, temyiz incelemesi evrak üzerinde yapılmıştır.

1. Uzlaştırma Kurulunun 11.11.1966 günü düzenlediği tutanak üzerine davalı Yapı - İş Sendikası aynı gün, 18.11.1966 Cuma günü greve gideceğini ilân etmiş ve bildirisini davacı işverene o gün ulaştırmıştır. Davacı işveren vekili 17.11.1966 tarihinde kayde-

dilen dilekçe ile grevin kanun dışı olduğunun tesbitini iş mahkemesinden istemiştir.

275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 23 üncü maddesinin birinci bendinin ikinci fıkrasında yer alan «bildiri tarihinde başlayarak 6 iş günü geçmedikçe, grev kararı yürürlüğe giremez» sözlerinde geçen iş gününün hesabında Hukuk Genel Kurulunun 15.3.1967 gün ve 9/1228-152 sayılı kararında açıklandığı üzere bildiri gününün hesaba katılmıyacağı, bu sürenin bildiri gününü izleyen günde başlayacağı anlamında olduğu genel hükümlere uygun olarak kabul edilmek lâzımdır. Mahkemenin, 275 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin özel bir hüküm olduğundan söz ederek 6 iş gününün bildiri günü başlayacağına ilişkin düşüncesinde sürenin başlayacağı tarih yönünden isabet bulunmamıştır. Süre «gün» ile belirtilmiş ise başladığı günün hesaba katılmıyacağı, son günün tatil saatinde biteceği genel hükümler icabıdır. 275 sayılı Kanunda bunun aksine bir hüküm sevkedilmemiştir.

2. Yukarıda anılan 23 üncü maddedeki (6 iş günü) iş mevzuatı bakımından normal çalışma günlerini ifade eder. 6 iş günü içerisinde geçen pazar günü normal çalışma günü olarak mütalâa edilemez. Mahkemece 13.11.1966 pazar gününün 6 günlük süreden sayılması 275 sayılı Kanunun özüne ve sözüne aykırı bulunmuştur. Şu durum karşısında, davalı sendikanın 19.11.1966 Cumartesi günü grev kararı yürürlüğe koymayarak bir gün önce 18.11.1966 Cuma günü yürürlüğe koymak istemesi kanuna uygun düşmemiştir. O halde, özel dairenin grevin kanun dışı olduğunun tesbiti gerektiğine ilişkin bozma ilâmına uyulmayarak eski hükmünde direnilmesi isabetsizdir. Davacı işveren vekilinin temyiz itirazının kabulü ile direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ : Davacı işveren vekilinin temyiz itirazının kabulüne, direnme kararının yukarıda açıklandığı gibi, özel daire bozma ilâmı veçhile, H.U.M.K. nun 429 uncu maddesi uyarınca **BOZULMASINA**,

SENDİKAL TAZMİNAT

«274 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi sendikall faaliyetlerden dolayı hizmet akitlerinin haksız olarak feshedilmesi hali için müstakil bir tazminat hükmü getirmiş olup, buna ilişkin talebin, İş Kanunu vesair kanunlara göre muhtemel olan haklarla birlikte dermeyan şartına bağlı değildir. Ayrık olarak dava edilebilir. Yarg. H.G.K., E. 968/9 — K. 814, 7.12.1968»

Kanun No. 274, m. 19

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı

Taraflar arasındaki alacak davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; İş davalarını görmeye yetkili İstanbul 13 üncü Asliye Hukuk Hakimliğinden verilen 6.12.1937 gün ve 1546/1597 sayılı hükmün incelenmesi davacı vekili avukatı tarafından istenilmiş olmakla Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesince: (Davacı sendikal faaliyette bulunmasından dolayı işinden çıkarılmış olduğunu ileri sürmüş; 274 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi hükmü gereğince ücretinin iki yıllık tutarının tazminat olarak davalıya ödetilmesini istemiştir. Davacının iddiasının sabit olması halinde en az ücretinin bir yıllık tutarında bir tazminata hak kazanacağı, anılan maddenin son fıkrası hükmü gereğidir. Sendikal faaliyetin teminatı niteliğindeki bu tazminatın istenmesinin İş Kanunu ve sair kanunlarda öngörülen hakların dahi istenmiş olması şartına bağlı bulunduğunu öngören bir kanun hükmü yoktur. 274 sayılı Kanunun 3 üncü bendinin ilk fıkrasında yer alan «işverenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde, işçinin İş Kanunu ve sair kanunlara göre haiz olduğu bütün haklar saklıdır.» yollu hükmü, İş Kanunu madde 13 de düzenlenmiş bulunan kötüniet tazminatı ayırık olmak üzere, bu maddenin diğer işçilik haklarını etkilemeyeceği anlamındadır.

O halde, temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

Temyiz olunan hükmün gösterilen sebepten bozulmasına 160/2077 sayı ile 23.3.1968 gününde karar verilip, mahalline geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; bazı sebep ve düşüncelerle eski hükümde direnmeye karar verilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnmeyi kapsayan son hükmün süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü: Davacı kendisinin sendikal faaliyetlerinde bulunmasından dolayı, ihbar ve kıdam tazminatı ödenerek işinden çıkarılmış olduğunu ileri sürmüş ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun 19 uncu maddesi hükmü uyarınca ücretinin iki yıllık tutarı tazminatın davalıdan alınmasını istemiştir.

Davalı kurum, davacının Zeytinburnu kombinasındaki kadrosunun kaldırılmasından ve kendisine fiilen çalıştığı Beşiktaş'taki kadroya verildiği halde kabul etmemesinden ihbar ve kıdam tazminatını alarak işten ayrıldığını beyanla davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

Mahalli mahkemece; 274 sayılı Kanunun 19 uncu

maddesinin müstakil bir tazminat hükmü getirmediğine ve davacının sendika faaliyetleri sebebiyle iş aktinin feshedildiğini ileri sürmüş olmasına binaen İş Kanunun 19 uncu maddesi hükmünün tatbikini istemekte muhtar olmak üzere işbu müstakil tazminat isteğinin reddine karar verilmiş, hüküm özel dairece bozulmuş ve mahkeme eski kararda direnmiştir.

274 sayılı Kanunun İşçi Sendikası üyeliğinin teminatı kısmında yer alan 19 uncu maddesinin 1. inci bendine (... işveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında... çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayırım yapamaz...) denildikten sonra aynı maddenin 3. üncü bendinin ilk fıkrasında birinci bendde sayılan hususlara aykırı davranan işverenin sorumluluğunu gerektiren hüküm konulmuş ve (işverenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde, işçinin İş Kanunu ve sair kanunlara göre haiz olduğu bütün haklar saklıdır. Bu bent gereğince hükmedilecek tazminat, işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olamaz) denilmiştir.

İşçinin sendika faaliyetinde bulunduğu nedeniyle işveren tarafından işinden çıkarıldığının sabit olması halinde, en az bir yıllık ücreti tutarında tazminata hak kazanacağı 19 uncu maddenin son fıkrası hükmü gereğidir. Bu müstakil tazminat hükmüdür.

Sendika faaliyetinin teminatı niteliğindeki işbu tazminatın istenmesi İş Kanunu ve sair kanunlarda öngörülen hakların beraber istemiş olması şartına bağlı tutulmamıştır. Aksine düşünüş sendika faaliyetinde bulunan işçinin teminatsız kalması sonucunu doğurur. Mahkemenin görüşüne nazaran (274 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine muhalif olarak işinden çıkarılan işçi İş Kanunu ve sair kanunlarla saklı tazminatlarını isteyecek ve saklı bulunan tazminat yekünü bir yıllık ücret tutarından az olduğu takdirde bu saklı bulunan tazminat yekünü bir yıllık ücret tutarına iblâğ olunarak ödenecek ve eğer saklı bulunan tazminat tutarı bir yıllık ücret tutarından fazla ise saklı bulunan tazminatı alacak ve kendisine ayrıca ücret ödemeyecektir.) Bu görüş sendika faaliyetin de bulunan işçileri teminat bakımından eşitsiz bir duruma getirir. Böyle bir sonuç kanunun maksadına aykırı düşer.

274 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü bendinin ilk fıkrasında yer alan ve yukarıda aynen yazılan hüküm İş Kanununun 13 üncü maddesinde düzenlenmiş bulunan kötüniet tazminatı ayırık olmak üzere, bu maddenin diğer işçilik haklarını etkilemeyeceği anlamındadır. Aksi düşünce ile yazılı şekilde hüküm tesisi ve özel daire bozma ilâmına uyulmayarak eski hükümde direnilmesi isabetsiz bulunmuştur. Direnme kararının bozulması gerekmektedir.

SONUÇ : Davacının temyiz itirazlarının kabulüyle direnme kararının H.U.M.K. nun 429 uncu maddesi uyarınca BOZULMASINA.

ALACAKLI DAVALARINDA ZAMANAŞIMI

«Dava, fazla saatlerle çalışmadan doğan alacağın ödetilmesine ilişkin olduğu cihetle, beş yıllık zaman aşımını dava açıldığı tarihten geriye doğru hesaplamak gerekir.

Yarg. H.G.K. E. 966/9 — 665, K. 602, 18.9.1968»

Kanun No. B.K. m. 126, 931, m. 35

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı

Taraflar arasındaki alacak davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; İstanbul 14 üncü Asliye Hukuk Hakimliğinden verilen 7.10.964 gün ve 901/544 sayılı hükmün incelenmesi davalı idare vekili tarafından istenilmiş olmakla Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesince; (1 — Davanın 11.12.1963 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemenin, beş yıllık zaman aşımını bu tarihten geriye doğru hesaplaması gerekir. Ancak, mahkemenin davacının dâva dilekçesinde 30.7.1963 tarihinden geriye doğru beş yıla ilişkin alacaklarının ödetilmesini istediğini göz önünde tutarak 30.7.1963 tarihi ile 11.12.1958 tarihi arasındaki alacak tutarını tesbit edip bulacağı miktara hükmetmesi gerekir. Bu yönün gözönünde tutulmamış olması yasaya aykırıdır ve davalının temyiz itirazları bu bakımdan yerindedir.

2 — Yapılan soruşturmaya, toplanan delillere ve kararın dayandığı gerekçeye göre yukarıki bendin kapsamı dışındaki yönleri hedef tutan temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

Temyiz olunan kararın 1 inci bentte gösterilen sebepten bozulmasına ve diğer itirazların reddine 7825/7567 sayı ile 17.11.1964 gününde) karar verilip yerine geri çevrilmekle ,yeniden yapılan yargılama sonunda; evvelce verilen hüküm usul ve kanuna uygun görüldüğünden direnmeye karar verilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnmeyi kapsayan son hükmün süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü :

Dava; 30.7.1958 tarihinden 30.7.1963 tarihine kadar fazla mesai karşılığı alacağın tahsiline karar verilmesi talebinden ibarettir.

Davalı, görev ve yetki bakımından mahkemenin, dâvaya bakamayacağını, dava konusunun idari tasarrufa taalluku hesabıyla ihtilâfın hallinin Danıştay'ın

görevi dahilinde bulunduğunu, esasen PTT İdaresi memurlarının Cumartesi 8 saat çalıştırıldığını bundan fazla çalışanlara karşılığı ücretin verildiğini bildirmiş, haksız ve mesnetsiz açılan davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, davalının bütün itiraz ve savunmalarının reddine, dava tarihi olan 11.12.1963 gününden geriye doğru beş senelik alacağın tahsiline ve fazla talebin reddine hükmedilmiştir.

Özel dairece, yapılan soruşturmaya, toplanan delillere ve kararın dayandığı gerekçeye göre diğer yönleri hedef tutan temyiz itirazları yerinde görülmemiş, ancak 30.7.1963 tarihine kadar tahakkuk eden alacağın tahsili istendiği halde talep dışına çıkılarak dava tarihi olan 11.12.1963 tarihine kadar tahakkuk eden alacağın tahsili istendiği halde talep dışına çıkılarak dava tarihi olan 11.12.1963 e kadar tahakkuk ettirilen alacağa hükmedilmesi yönünden mahkemece verilen hüküm bozulmuştur. Mahkeme eski hükmü de direnmıştır.

Dava, 11.12.1963 tarihinde açıldığına göre 5 yıllık zaman aşımının bu tarihten geriye doğru hesaplanması gerekir. Davacı dava dilekçesinde 30.7.1958 ve 30.7.1961 tarihleri arasındaki fazla mesai karşılığını talep etmiştir. 11.12.1958 tarihine takaddüm eden zamana ait istek zaman aşımına uğramıştır. Mahkemece talep dışında 20.7.1963 ile 11.12.1963 günleri arasında kalan fazla mesai ücretine hükmedilmiştir. Esasen hükme esas tutulan cetvelde 29.6.1963 ten sonraki zamanlar için fazla mesai ücreti tahakkuk ettirilememiştir. Mahkemenin hükmü 11.12.1958 tarihi ile 30.7.1963 tarihi arasındaki ücretlere inhisar etmektedir. Bozma ilâmı da o yolda işlem yapılmasını derpiş eylemiştir. Hüküm bozma icaplarına uygundur. Ancak sözü geçen cetvelin birinci sahifesindeki ücretlerden 11.12.1958 tarihine kadar 343 lira alacak zaman aşımına uğradığı ve bu miktarın umumi tahakkuk miktarı olarak gösterilen 3423.60 liradan indirilerek bakiye 3080.60 liraya hükmedilmesi icap ettiği halde, 243 liranın zaman aşımına uğradığından bahisle 3180.60 liraya hükmedilmesi isabetsiz bulunmuş ise de bu hali hesap hatası olarak kabul edildiğinde hükmün düzeltilerek onanması gerekir.

SONUÇ : Davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddine, hüküm fıkrasındaki 3180.60 liranın 3080 lira 60 kuruş olarak düzeltilmesi ve hükmolunan avukatlık ücretinin de buna nazaran hesaplanması suretiyle direnme kararının düzeltilerek ONANMASINA

KIDEM TAZMİNATINA ESAS OLAN HİZMET SÜRESİ

«İş sözleşmesinin fasilalarla in'ikat etmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya müteaddit işyerlerinde çalışan işçinin anılan çalışmalarına ilişkin süreler gözönünde tutularak kıdem tazminatı hesap edilmelidir.

Yarg. 9 HD. E. 1532, K. 5103, 18.4.1968» Kanun No. 931, m. 14

Yargıtay Kararı

I

Dava, iş sözleşmesinin haksız olarak bozulması sebebine dayanan bir tazminat isteğine ilişkindir.

Mahkeme, davacının işyerinde üç yıldan fazla çalışmamış olduğu gerekçesiyle kıdem tazminatı isteğini reddetmiştir.

Gerçekten aktin infisahı tarihinde yürürlükte olan 3008 sayılı Kanunun 13 ncü maddesine göre, kıdem tazminatına hak kazanabilmek için işyerinde üç yıldan fazla çalışmış bulunmak şarttır. Davacının Keçiözümlü İşletmesindeki çalışma süresinin üç iş yılından az olduğu konusunda uyuşmazlık yoktur. Ancak, anılan Kanunun 13 ncü maddesinde işçi kıdemlerinin iş sözleşmesinin fasilalarla in'ikat etmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya müteaddit işyerlerinde çalışılan sürelerin gözönünde tutularak hesaplanacağı yazılıdır. Davacının daha önce yine Etibank'a bağlı Ereğli ve Garp Linyitleri Kömür İşletmelerinde çalışmış olduğu dosyadaki belgelerden anlaşılmaktadır. O halde, aynı işverene ait işyerlerinde iş sözleşmesinin fasilalarla in'ikat etmiş olup olmadığı araştırılmak ve 13 ncü maddedeki şartların gerçekleştiği yolundaki iddia yerinde görüldüğü takdirde kıdem tazminatı isteği kabul edilmek gerekir. Mahkemece bu yön gözönünde tutulmaksızın eksik incelemeye dayanılarak ilâmda yazılı sebep ve düşüncelerle davanın reddi yasaya ve usule aykırıdır.

SONUÇ :Temyiz olunan kararın gösterilen sebepten BOZULMASINA,

YARGITAY KARARI

II

«Kıdem tazminatına ilişkin üç yıllık asgari süre yerine, toplu iş sözleşmesiyle daha az bir süre kabul edilebilir.

Yarg. D.H.D. E. 8383, K. 10362, 10.11.967» Kanun No. 931, m. 14

1 —

2 — Davacının iş sözleşmesinin toplu iş sözleşmesi ile kabul edilen prosedüre uyulmadan işveren tarafından bozulmasını haklı sebebe dayanan bir fesih olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu itibarla iş sözleşmesinin haksız bozulduğunu kabul eden

mahkeme kararı yerindedir. Ancak, davacının ilâmda da kabul edildiği üzere işyerine girişiyle çıkışı arasında geçen süre bir yıl dört ay ondokuz günden ibarettir. İş Kanununun 13 ncü maddesine göre davacıya verilmesi gereken ihbar öneli dört haftalıktır. O halde, ihbar tazminatının da verilmesi gereken dört haftalık ihbar öneline ait ücretten ibaret olmak gerektir.

3 — Yine İş Kanunu uyarınca kıdem tazminatına hükmedebilmek için işçinin üç yıldan fazla çalışmış olması gerekmektedir. Az önce bildirildiği üzere işçinin işyerindeki çalışma süresi üç yıldan azdır.

Dosya içinde bulunan toplu iş sözleşmesinde kıdem tazminatı için daha az bir süre kabul edilmiş değildir. Anılan sözleşmenin 77 nci maddesinde kıdem tazminatının İş Kanununun 13 ncü maddesine göre hesap edileceği açıkça yazılıdır.

Bu durumda davacının kıdem tazminatı isteğinin reddi gerekir.

SONUÇ :Temyiz edilen kararın 2 nci ve 3 ncü bentlerde gösterilen sebeplerden BOZULMASINA,

YARGITAY KARARI

III

«Kıdem tazminatı işyerinin devredildiği tarihten değil işçinin o işyerine girdiği tarihten hesap edilmek gerekir.

Yarg. 9 HD. E. 4530 K. 6836, 4.7.1966»

Kanun No: 931, m. 14

Dava, diğer istekler ile birlikte kıdem tazminatının davalıdan tahsili isteğine ilişkindir.

Mahkeme, işyerinin davalı şirkete devredildiği 1/8/1959 tarihini esas alarak kıdem tazminatını hesap etmiştir.

Kararı, kıdem tazminatının az takdir edildiği sebebiyle davacı temyiz etmiştir. Gerçekten davacı işyerine 1953 yılında girmiştir. Dinlenen tanık bu konuda açık bilgi vermiştir. Esasen davalı şirket vekili işyerinin devir alındığı tarihin, kıdem tazminatı için başlangıç alınacağını savunmuş, fakat davacının işyerine 1953 yılında girdiğini ilişkin iddiasına karşılık hiç bir itirazda bulunmamıştır.

Öteyandan, İş Kanununun 13. ve 1/9/1957 tarihinden yürürlüğe giren Ticaret Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekline Dair Kanunun 178 ve 179 maddelerinde, davacının kıdem tazminatının işyerine girdiği tarihe göre hesap edileceği ve bu suretle tesbit edilen kıdem tazminatının tümünden işyerini devir alan yeni işverenin sorumlu olacağı açıkça belirtilmiştir. O halde, davacının kıdem tazminatına ilişkin alacağı işyerine girdiği 1953 yılı esas alınarak hesap edilmelidir.

Mahkemenin işyerinin devir alındığı 1/8/1959 ta-

rihini kıdem tazminatı için başlangıç olarak kabul etmesi kanuna aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz edilen kararın gösterilen sebepten **BOZULMASINA**,

YARGITAY KARARI

IV

«1) Bir kamu kuruluşuna ait iken başka bir kamu kuruluşuna devir olunan bir iş yerinde devirden önce ve sonra aynı görevde çalışan bir işçinin, ihbarlı olarak işine son verilmesi halinde, işin inkıta uğramamış olmasından ötürü, kıdem tazminatının hizmet süreleri toplamı üzerinden hesaplanması gerekir.

2) İhbarlı olarak işine son verilen işçiye iş arama izni verilmemiş olması yasaya aykırıdır.

Yar. 9. H.D. E. 3748, K. 4607, 30.5.1966

Kanun No. 931 m. 14 ve 19

Davanın konusu, ihbar, kıdem tazminatı, ikramiye ve çocuk zammı ile yıllık ücretli izin haklarından doğan alacaklar tutarının ödenmesi isteğine ilişkindir.

Mahkeme, iddianın kanuni sebeplere dayanmadığı gerekçesiyle tazminat isteğini reddetmiştir.

1 — Gerçekten davacının 14.6.1965 tarihinden beri Konya Bayındırlık Müdürlüğü İçme Suları Teşkilâtında çalışmakta iken, Köy İşleri Bakanlığı İçme Suları Teşkilâtı Konya Şefliğine nakledilmiş olduğu konusunda bir uyumsuzluk yoktur. Ad değişmiş olmakla beraber, davacı, Köy İşleri Bakanlığı teşkilâtında da aynı işyerinde eski görevini ifaya devam etmiştir. Davalı Bakanlığın Konya Valiliğine yazdığı yazıda transfer keyfiyeti açıkça belirtilmiştir. Bu deyim davacının aynı şartlarla aynı işyerinde çalıştırılacağına işaret eder. 3008 Sayılı İş Kanununun 13. maddesinin son fıkrası hükmü ile kabul edilen hukuki ilkeye göre, davacının Bayındırlık Müdürlüğündeki çalışmaları kıdeminden sayılmak gerekir. O halde iş inkıta uğramamış olduğu cihetle kıdem tazminatının hizmetler toplamı üzerinden hesaplanması zorunludur.

2 — Öte yandan çalışma süresine göre davacıya 8 haftalık yerine 2 haftalık ihbar süresi tanınıp kendisine iş arama izni verilmemiş olması da keza 3008 Sayılı Kanunun 13 ve 18 nci maddeleri hükümlerine aykırıdır.

3 — Davacı toplu iş sözleşmesine dayanarak 2 aylık süre için zam, çocuk zammı ve ikramiye de istemiş olmasına rağmen mahkemenin bu konular etrafında hiçbir inceleme yapmadan karar vermesi de keza yasaya uygun bulunmamıştır.

4 — Ayrıca davacının transfer edildiği sabit olmasına göre yıllık ücretli izne hak kazanıp kazanmadığı da incelemeksizin bu konuya ilişkin isteğin reddi de keza yasaya aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın 1, 2, 3 ve 4 ncü bentlerde açıklanan sebeplerden davacı yararına **BOZULMASINA**,

MADDİ TAZMİNAT

MIKTARININ HESAPLANMASI

«Davacının, maddi tazminat talebiyle ilgili; iş kazası sonucu uğradığı malûllük oranına göre, gerçek gelir kaybını bulabilmek için :

- 1 — Hesap edilecek tazminattan peşin sermaye değerini indirmek,
- 2 — Elde edilecek bu miktardan, malûllük oranına isabet eden miktarı bulmak,
- 3 — Bu miktardan da, davacının kusuru oranında indirme yapmak,
- 4 — Ve en son olarak ta, sigorta kurumunca bağlanan gelirin peşin sermaye değerini indirmek gerekir.

Yarg. 9 HD, E. 12256, K. 418, 23.1.1969»

Kanun No: Borçlar Kanunu, m. 43

1 — Yapılan soruşturmaya, toplanan delillere ve kararın dayandığı gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan yönlerle ilişkin temyiz itirazları yersizdir.

2 — Davacının iş kazası sonucu uğradığı malûllüğü oranında gelir kaybının tesbiti için önce hesap edilecek tazminattan peşin sermaye değeri indirildikten sonra elde edilecek miktardan davacının malûllüğü oranına isabet eden miktarı bulmak ve miktardan davacının kusuru oranında indirme yapmak ve en son sigorta kurumunca bağlanan gelirin peşin sermaye değerini indirmek gerektir. Ancak, bu şekilde yapılacak hesap ile davacının gerçek gelir kaybının tesbiti mümkündür.

Bilirkişi ise, maddi tazminatı hesabederken açıklanan usul ve esasa riayet etmemiştir. O halde yetersiz bilirkişi raporunun hükme dayanak yapılması usule aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz edilen kararın 2 nci bentte gösterilen sebepten **BOZULMASINA**

FAZLA MESAI ÜCRETİ

«İşçinin sonraki aylara ait bordrolarında, o ayların fazla mesai ücretini almış olması, evvelki aylara ait fazla mesai istihkaklarının da ödendiği anlamına gelir»

Yarg. 9 HD. E. 11504, K. 11354» Kanun No. 931, m. 35

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillere gerektirici sebeplere göre sair temyiz itirazları yerinde değil ise de; bilirkişi raporunda bordrolarda tediy edildiği yazılı fazla mesaiye ait ücretlerin mahsup edilmiş olduğu yazılıdır. İşçinin sonraki aylara ait bordrolarda o ayların fazla mesai ücretini almış olması, evvelki ayların istihkaklarının ödendiği anlamına gelir. Mahkemece, bu esaslar içinde ehli-vukuftan ilâve mütalâa alınıp neticesine göre hüküm verilmesi usule ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz olunan hükmün yukarıda yazılı sebepten **BOZULMASINA**

Unutulan insanlar : SAĞLIK İŞÇİLERİ

Bir cetvel yüzünden işçi haklarından yararlanamayan işçilerin hikâyesi

Türkiye'de bir iş kolu ve bu işkolunda çalışan kırk bini aşkın işçi vardır ki, bunların durumları gerçekten içler acısı ve bir sosyal hukuk devleti için, en hafif tabiriyle «yüz kızartıcı»dır.

Bu işçilerin durumlarını, tek tek anlattığınız zaman, sokaktaki adaman en yetkili kişiye kadar herkes hayretler içinde kalmakta ve «yok canım, olmaz böyle şey!» demektedir. Ama bu durumun gerçek olduğunu anladıktan sonra da en müteessir bir eda ile «üzüldüklerini», durumun «bir an önce halini yürekten temenni ettiklerini» söylemekte ve konu bir yılan hikâyesine dönerek devam edegelme-ktedir.

Unutulan insanlar arasında yer alan bu işçiler, sağlık işçileridir.

Yurdumuzda işlerin çeşitleri, işkolları, Sendikalar Kanununda öngörülmüş bir «işkolları yönetmeliği» ile belirlenmiştir. Bu yönetmelikte, hangi işin hangi işkoluna girdiği belirtilmektedir.

Bu yönetmeliğin 31 sıra numarası aynen şöyledir:

«Her çeşit sağlık hizmetleri hastaneler, sanatoryumlar, bakım ve dinlenme evleri, doğum ve çocuk bakım evleri, doktor muayenahaneleri, klinikler gibi sıhhi tedavi müesseseleri, diş klinikleri ve hayvan bakım evleri, röntgen muayenahaneleri ve benzerleri.»

İşte yönetmeliğin bu maddesinden belirtilen işçiler, sağlık işçileridir ve bu işçileri Türkiye Sağlık-İş Sendikası temsil etmektedir.

GREV HAKKINI SAĞLIK İŞÇİLERİ KULLANAMAZ

Grev bir Anayasa hakkıdır ve bütün işçiler bu hakkı kanunlar

gerçevesinde kullanabilirler. Ama Toplu Sözleşme ve Grev Kanunumuzun 20 nci maddesinin 3 üncü fıkrası da grev yapılamayacak işyerleri ve işkollarını sayarken şöyle demektedir:

«İlaç imal eden işyerleri hariç olmak üzere, hastane, klinik, sanatoryum, prevantoryum, dispanser, eczane, aşı ve serum imal eden müesseseler gibi sağlıkla ilgili iş yerlerinde»

Bu yüzden, sağlık işçileri «işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme» hakkına sahiptirler ama, aynı amaçla grev yapma hakkına sahip değildirler.

Kullanamadıkları tek Anayasa hakkı bu olsa, muhtemeldir ki, cefa çekmeye alışmış sağlık işçileri yine seslerini çıkartmayıp, bunu da sineye çecekler.

Ama iş burada bitmemektedir:

«D CETVELİ» REZALETİ

Türkiye'nin karmakarışık personel sistemi içinde bir de «D Cetveli» meselesi vardır. Kamu kuruluşlarında çalışıp da «D Cetveli»nden ücret alan yüz bini aşkın müstahdemin memur mu, işçi mi olduğu hâlâ tesbit edilememiştir. Oysa, Türkiye'de çalışan insanlar iki çeşittir: işçi ve memurlar. Uygulamada ise, D cetveli yepyeni bir sınıf ortaya çıkarmakta ve bunların ne işçilikleri, ne memurlukları kabul edilememektedir.

Aslında konunun halli çok basittir. İş kolları yönetmeliğinde açıkça tarif edilen işlerde çalışan sağlık işçilerinin işçi olup olmadıkları konusunda en ufak bir tereddüde dahi yer yoktur. Bu problem, Hükümetin çıkaracağı bir genelge

SAĞLIK İŞÇİLERİ

ya onların ızdırabı?..

ve iyi niyetli bir uygulama ile hallolacak, «D cetvelinden» ücret alan bütün kamu personeli ferahlığa kavuşacaklar, bu arada sağlık işçileri de işçi olarak haklarını kullanma imkânı bulabileceklerdir.

Kamu kesiminde çalışan sağlık işçilerinin işçi olarak, işçi haklarından, memur olarak da memur haklarından yararlanma imkânları yoktur. Bunlar işçi olarak, mevzuatla işçilere sağlanmış hakları kullanmaya kalkıştıkları zaman, «sen memursun bu hakları kullanamazsın» uyarısıyla karşılaşmakta, «o halde memurların haklarından yararlanalım» dedikleri zaman da «memur da değilsin» karşılığını almaktadırlar.

İŞ GÜVENLİĞİ VE SOSYAL GÜVENLİK

Anayasamıza göre, «Devlet çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur...» Yine Anayasamıza göre, «herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.»

Ama sağlık işçileri ne işçi, ne memur sayıldıkları için, sosyal güvenlik haklarından yararlanamamaktadırlar.

Kamu kesiminde çalışan sağlık işçileri işçiye tanındığı «sendikalara üye olabilme» hakkını dahi kullanamamaktadırlar.

SAĞLIK-İŞ'İN BİLDİRİSİ

Geçtiğimiz günlerde toplanan Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası

MUSTAFA BAŞOĞLU

Sağlık işçilerinin sesi

Başkanlar Kurulu, toplantısı sonunda yayınladığı bir bildiriyle bu durumu bir kere daha kamuoyuna duyuruyordu.

Sağlık-İş Sendikası Başkanlar Kurulu'nun bildirisi şöyleydi:

«1 — Kamu kesimindeki kuruluşlarda çalışıp D Cetveleden ücret alan 100 bini aşkın müstahdemin memur mu, işçi mi sayılması gerektiği yolunda olumlu bir çalışma yapılmadığını üzüntü ile kaydediyor, tüm sendika ve işçi çevrelerinde yıllardan beri huzursuzluk kaynağı olagelen bu sorunun öncelikle ele alınarak en kısa zamanda çözümlenmesi için siyasi partilerimizi ortak çalışmaya davet ediyoruz.

2 — Siyasi partilerimiz, kırsal çekişmeler, ve bu çekişmelerin sonunda meydana gelen buhran, hattâ en uygun yönetim tarzı olan, demokrasimizi tehdit eden konulardan vazgeçilip ekonomik, sosyal ve çalışanlarla ilgili konulara

ağırlıklarını koyarak huzur ve güven içinde yaşama ortamını sağlamakla halka ve demokrasie daha çok hizmet etme yollarını aramalıdır. Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası demokrası, sosyal adalet, huzur ve güven içinde yaşamadan yana olmayı, Anayasa'nın uyulması zorunlu hükümlerinden ve Anayasa bekçiliğinden saymaktadır. Çok ulvi ve vazgeçilmez bir görev olan bu bekçiliğe hiçbir taviz vermeden devam ettirmeye azimli ve kararlı olduğunu bir kez daha açıklamaktan şeref duyar.

3 — Kamu kurumlarında çalışan sağlık işçileri gelmiş geçmiş bütün hükümetler tarafından ihmâl edilmişler, hem memur hem de işçi haklarından yoksun bırakılmışlardır. Kamu kesiminde çalışan sağlık işçilerinin ne işgüvenliği, ne sosyal ne de işçi sendikalarına güvenli girip toplu sözleşmelerden yararlanma hakları vardır.

Çok düşük ücret, istikrarsız ve süresiz çalışma, rastgele ve keyfi olarak işten atılma, gibi haksızlık ve baskılar karşısında sağlık işçilerinin yurt çapında genel direnişe gitme zorunluğu hasıl olmuştur.

İnsancıl anlayışımızın bir gereği olarak genel direniş hareketimiz hastabakımını aksatmayacak şekilde ve haksızlıklar sona erinceye kadar devam edecektir.»

MÜCADELE DEVAM EDECEK

Sağlık-İş Sendikası, yıllardan beri bu haklı davanın mücadelesini yapmaktadır.

Bugüne kadar bu yolda yapılan mücadele, ilgililerin konuya gereken önemi vermemeleri, ya da önem vermek istememeleri yüzünden en ufak bir olumlu adımın atılmasını dahi sağlamamıştır.

Ama bu böyle gitmeyecektir ve elbet sağlık işçileri de diğer işçilerin sahip oldukları haklara kavuşacaklardır. Çünkü Sağlık işçileri bu mücadelede yalnız değildir. Türk işçi hareketi bu haklı mücadeleyi desteklemektedir.

Grevler

İşçi düşmanlığının bir örneği daha

İşçiye 85 bin lira vermemek için 540 bin lira zarar ettiler

PETROL - İŞ sendikasının Tarsus Mensucat Boyaları Sanayii Fabrikasındaki grevi Haziran ayı içinde de devam etti.

Bir bildiri yayınlayan Türk - İş, grevi desteklediğini bildirdi ve işverenin, Petrol-İş sendikasının mali portesi yılda 85 bin lira tutan isteklerini kabul etmemesi yüzünden, grevin 35 inci gününe kadar 540 bin lira zarara uğradığını ve her geçen gün fabrikanın borularının çürümekte olduğunu, zararın durmadan arttığını açıkladı.

TÜRK-İŞ'İN BİLDİRİSİ

20 Haziran'da bir bildiri yayınlayan Türk-İş bu konuda şöyle di-yordu:

«Tarsus Mensucat Boyaları Sanajii Fabrikasında 35 günden beri devam etmekte olan ve fabrikanın bugüne kadar 540 bin lira zarar etmesine yol açan greve sebep olan anlayışı işçi düşmanlığının belirgin bir örneğini daha vermiş bulunmaktadır.

Greve sendikanın, işçiler için istediği, ayda 10 lira çocuk parası, yılda bir maaş ikramiye ve 350 kuruş zammın verilmek istenmemesi sebep olmuştur. İşçilerin bu istekleri işverene yılda sadece 85 bin lira tutarında mali külfet yükleyecektir. Buna karşı, grev yüzünden günde 16 bin lira zarara uğrayan fabrikanın bugüne kadarki kayıp tutarı 540 bin lirayı bulmuştur. Grevde geçen her gün fabrikanın zararını bu ölçüde arttırmaktadır.

MAKİNELER HARABOLUYOR

Bu zarara ilâveten fabrika tesislerinin çalışmayışı yüzünden, boru ve diğer üniteler karıncalanmakta, temizlenemeyen asit makinelerin harab olmasına yol açmaktadır.

Bu durum, iki kimya yüksek mühendisi ile bir makina yüksek mühendisinden kurulu bir komisyonun 17 Haziranda fabrikada yaptıkları inceleme sonucunda hazırladıkları raporda, şu sözlerle açıklanmaktadır :

«Bir aydan daha uzun zamandan beri çalışmadığı ifade edilen ünitelerdeki korozyon sebebiyle meydana gelen hasarın her geçen gün biraz daha artacağı ve yeniden işletmeye geçiş için daha uzun zaman ve daha büyük masraflara sebebiyet vereceği kanaatine varılmıştır.»

Fabrikanın bu kadar büyük zarar ve hasara uğramasına rağmen, uğranılan kayıp yanında hiç denecek kadar az olan işçi isteklerini vermemenin, tek nedeni, ancak, işçi düşmanlığı olabilir.

YURT EKONOMİSİNE ZARAR

İşçinin üç-beş kuruş daha fazla para almaması için bir fabrikayı

göz göre göre harab olmaya terkeden zihniyetin memleket ekonomisini uğratacağı kayıp bu kadarla da kalmamaktadır. Sümerbank'ın bütün tekstil fabrikalarına boya veren bu fabrikanın çalışmaması yüzünden çok yakın bir gelecekte Sümerbank tekstil fabrikaları da ya çalışmalarını durdurmak zorunda kalacaklar, ya da bu fabrikaların boya ihtiyacının karşılanması için döviz kaynaklarına el atılması gerekecek ve yurdun ihtiyacı olan boya ithal suretiyle sağlanacaktır. 248 Türk işçisinin kazançlarını biraz daha arttırmamak için direnen anlayış, bu paradan çok daha fazlasını yurt dışına çıkartacak ve yabancı ekonomilere hizmet etmiş olacaktır.

Bunu yurtseverlikle bağdaştırmaya imkân yoktur.

İşçilerin, fabrika idare meclisi tarafından kabul edilen, ama Sümerbank Genel Müdürü tarafından veto edilen istekleri, Sümerbanka ait diğer fabrikalarda işçilerin elde ettiği hakların çok altındadır.

HARABOLAN MAKİNELER

Sebebi: işçi düşmanlığı

BİR ANLAYIŞTAN ÖRNEKLER :

İşçi hakkını almasın da...,

Toplu sözleşme düzenine karşı olanlar, bu görüşlerini bazan öylesine açığa vururlar ki, yurt ekonomisi imiş, işçinin insanca yaşaması imiş, bunların hepsini unuturlar ve âdeta pire için yorgan yakarlar. Bu davranışlarına akıl sır erdirmek mümkün değil.. Karşı karşıya oturur söylersiniz, tek tek hesaplarını çıkarır ikna etmeğe çalışırsınız, ama kafalarında düğümlenen yanlış fikri bir türlü çözemezsiniz.

İşçiyi yıllarca boğaz tokluğuna çalıştırmayı marifet sayan bu insanlar, toplu sözleşme düzeninin getirdiği bir takım yükümlülükleri kabullenmek istemezler, işçiyi yıllarca nasıl baktırlarsa öylesine devam ettirmek isterler. Ücret artışı, sosyal haklar, bu insanlar için işçinin başkaldırması anlamına gelmekte ve ceplerine kârlarından bir-kâş kuruş eksik girdimi de, yurt ekonomisi batıyor, buna bir son vermek gerekir diye feryadı basarlar.

İşte bir örnek:

Tarsus Mensucat Boyaları Sanayii Fabrikasında Petrol-İş Sendikasının bir grevi vardır. Toplu sözleşme masasına oturan sendika, üyesi bulunan işçilere ayda 19 lira çocuk parası, yılda bir maaş ikramiye ve 350 kuruş zam istemektedir. Sendikanın bu isteği işverene yılda 85 bin lira mali külfet yüklemektedir. İşveren direnmiş, istekleri kabul etmemiş ve greve gidilmiştir.

Grevin 35 inci gününde fabrika 540 bin lira, evet 35 günde 540 bin lira zarara uğramış ve grev henüz sonuçlanmamıştır. Fabrikanın çalışmıyışı yüzünden makinelerin harap olması da ayrı bir zarar.

Yılda 85 bin lira için 35 günde 540 bin lira zararı göze alan ve bu zararın devam edip gitmesinden endişe etmeyen bu zihniyeti yurtseverlikle bağdaştırmağa imkân var mıdır?

İşçinin cebine girecek 350 kuruş fazla parayı çok görenlerin tutumu bundan başka olabilir mi?

SORUŞTURMA AÇILMALI

Türk İşçi Hareketinin tamamen desteklediği bu grev mutlaka başarıya ulaşacak ve işçiler haklarını alacaklardır. Ancak, uğranılan ve grev sonuçlanıncaya kadar uğranılacak zarar, sadece işletmenin değil, aynı zamanda yurt ekonomisinin de kaybı olacaktır. Bir yöneticinin işçi düşmanlığı anlayışının memlekete daha fazla zarar vermesi için, bu duruma bütün yetkililerin, özellikle Sanayi Bakanının el koymasını ve gerçeklerin bütün açıklığıyla tesbiti için soruşturma açılmasını kamuoyu önünde teklif ediyoruz. Bu soruşturmanın sonucu işçilerin haklılığını bir kez daha ortaya koyacaktır.»

Otomobil - İş grevi bitti Yeni sosyal haklar

Otomobil-İş sendikasının İstanbul'da Java-Skoda fabrikasında bir buçuk ay devam eden grevi olumlu sonuçlandı.

350 işçi, imzalanan yeni sözleşme ile yeni sosyal haklara kavuştu ve ücret artışı sağlandı.

Toplantılar

Türk - İş Sendikacılık Koleji Mezunları Derneği ilk genel kurulu toplandı

Sendikacılık eğitiminin olumlu sonuçları

Türk İşçi Hareketi içindeki genç ve idealist sendikacıları bilinçli bir hale getirmek amacı ile Türk-İş Sendikacılık Koleji'nden mezun olanların kurduğu «Türk-İş Sendikacılık Koleji Mezunları Derneği», Haziran ayı içinde ilk Genel Kurul toplantısını yaptı.

Türk-İş toplantı salonundaki ilk Genel Kurul, kurucular adına geçici Başkan Mes'ut Kahratlı tarafından yapılan bir konuşma ile açıldı.

KAHRATLI'NIN KONUŞMASI

Haziran ayı içinde Kolejden mezun olanlarla üye adedinin 358'e yükseldiğini belirterek konuşmasına başlayan Mes'ut Kahratlı, amaçların Türk İşçi Hareketi içinde eğiti-

me hizmet olduğunu, ülkemizde okuma yazma bilmeyenlerin oranının nüfusun yüzde 50'sinin üstünde bulunduğunu söyledi ve işçi eğitimi için örgütlenmenin ve bir dernek kurmanın zorunluluğuna değinerek şöyle dedi:

«Anayasamızın vatandaşlara eğitimden yararlanma hususunda tam bir fırsat eşitliği sağlamasını emrederken, tatbikatındaki düzensizlik ve bilgisizlik sonucu memleket bu sahadada bir keşmekeşin içine itilmektedir. Yapılan istatistiklere göre, bugün Türkiye'de eğitim çalışmalarına verilen masrafların tamamı nüfusumuzun ancak % 3 üne hitap etmektedir. Okul ve öğretmen azlığı had safhadadır. Yüksek okul çağındaki gençlerden ancak % 3 ü tahsile devam edebilmektedir. Bilindiği gibi Anayasamız ilk öğretimi mecburi tutmuştur. Buna göre 7 yaşında olan her Türk vatandaşının ilk okula devam etmesi gerekmektedir. Oysaki bu böyle olmamakta, Anayasamızın yüklediği mükellefiyeti gerek devlet gerekse vatandaş çoğu zaman yerine getirmemektedir.

Devlet okul açmada, öğretmen yetiştirme, ders malzemeleri temin etme ve bazı tedbirlerde; vatandaş ise 7 yaşına girmiş çocuklarını okula göndermede ihmal ve acizlik göstermektedir. Eğer bu mükellefiyetler tam mânası ile yerine getirilmiş olsa idi bugün yurdumuzda okuma yazma bilmeyen kalmamış olacaktı.

Memleketimizin içinde bulunduğu bu acı gerçeği idrak eden Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu kendi bünyesi için dahi olsa tedbir alma lüzumunu duymuştur. Bursa'da

GENEL KURUL BAŞKANLIK DİVANİ

Başarılı çalışmalar...

toplanan beşinci genel kurulda alınan cesur bir kararla ilmi ölçüler içinde sendikacı yetiştirmek maksadı ile bir kolej açılması kabul edilmiştir.

Dünyadaki Sendikacılık Hareketi'nin ileri derecelere varmış olduğu ülkelerde ilmi sendikacılığın yerleştirilmesine büyük ölçüde çaba gösterildiği kolayca fark edilmektedir. Teşkilatımızın hemen yanı sıra ve onunla beraber eğitim çalışmalarına verilen önemin semeresini bugün batı sendikacılığı almaktadır.

Toplu sözleşme ve grevlerdeki başarıları bunun en tipik örnekleridir.

Bu konudaki çeşitli hareketlerin içinde en tesirlisi ve faydalısı olarak «Sendikacılık Kolejleri»nin yer aldığı görülür. Hakikaten dünyadaki işçi hareketlerinin ilmi bir ağırlıkla yerine oturtulmasında bu kolejlerin büyük hizmetlerinden iftiharla bahsedebiliriz.»

Batı Avrupa ülkeleri ile Amerika'daki işçi kolejlerinin çalışmalarından da örnekler veren Mes'ut Kahratlı, bu kolejlerin hepsinin modern tesislere sahip olduğunu, öğrencilerin büyük ihtiyaçlarına cevap verdiğini söyledi ve Türk-İş

SENDİKACILIK KOLEJİ MEZUNLARI DERNEĞİNİN KONGRESİNDE

Herşeyin başı eğitim

Sendikacılık Kolejinin geliştirilmesinin büyük yarar sağlayacağını belirtti.

ÇALIŞMA RAPORU

Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda, Derneğin bundan sonra izleyeceği yol ayrıntılı şekilde belirtiliyor; yerleşme, teşkilatlanma, sendikalar eğitim işbirliği, mali güçlükler, üyeler arasındaki ilişkiler, yayın ve kültür çalışmaları, kolejin bugünkü durumunun ıslahı, Kolej fonu kurulması, koordine çalışma, Derneğin itibar ve yetkisi ve İşçi Akademisi kurulması üzerinde geniş açıklamalarda bulunuluyordu.

Raporda İşçi Akademisi konusunda, kademeli bir program yürütülerek gerçekleşmesi isteniyor ve derhal faaliyete geçileceği belirtiliyordu.

Delegeler, bu konularda kişisel görüşlerini açıkladıktan sonra seçimlere geçildi.

Seçimler sonucunda Türk-İş Sendikacılık Koleji Mezunları Derneği yönetim kurulu şu şekilde kuruldu: Mesut İ. Kahratlı, Aydemir Sezginer, Avni Çarsanak, Mehmet Kefu, Doğan Solak, Fevzi Korkmaz, Mehmet T. Gürçin, Aziz Aydınoglu, Faik Karasatı, Selâhattin Samancı, Muammer Gür, Ömer Çakan, Mehmet Genç, Abdullah Çapur, Ali Çayır.

Ges - İş Altıncı Genel Kurulu

Yurt sorunlarının ele alındığı kongre

Ges-İş Sendikası Altıncı Genel Kurulu 26-28 Haziran tarihleri arasında Ankara'da Türk Standartlar Enstitüsü toplantı salonunda yapıldı.

Delegelerin tamamının katıldığı Genel Kurul, Sendika Genel Başkanı Osman Soğukpınar'ın konuşması ile açıldı. Çeşitli yurt sorunlarına değinen konuşmasında, Soğukpınar, eğitim, toprak reformu, kooperatifçilik, işsizlik, ücret politikası, yabancı sermaye, konut sorunu, vergi politikası, yeraltı servetlerimiz, genel grev ve Türk-İş'in ilkele-

ri ile partilerüstü politika üzerinde sendikanın görüşlerini açıkladı.

SOĞUKPINAR'IN AÇIŞ KONUŞMASI

Eğitim noksanlığının, az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarını baltaladığını belirterek konuşmasına başlayan Osman Soğukpınar, eğitim sistemimizin hızla ele alınması ve esaslı bir reforma gidilmesi gerektiğini belirtti ve şöyle dedi :

Nüfusumuzun 7 yaşından yukarı yüzde 52'si okuma - yazma bilmemektedir. Eğitim çalışmalarımız nüfusumuzun ancak üçte birine hitabdebilmektedir. Batı ülkelerine kıyasla ilköğretimde yüzde 29, ortaöğretimde yüzde 57 ve yüksek öğretimde yüzde 19 geriyiz. Teknik öğretimden faydalanan öğrenci yönün-

gükpınar, işsizlik sorunu üzerinde de durarak, işsizliğin yokedilmesi için köklü bir istihdam programı uygulamada başarılı bir para, fiyat, vergi ve ücret politikasının izlenmesini tavsiye etti.

İşçi emeğinin karşılığını almadığını ve insanca yaşama düzeyine kavuşturulmadığını söyliyerek ücret politikasından bahseden Soğukpınar, yabancı sermaye konusunda şöyle dedi :

«Yabancı sermayenin, bugünkü uygulamada Türkiye'ye faydadan çok zararı dokunmaktadır. Yurdumuza yabancı sermaye getiren firmaların çoğu ulusal kredi kaynaklarımızdan yararlanıp zenginleşmekte, elde ettikleri net kârın tamamını döviz olarak dışarıya transfer edip,

GES-İŞ KONGRESİNDE DELEGELER

Enerji işçileri

den ise yüzde 80 geride bulunmaktayız. Millet olarak büyük bir eğitim seferberliğine girmeye mecburuz.»

Toprak reformu konusundaki görüşlerini de açıklayan Soğukpınar, bu reformun gerçekleşmesi için yıllardır savunuculuğunu yaptıklarını, işçi problemlerinin azaltılması için, köyden şehire göçün çözümlenmesi ve toprak reformunun yapılmasının zorunlu olduğunu belirtti «hem sosyal, hem ekonomik, hem de siyasal bakımdan çok çeşitli sakıncalar yarattığı anlaşılan bozuk toprak düzenini düzeltmenin tek yolu toprak reformu olmaktadır» dedi.

Kopperatifçiliğin geliştirilmesi ni isteyen Genel Başkan Osman So-

ğukpınar, büyük döviz kaybına sebep olmaktadır.»

Osman Soğukpınar, partilerüstü politika hakkındaki görüşlerini açıklayarak konuşmasını bitirdi.

Hasan Özgüneş'in başkan, Ziya Hepbir ve Nusret Aydın'ın da başkan vekili seçildikleri Genel Kurulda, C.H.P. Genel Sekreteri Bülent Ecevit de bir konuşma yaptı.

ECEVİT'İN KONUŞMASI

Partisinin çeşitli konulardaki görüşünü açıklayan Bülent Ecevit, toplumumuzda görülen huzursuzlukların demokrasinin temelini sarstığını, demokrasi düşmanlarının işine yaradığını söyledi «Demokrasi lafla, demokrasi kanunla yaşamaz. Demokrasi polis gücü

OSMAN SOĞUKPINAR
Yeniden başkan seçildi

ile hiç yaşamaz» dedi, işçilere tanınan hakların, toplumdaki bütün hak kesimlerine tanınması halinde huzursuzlukların giderilebileceğini belirtti.

HALİL TUNÇ KONUŞUYOR

Ecevit'ten sonra büyük tezahürat arasında kürsüye gelen Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Türkiye'de son günlerde işçilere karşı politik oyunlar oynandığını söyledi, işçilerin emekliliklerine ilişkin kanun tasarısının çıkarılması için girişilen mücadelenin başarıya ulaştırılacağına inandığını belirterek şöyle dedi :

«Türkiyede işçi hareketlerinin dünyadaki işçi hareketlerine oranla çok daha ılımlı oluşunun nedeni, Türkiye'deki işçi hareketinin felsefesinin dünyadakinden farklı oluşundan değil, toplumuzda görülen eğitim noksanlığındandır. Bugün artık belirli bir eğitim seviyesine ulaşılmıştır. Hareketlerimizin çok daha olumlu sonuçlar vereceği bir gerçektir.»

Halil Tunç, çeşitli konularda görüşünü belirtirken, asgari ücretlerin tesbiti konusunda işverenlerden gelen tepkileri olumlu karşılamadığını da söyledi, çalışanlar arasında en büyük sıkıntıyı özel sektörde çalışan işçilerin çektiğini belirterek, özel sektörün bugüne ka-

dar Türkiye'de kötü bir sınav verdiğini öne sürdü.

Tunç, çeşitli aksaklıkların giderilmesinin temel sorunların ele alınmasıyla mümkün olabileceğini belirterek konuşmasını bitirdi.

SEÇİMLER

Genel Kurulun diğer günlerinde, delegeler çalışma raporu üzerinde tenkidlerde bulundular, işçi ve yurt sorunları hakkındaki görüşlerini açıkladılar. Bu arada tüzük tadil teklifleri de kabul edilerek seçimlere geçildi ve Osman Soğukpinar Genel Başkan, Erol Aykaç Genel Sekreter, Hamdi Turan Mali Sekreter, Nazmi Bilginoğlu da Eğitim ve Araştırma Sekreterliğine yeniden seçildiler.

Milli Prodüktivite Merkezi kongresi

Verimlilik çalışmaları

Milli Prodüktivite Merkezi Yedinci Genel Kurulu 24 Haziran'da Türk Standartlar salonunda yapıldı.

Açılış konuşmasını yapan Yönetim Kurulu Başkanı Halil Tunç, MPM'nin kanununun yayınından bu yana çeşitli merhalelerden geçerek, düzenli bir kuruluşa ve hizmete yatkın bir çalışma düzenine kavuştuğunu söyledi ve şöyle dedi :

«Milli Prodüktivite Merkezi, kanunla kendisine verilmiş görevleri, kendi imkanları ölçüsünde yaparak, ilgili kişi ve kuruluşların hizmetine arz etmek çabasında bulunan bir kuruluş olarak, üstüne düşen bu görevleri,

her yıl daha da geliştirerek yerine getirmek yolundadır. Toplum olarak kalkınma, tüm kaynakları harekete getirmeyi zorunlu kılar. Türkiye, ekonomik yapısı itibarıyla, tamamiyle tarıma dayalı ve az gelişmiş bir hüviyet göstermektedir. Nufusu gün geçtikçe büyük bir hızla artmakta, altı ve daha yukarı yaştaki nüfusun yüzde 51,2 si okuyup yazmaktan yoksun bulunmaktadır.»

Tarım alanında teknolojik gelişmenin «artık insangücü» kaynağını meydana getirdiğini söyleyen Tunç, endüstri alanında istihdamın sağlanmaması sonucu, ihtiyaç üstünde büyük bir nüfus birikiminin meydana geleceğini ve şehirlerde büyük işsiz kitlelerinin artacağını belirtti «Tüm ulus olarak, milli bir gayret ve azimle, ekonomide milli bir kurtuluş savaşı açmamızın gerekliliğini ortaya koymaktadır» dedi.

Yüksek prodüktivitenin kalkınmanın ilk şartı olduğunu da kaydeden Tunç, prodüktivitenin ülkemizin ana sorunlarından biri olduğunu, merkezin gösterdiği örnek çabaya karşılık, hükümetten ve yetkili makamlardan işbirliği ve teşvik edici davranışlar görmediklerini söyledi, konuşmasını şöyle sona erdirdi :

«Kişi olarak, teşkilat olarak, üzerimize düşen görevi toplum bakımından değerlendirip benimsemedikçe, topyekün kalkınma çabasından da yeteri kadar yararlanmaktan söz edilemeyeceğini kaydetmek isterim.»

MPM YÖNETİM KURULU SAYGI DURUŞUNDA

Bazı çevrelerin düşüncesi: «İşçiden de başkan olur mu»

MPM KONGRESİNDE DELEGELER
Verimlilik nasıl artar?..

Tunç'un konuşmasından sonra Başkanlık Divanı seçimi yapıldı ve Refik Baydur Başkanlığa, Celal Bülbül ve Muzaffer Berberoğlu Başkan vekilliklerine getirdiler.

CUMHURBAŞKANININ MESAJI

Genel Kurul çalışmaları ile ilgili olarak bir mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Sunay, çalışmaların başarılı olmasını diledi. Sunay mesajında şöyle diyordu :

«Milli Prodüktivite Merkezinin Yedinci Genel Kurul toplantısına davetinize memnundum, teşekkür ederim. Katılmak fırsatını bulamadığım bu önemli toplantının değerli üyelerini ve sayın misafirlerini en iyi temennilerle selamlar, yurt ekonomisinin kalkınmasına verimli katkılarda bulunacağından emin olduğum Genel Kurul çalışmalarının başarılı olmasını dilerim.»

Daha sonra çalışma raporu üzerinde tenkidlere geçildi. Delegelerden bir kısmı Merkezin, prodüktif çalışmalarda tesirsiz kaldığını ve bu yüzden bazı müesseselerin zarara uğradığını belirttiler. Öğleden sonra geç vakitlerde seçimlere geçildi ve Suphi Aydın, Orhan Erçelik, Aydın Deniz, Şaban Karataş, Şefik Seçkin, Emin Atalay Yönetim Kuruluna seçildi. Yönetim Kurulu ilk toplantısında oybirliği ile Suphi Aydın'ı başkanlığa getirdi.

Ağlama duvarı

Sosyal Sigortalar Kurumu 1969 genel kurulu

«Bugüne kadar Genel Kurul toplantıları ağlama duvarı olmakta öteye geçmemiştir...»

Bu sözleri söyleyen Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, bir gerçeği ifade ediyor ve Sosyal Sigortalar Genel Kurullarının fonksiyonunu böylece dile getiriyordu.

İşçi, işveren ve hükümet temsilcilerinin her yıl Haziran ayı içinde bir araya geldikleri Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulu, Tunç'un belirttiği gibi, sadece şikâyetlerin yapıldığı, ancak hiç birinin sonuçlandırılmadığı bir toplantı niteliğini bu yıl da muhafaza etti. Eski şikâyetler tekrar edildi, yenileri eklendi ve Genel Kurul böylece sona erdi. Gelecek yıl, yine bu şikâyetler ele alınacak ve Halil Tunç'un dediği gibi Sosyal Sigortalar Genel Kurulu «ağlama duvarı» olmaktan öteye geçemeyecek.

23 Haziran'da toplanan Sosyal Sigortalar Genel Kurulu Çalışma Bakanı Turgut Toker'in konuşması ile beş gün devam eden çalışmalara başladı.

TOKER'İN KONUŞMASI

Türkiye'de çalışan insanların sorunlarının geniş bir çerçeveye içerisinde ele alınmasının gerektiğini, çalışan insanların güvenlik sorununun ücret konusu ile başladığını belirten Toker şunları söyledi:

«Bir faaliyete katılmak suretiyle çalışma alanına giren insan, meydana getirilmesine müessir olduğu, iştirak ettiği üretimden hasıladan, emeğinin iştiraki nisbetinde karşılığını alması, ücret alması yine güvenliğinin temelidir. Daha sonra alınan ücretin, asgari geçinme ve yaşamaya yeterli seviyede bulunması gereği bahis konusudur.»

Asgari ücret, çalışma hayatımızı ilgilendiren kanunlar, işçi emeklilik kanunu tasarısı, Sosyal Sigortalar Kurumu ferdi kredi sistemi üzerinde de açıklamalarda bulunan Çalışma Bakanı Toker, konuşmasını işçi çocuklarına verilecek burslar hakkında bilgi vererek bitirdi.

SOSYAL SİGORTALAR GENEL KURULUNDA
İşçiler için en önemli konu: sosyal güvenlik

TUNÇ KONUŞUYOR

Daha sonra konuşan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Türk işçilerinin Sosyal Sigortalar Kurumuna önem verdiklerini, ancak, Genel Kurul çalışmalarının yararlı olmaması nedeniyle toplantılara katılmama eğiliminde olduklarını bildirdi, hükümetin Sosyal Sigortalar Kurumuna hiç bir katkısı bulunmadığını, bunun için Kurumun tasarruflarından yararlanamayacağını belirterek şunları söyledi:

«Sosyal Sigortalar Kurumu amacının dışına çıkmıştır. Asıl fonksiyonunun dışında çalışmalara yönelmiştir. Bunları hoş karşılamıyoruz. İşçi çocuklarının eğitimi ile uğraşmak Kurumun değil devletin görevidir. Bugün Doğu Anadolumuzun sağlık, eğitim gibi çeşitli sorunları vardır. Bu sorunların çözülmesi için devletin elinden geleni yapması şarttır.»

Sosyal Sigortalar Kurumunun büyük bir derbederlik içinde bulunduğunu, Genel Kurul çalışmalarında da bunun belirdiğini söyleyen Halil Tunç, Çalışma Bakanının Kurumun teşkilât kanunu konusuna hiç değinmemesini yermi. Genel Kurul toplantısında uygulamada görülen aksaklıkların dile getirildiğini, fakat bir çözüm yolu bulunması için çalışılmadığını öne süren Halil Tunç, «Bugüne kadar Genel Kurul toplantıları ağlama duvarı olmaktan öteye geçmemiştir» dedi.

Tunç, Genel Kurul çalışmalarına, işçilerin emeklilikleri konusundaki mücadelelerini kamuoyuna duyurmak için katıldıklarını söyleyerek konuşmasını sona erdirdi.

Türk-İş Genel Sekreterinden sonra İşveren temsilcisi Rafet İbrahimoglu söz aldı. Sosyal Sigorta Kurumunun, sigortacılığın dışındaki öteki hizmetlere kaymasının normal karşılandığını, işçi emekliliği konusunda da, hükümetin bir takım tedbirler almadan tasarımı Meclise sevketmesinin sakıncalı olduğunu söyledi.

DEMİREL'İN MESAJI

İşveren temsilcisinin konuşmasından sonra Başbakan Süleyman

Demirel'in Genel Kurul başkanlığına gönderdiği mesaj okundu. Demirel mesajında, çalışmaların büyük değer taşıdığını, kamu hizmetlerinin geleceği için yararlı kararlara varılmasını diledi.

DELEGELERİN KONUŞMALARI

Genel Kurulun ikinci gününde söz alan işçi delegeler, özellikle Avukatlık Kanununu eleştirdi ve kanunun Sosyal Sigorta yönünden avukatlara imtiyazlı haklar getirdiğini öne sürdüler. Bazı işçi delegeleri de, Kurumun tasarruflarının amaç dışında kullanılmasından, sağlık tesislerinin iyi denetlenmesinden yakındılar.

İşveren temsilcileri ise, Kurumun tasarruflarının iyi değerlendirilmesi için çeşitli yatırımlara girişmesini istediler.

ÇALIŞMA RAPORU

Genel Kurula sunulan çalışma raporunda, sigortalı işçi sayısının 1 milyon 206 bin olduğu, sigortalı kadın işçilerin 115.184, erkeklerin ise 1 milyon 90 bin bulunduğu, Kuruma bağlı işyeri sayısının da 211 bine yaklaştığı belirtiliyordu.

Raporda, Sosyal Sigortalar Kurumunun yıllık toplam gelirinin 2 milyar 408 milyon lira, giderinin ise 792 milyon 316 bin lira olarak tespit edildiği kaydediliyor, Kurum alacaklarının 463 milyon 568 bin liraya yükseldiği ve bunun büyük bir kısmının prim alacakları olduğu, Kurumun icrada bulunan prim alacaklarının 176 milyon lirayı bulduğu açıklanıyordu.

Daha sonra çalışma raporu hakkında yapılan tenkidlerde söz alan işçi delegeler, Sosyal Sigorta Kurumu Teşkilât Kanununun bugüne kadar çıkarılmamış olmasını yermi, işyerlerinde iş güvenliği sağlanmasını istediler.

Sosyal Sigorta Genel Kurulu, Çalışma Bakanı Turgut Toker'in yazılı demecinin okunması ile son buldu.

Toker, Kurumun, Genel Kurulda yapılan konuşmaların da ışığı altında yeniden teşkilâtlandırılacağını, yapılan eleştirilerin dikkatle izlendiğini ve bundan yararlanılacağını bildiriyordu.

Eğitim

Tez - Büro - İş seminer yaptı

Eğitime hız

Tez Büro-İş Sendikası ile Amerikan Ticaret ve Büro İşçileri Sendikasının ortaklaşa düzenlediği «Siyasi ortamda sendikaların baskı grubu olabilme güçleri» konulu seminer 23 Haziran'da Kızılcahamam'da yapıldı.

Ges-İş Otelinde dört gün devam eden seminerde, ayrıca, beşeri ilişkiler ve haberleşme konuları da ele alındı.

Çok sayıda dinleyicinin izlediği seminerde, Profesör Turhan Esener, Profesör Kemal Oğuzman, Türk-İş 3. Bölge Temsilcisi Burhanettin Asutay, Galip Gür, Amerikalı ve Japon sendikacılar ders verdiler.

Başarılı geçen seminer sonunda düzenlenen törende, kursiyerlere diplomaları verildi.

SEMİNERE KATILANLAR
Eğitim... eğitim... eğitim

Dünyada

ILO TARİHİNDE İLK DEFA...

Haziran ayında toplanan ILO genel kuruluna Papa Altıncı Paul da katılmıştır. Resimde Papa delegelere hitabederken.

ILO GENEL KURULU YAPILDI

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) nın 53 üncü Genel Kurulu 4-26 Haziran tarihleri arasında Cenevre'de yapıldı.

Genel Kurul, ILO'nun 50 nci kuruluş yılı dolayısıyla geçen yıllara oranla bir hayli ilgi topladı ve başta Papa olmak üzere, bir çok Devlet ve Hükümet Başkanı toplantılarda hazır bulundu.

GENEL KURUL

53 üncü Genel Kurulda Türk İş'i, Başkan Seyfi Demirsoy, Başkan Vekilleri Şevket Yılmaz ve Kemal Özer ile Türk-İş Teşkilatı'nın Sekreteri Ethem Ezgü ve Türk-İş Eğitim Merkezi Müdürü Ferit Azkara temsil etti.

Dünya işçilerinin karşılaşmakta olduğu çeşitli sorunların ele alın-

dığı Genel Kurul, ILO'nun kuruluşundan bu yana ilk kez bir işçi temsilcisinin başkanlığında toplandı. İsviçre İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Mr. Jean Mori'nin yönetiminde 23 gün devam eden Genel Kurulda, işçinin yaşama ve çalışma şartlarının geliştirilmesi ve düzenli bir hayat sağlanması yönünden çeşitli görüşler tartışıldı ve önemli kararlar alındı.

DÜNYA SULHUNU TEHDİT EDEN UNSUR

Görüşmelerin ağırlığını, ekonomik bakımdan ileri ülkelerle geri kalmış ülkeler arasındaki ilişkiler teşkil etti. Konuşmacılar, ekonomisi ileri ülkelerde Milli gelirin insan başına düşen payın geri ülkelerdekinden 12 misli fazla olduğunu ve bunun dünya sulhunu tehdit ettiğini belirttiler. Bunun için de kongre, bir dünya istihdam programı kabul etti. Teknolojik gelişme ve otomasyon konularının da ele alındığı Genel Kurulda, işsizlik sorunu üzerin-

de önemle duruldu, bu konunun, dünya istihdam programı ile birlikte yürütülecek mesleki eğitime hız verilmesinin artık kaçınılmaz bir zorunluk olduğu belirtildi.

ASGARİ ÜCRET

Çeşitli ülkelerin üzerinde önemle durduğu asgari ücret sorunu yine büyük bir titizlikle ele alındı. Bugüne kadar kabul edilen ILO tavsiye ve kararnamelerine hangi üye ülkenin uyup uymadığı tartışıldı ve asgari ücretlerin tarım işkolunda denetlenmesi, kadın işçilerin ücret ve çalışma şartları ile genç iş-

çiler sorunu üzerinde yeni karar ve tavsiyeler alındı.

Türk-İş delegasyonunun da katıldığı asgari ücret komisyonu bu konuda son derece önemli bir tavsiye karar aldı. 60 hükümet, 45 işçi ve 40 işveren temsilcisinin katıldığı komisyon 14 oturum toplandı ve Genel Kurula 10 maddelik karar suretini kabul etti.

Diğer komisyon kararlarının görüşülmesinden sonra Yönetim Kurulu seçimine geçildi ve Türk delegasyonunun temsilcisi Tek Gıda-İş icra kurulu üyesi Melih Dölen yedek üyeliğe seçildi.

ILO'da asgari ücret sorunu

ILO 53 üncü Genel Kurulunda toplanan Asgari Ücret Komisyonu 10 maddelik bir karar sureti kabul etmiştir. ILO üyesi ülkelerde uygulanması istenen bu karar sureti, Genel Kurulda görüşülüp kabul edilmiştir.

«Ekonomik bakımdan geri kalmış ülkelerde uygulanacak asgari ücretler ve asgari ücret mekanizması ile ilgili sorunlar kararnamesi» adını taşıyan karar sureti aşağıdadır.

MADDE 1

Bu mekanizma bir ILO kararnamesi niteliğinde olup, bir tavsiyename ile desteklenecektir.

MADDE 2

Kabul edilen kararname, ücretli işçilere şimdiye kadar bu konuda kabul edilen diğer ILO konvansiyon ve tavsiyelerine oranla daha ileri haklar getirmesi amacını gütmektedir. Bundan dolayı bu konvansiyon, 1928 yılında kabul edilen asgari ücret konvansiyonu ve 1951 yılında kabul edilen aynı işi yapan kadın ve erkek işçiler arasındaki ücret farklarının giderilmesini öngören konvansiyon ile tarım sektöründe asgari ücret mekanizmasını düzenleyen konvansiyonları tamamlayıcı niteliktedir.

MADDE 3

Bu konvansiyonu uygulayan her ILO üyesi ülke, asgari ücret kapsamına giren bütün işkollarındaki işçilerin asgari ücretlerinin tespitine yarayacak bir mekanizma kuracaktır.

MADDE 4

Her ILO üyesi ülkenin hükümeti, ILO ana nizamnamesinin 22 nci maddesi gereğince ILO'ya sunacağı konvansiyon ve tavsiyelerin uygulanması ile ilgili rapora, hangi işkollarındaki işçilerin asgari ücret kapsamına alındığını açıklayacak, asgari ücretin kapsamı dışında bırakılanlarla ilgili gerekçeyi de belirtmek zorunda olacaktır.

MADDE 5

Asgari ücretler kanuni müeyyidelerle desteklenecek, uygulanmaması halinde ilgililer cezalandırılacaktır.

MADDE 6

Asgari ücretlerin tatbikinde dikkate alınacak hususlar şunlardır:

A — İşçi ve ailelerinin ihtiyaçları.

— Genel ücret seviyesi.

— Sosyal Sigortalar tarafından sağlanan haklar.

— Çeşitli sosyal grupların yaşama düzeyleri.

B — Yüksek bir istihdam seviyesi sağlanması ve bunun korunması için gerekli ekonomik şartlar.

MADDE 7

Asgari ücretlerin tespitinde önemli bir unsur olan ekonomik gelişmelerin ayarlanması için 3 üncü maddede kurulması öngörülen mekanizma daimi olarak ve asgari ücretlerin tespitinde o ülkelerdeki toplu sözleşme düzeni mutlaka korunacaktır.

MADDE 8

Böyle bir mekanizmanın kurulması için, ILO üyesi ülkelerin hükümetleri, ilgili kuruluşu, işçi ve işveren konfederasyonları ile ilişki kuracak, bu çeşit kuruluş bulunmayan ülkelerde de, işçi ve işveren temsilcileri ile görüşmeler yapılacaktır.

MADDE 9

Bu mekanizmanın kurulması için işçi ve işveren kuruluşları veya temsilcileri eşit sayıda bulunacaklardır.

MADDE 10

Asgari ücret uygulanmasını düzenlemek ve meydana gelecek aksaklıkları tespit etmek üzere etkili bir kontrol sistemi kurulacaktır.

kısa...kısa...

● PAKİSTAN

Pakistan Hükümeti işçilere grev, toplu pazarlık ve örgütlenme hakkını tanıyan kanunların kısa bir süre içinde çıkarılacağını açıklamıştır. Sendika kurma hakkından sadece Silâhlı Kuvvetler personeli yararlanamayacaktır.

● KANADA

Kanada İşçi Sendikaları Konfederasyonu Kaliforniya'da üzümlük bağlarında çalıştırılan Meksikalı işçilerin 3.5 yıl önce başladığı grevi sonuna kadar destekleyeceğini açıklamıştır. İşverenlerin sendikayı tanımaması nedeniyle Amerikan Otomobil İşçileri Sendikası (UAW) tarafından başlatılan grevi ICFTU da desteklemektedir.

● OKİNAWA

Okinawa'daki Amerikan üssünde çalışan 20 bin Japon işçisi 5 Haziran günü 24 saat süren bir grev yapmıştır. Grev sırasında Amerikan askeri polis kuvvetleri ile grevçiler arasında kavga çıkmıştır. Grev Amerikan makamlarının işçi ücretlerini arttırmaya yanaşmaması ve 150 işçiyi işten çıkarmakla tehdit etmesi sebep olmuştur.

● AMERİKA

Unlü Amerikalı sendikacı John L. Lewis 11 Haziran günü ölmüştür. Amerikan Maden İşçileri Sendikası'nın 40 yıl başkanlığını yapan ve 1960 yılında emekliye ayrılan John L. Lewis'in ölümü sendikacı çevrelerde üzüntüyle karşılanmıştır. Deprasyon yıllarının en güçlü sendikacısı olarak şöhret yapan Lewis 89 yaşındaydı.

● YUNANİSTAN

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu İcra Kurulu 1 Temmuz günü yaptığı toplantıda Yunanistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun üyelikten çıkarılmasını kararlaştırmıştır. Cunta tarafından tayin edilen sendika yöneticilerinin işçi hak ve özgürlüklerini korumaktan ziyade askeri dikta rejiminin işçi aleyhtarı politikasını yürütmeye çalıştıklarını açıklayan ICFTU, Yunan cuntası ile mücadeleye devam edileceğini bildirmiştir.

İspanya'dan

üç

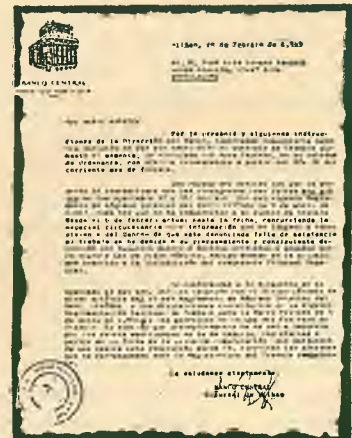
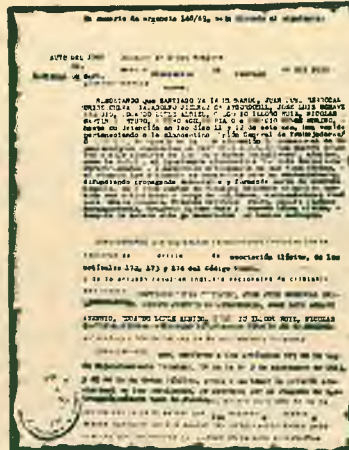
belge...

İSPANYOL İŞÇİSİNE ZULÜM YAPILIYOR !..

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından elde edilen üç belge, faşist Franco yönetiminin İspanyol işçilerinin hak ve özgürlüklerini çiğnemeğe devam ettiğini ispatlamaktadır. Belgelerden ilki bir mahkeme ilâmidir ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) na bağlı bulunan bir İspanyol işçisinin başına neler gelebileceğini göstermektedir. Belgede isimleri yazılı işçiler, Madrid ceza mahkemesi tarafından tutuklanmışlardır. İkinci belge tutuklanan işçilerden birine çalıştığı banka tarafından gönderilmiştir. İşveren ban-

ka, işçisine «tutuklu bulunduğu sırada işine gelmediğinden dolayı iş aktinin feshedildiğini» bildirmektedir. Üçüncü belgeyi Viscaya Hapishanesinde yatmakta olan bir işçi yazmıştır. İşçi, basın aracılığıyla Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nı temsil eden bir heyetin «İspanya'da sendikal hak ve özgürlükler» konusunda incelemeler yaptığını öğrendiğini bildirmekte, «... bizleri ziyaret etmeleri halinde anlatacak çok şeyimiz var...» demektedir.

Belgelerin aslı Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından Uluslararası Çalışma Teşkilatı'na teslim edilmiştir.

İngiltere'nin ünlü DAILY MIRROR gazetesi Leyland Motor Fabrikasında 14 bin işçinin başlattığı bir grevle ilgili ilginç bir yazı yayınlamıştır. Daily Mirror, «işçilerin problemlerinin olduğu anlaşılmalıdır» demektedir, işçiler arasındaki dayanışmanın bunu anlamamakta direnenleri yola getireceğine işaret etmektedir. «Bir Grevin Anatomisi» ni okur larımıza sunuyoruz.

BİR GREVİN ANATOMİSİ

Lord Stokes, otomobili ile fabrikadan içeri girerken, William Desus başı eğik ve üzgün bir şekilde dışarı çıkıyordu.

Lord Stokes, 18 Nisan'da sendika ve işveren temsilcilerinin aylık toplantısına geliyordu. Fabrikanın duvarlarına asılan ilanları görmemişti bile, kafasında önceden hazırladığı fikirleri geliştiriyor, düşünceli fakat kararlı bir tutum içinde bulunuyordu. Kendisini, fabrikanın sosyal kulübü önünde işçi temsilcisi Len Brindle ve sendikacılar karşılıyorlardı. Tokalaşırlar ve içeri girip derhal toplantıya başlardılar. Uç saat konuşurlar. Toplantının, bundan öncelerden farkı; görüşülen konunun, ne ücret artışı, ne de işçilere Midland otomobil işçileri ile eşit ücret ödenmesi idi. Sadece fabrika koridorlarına çöp kutusu konma isteği ele alınmıştı.

Ve Lord Stokes, toplantıdan çıkarken, gemisinin karaya oturmak üzere olduğundan âdeta habersizdi...

Aynı gün öğleden sonra, İskoçya'lı William Deaus, çark başındaki işini bıraktı, ücreti artmadıkça çalışmayacağını bildirdi. Ona, ya işinin başına, ya da evine dönmesi söylendi ve Deaus, evine gitmeyi tercih etti. Bu tutumunu, 100 arkadaşı da destekleme kararı aldı. Hepsi işlerini bıraktı

HERKES AYNI ŞEYİ YAPAR

William Deaus, Layland'dan bir kaç mil uzaklıktaki Gerrardsroad sokağında oturur. Eşi, iki oğlu ve ihtiyar bir babası vardır. Oğün yorgun ve üzüntülü idi, ancak «Böyle bir muameleye maruz kalan herkes aynı şeyi yapardı. Bana verilen işi ücret farkı almadan yapsaydım zararına olurdu. Onlardan işimin karşılığındaki ücretimi istedim. Bana eve git dediler, ben de eve geldim. Diğer arkadaşlarım da beni takip etti» demekten kendini alamıyordu. Ama tek tesellisi, arkadaşlarının da bu kararını tasvip etmeleri ve aynı şekilde hareket etmeleri idi.

Yaşlı babası, oğlunun hissini anlıyordu «Bu eski bir mesele. Asıl zorluk, iki fabrika arasındaki ücret farkını onların anlamamalarıdır. Haklısın bu hareketinde» diyordu. Öyle ya, Layland'da haftada 20 sterlin alan bir işçiye karşılık Midland'lı işçi 30 sterlin kazanıyordu, hem de aynı işi görerek...

TANSİYON YÜKSELİYOR

Layland fabrikası işçi temsilcisi Len Brindle, ertesi gün fabrikanın otobüs ve kamyon kısmı müdürü Ronald Ellis ile bu konuyu görüşüyordu. «Arkadaşlar arasında tansiyon hızla yükseliyor» diyor ve sadece William Deaus'un değil, Layland'da çalışan tüm işçilerin ücretlerini arttırmanın gerektiğini savunuyordu.

Len Brindle, daha sonra, kadın işçilere erkeklerinkine eşit ücret ödenmesi, giriş ücretlerinin 18 sterlin olarak garanti edilmesi ve 3500 civarındaki makinist için asgari ücretin 23 sterlin den yüksek olması gibi istekleri idareye intikal ettirmişti.

Bir komite kuruldu ve istekleri incelemeye başladı. Bir kaç gün sonra Brindle, 4500 parçabaşı işçisinin isteklerini götürdü. Bunu, 6000 işçinin daha zam istekleri izledi.

HAFTA TATİLİ VE GREV...

İki gün sonra Leyland motor fabrikası hafta tatili dolayısıyla kapandığında dayanışma içinde olan işçilerin adedi 14 bine yükseldi. Tatil süresince sendika temsilcileri ile idareciler arasında görüşmeler yapıldı, ancak bir sonuç alınamadı.

İşçi artık kararlı idi, grev yapacaktı...

Grev 19 Mayıs pazartesi günü Leyland fabrikalarının beş işyerinde birden başladı. İşçinin tümü greve katılmıştı. Fabrika idarecileri, işyerine dönülmeden anlaşmazlığın çözülmemeyeceğinde ısrar ediyorlardı.

İşçilerin büyük bir çoğunluğu şimdiye kadar hiç grev yapmamıştı, ancak kendilerini kuvvetli hissediyorlardı ve şu dört noktayı ileri sürüyorlardı:

- 1 — Yaz tatilinde ücret alacaklarından şüpheliydiler. Grev başladığından beri tam haftalık ücret ve sosyal yardımlardan yararlanamamışlardı.
- 2 — Lord Stokes'ın, grev yüzünden işlerinin tehlikede olduğunu söylemesi onları kızdırmıştı.
- 3 — Bir çok otomobil işyeri tarafından destekleniyorlardı.
- 4 — Metal Sendikası Lideri Hugh Scanlon'un sulh görüşmelerine bizzat katılması onların morallerini yükseltiyordu.

İSTEKLER GENİŞLETİLMEK İSTENİYOR

Grev başarılı şekilde devam ediyordu. Ancak işçiler, isteklerini daha da genişletmek kararında idiler. Çünkü, Leyland idarecileri anlaşmaya yanaştıkları takdirde, Midland'lı işçiler yakında daha ileri istekte bulunacak ve farklı durumları devam edecekti.

Grev, beşinci haftasına girerken Lord Stokes direnme gücünü azaltmıştı.

LORD STOKES

Lord Stokes, ülkenin en büyük otobüs ve kamyon ihracatçısı idi. Burası onun büyüdüğü yer, burası onun İkinci Dünya Savaşından önce işe başladığı yer. Burası, ülkenin en büyük sanayicileri arasına karıştığı yer. Fakat er veya geç, işçinin de bu yerde hakkı olduğunu anlayacaktı...

Sosyal güvenlik

İş kazaları her yıl artıyor

Sosyal Sigortalar Kurumu, kazaların işçi sayısına paralel olarak fazlaştığını söyleyedursun...

SOSYAL Sigortalar Kurumu'nun bütün genel kurullarında işçi kesiminin dile getirdiği bir mesele vardır: İş güvenliği.

Köklü bir dert olan bu konu, Sosyal Sigortalar Kurumu genel kurullarının yanı sıra, bütün sendika kongrelerinde ele alınır, iş güvenliğinde görülen aksaklıklar anlatılır, bunu sağlayacak tedbirler önerilir, temennilerde bulunulur.

Mesele gerçekten çok önemlidir. Kalkınma, sosyal adalet, milli gelir dağılımı gibi konularda uluslararası istatistiklerin alt yarısında yer alan Türkiye, iş kazaları, meslek hastalıkları bakımından dünyada önde giden ülkelerden biridir.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) rakamlarına göre, meselâ kömür madenleri ve maden çıkarma endüstrisinde meydana gelen iş kazalarının işçi sayısına oranı çeşitli ülkelerde şu şekilde sıralanmaktadır :

Kömür madenlerinde :

Türkiye	% 3,90
Kanada	% 1,94
Amerika	% 2,27
Japonya	% 0,91
Fransa	% 0,78
İngiltere	% 0,50
Macaristan	% 0,35
Yugoslavya	% 5,35
Maden çıkarma endüstrisinde :	
Türkiye	% 4,80
Kanada	% 4,80
Fransa	% 0,76
Japonya	% 0,72
İngiltere	% 0,50
Macaristan	% 0,46
Yugoslavya	% 0,21

SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNA GÖRE

Sosyal Sigortalar Kurumunun Genel Kurullarına sunulan raporlarda da iş kazaları ve meslek hastalıklarının miktarları verilmekte ve

artış hakkında kurumun görüşü açıklanmaktadır.

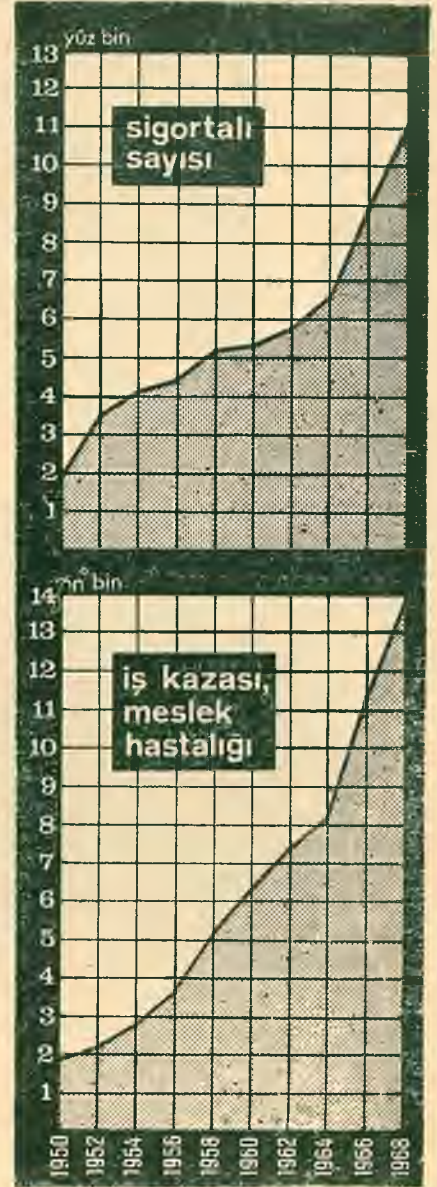
Kurum iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasını şu şekilde yorumlamaktadır :

«1968 yılında geçen yıla nazaran iş kazası vakalarında % 11, meslek hastalıklarında % 17, daimi iş göremezlik vakalarında % 13 ve ölümlerde ise, % 26 bir artış meydana gelmiştir. Vakalarda görülen artış, işçi sayısında ve çalışılan yıllık iş-günü sayılarında meydana gelen artışa paralel olduğu görülmüştür.»

Bu görüşe göre, işçi sayısı arttıkça, iş kazaları da meslek hastalıkları da artacaktır. Bu düşünüş tarzının yanlış olduğunu söylemek imkânsızdır ve meselâ şöyle bir basit orantı kurmak da mümkündür: Bin işçiden ellisi iş kazası, ya da meslek hastalığına uğrarsa, on bin işçiden beş yüzü kaza ve hastalıkla karşılaşır.

Sosyal Sigortalar Kurumu 1968 çalışma raporunda yer alan yukarıdaki cümleleriyle bu görüşte olduğunu ve iş kazalarını, bu basit orantı içinde hesapladığını açıklamaktadır.

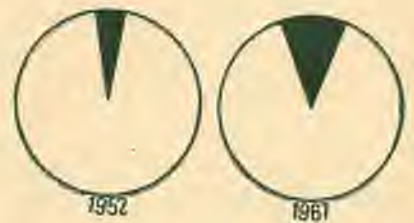
Tabii bu arada bir karşı görüş olarak ortaya şöyle bir iddianın atılacağını da düşünmek gerek: «Çağımızda, sanayi gelişmesine paralel olarak iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunma yolları da geliştirilmekte, bu yüzden kaza ve meslek hastalıklarına uğrayan işçi sayısı gittikçe azalmaktadır. 1950 den bu yana yurdumuzda iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunma metodlarının geliştirilmiş olması gerekir Buna göre, iş kazaları ve meslek hastalıklarının işçi sayısına oranının her yıl biraz daha azalması lâzım gelir...»

İŞÇİ SAYISI VE İŞ KAZALARI İLE MESLEK HASTALIKLARINDAKİ ARTIŞ

Kaza ve hastalığıdaki yükselişlere dikkat!

Bu görüşü ileri sürenlerin hak-sız olduğunu iddia etmek imkânsızdır.

1952 ve 1967 YILLARINDAKİ KAZALARIN İŞÇİ SAYISINA ORANI

Siyahlar kazaları gösteriyor

BAZI RAKAMLAR

Sosyal Sigortalar Kurumunun yekdiğerine paralel olarak arttığını iddia ettiğı işçi sayısı ile iş kazaları ve meslek hastalıkları yıllara göre şöyle bir artış göstermektedir :

Yıl	Sigortalı Sayısı	İş Kazası, Meslek has.
1950	292.606	19.545
1951	382.024	24.392
1952	447.963	23.560
1953	494.024	27.360
1954	510.344	27.239
1955	533.216	31.704
1956	543.554	36.479
1957	577.630	41.267
1958	611.703	50.848
1960	618.775	55.537
1961	688.819	63.438
1962	680.125	69.441
1963	710.820	74.299
1964	765.317	82.101
1965	921.453	94.095
1966	991.510	114.595
1967	1.059.387	125.593
1968	1.203.175	139.779

Rakamlar göstermektedir ki, her geçen yıl işçi ve iş kazaları sayısı artmaktadır. Ancak bu artış Sosyal Sigortalar Kurumunun dediğı gibi yekdiğerine paralel mi olmaktadır.

İş kazalarının sigortalı

Yıllar	sayısına oranı (yüzde olarak)
1950	6.67
1951	6.38
1952	5.25
1953	5.54
1954	5.34
1955	5.95
1956	6.71
1957	7.14
1958	8.31
1959	8.95
1960	10.22
1961	10.09
1962	10.90
1963	11.25
1964	10.72
1965	10.21
1966	11.56
1967	11.75
1968	11.59

Bunu anlamak için iş kazaları ve meslek hastalıklarının işçi sayısına oranını görmek gerekecektir.

Bu oranlardan anlaşılmaktadır ki, 1950 yılında sigortalı işçilerden % 6.67 si iş kazasına uğramak-

ta ya da meslek hastalığına tutulmaktadır. Bu oran 1952 yılında % 5.25 e düşmüş sonra her yıl biraz daha artarak 1967 de % 11.75 e yükselmiştir. Bu duruma göre, 1950 den 1968 yılına kadar geçen süre içinde kazaya uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan işçi oranı % 5 artmıştır.

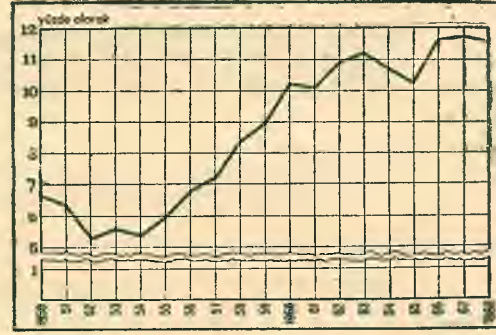
Bu oranlara bakılınca Sosyal Sigortalar Kurumunun «İş kazaları ve meslek hastalıklarının, artan işçi sayısına paralel olarak arttığı» görüşünün yanlış ya da eksik olduğu ortaya çıkmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları, işçi sayısından daha büyük bir hızla yükselmektedir. Bu gerçek karşısında, «Çağımızda sanayiın gelişmesine paralel olarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunma yollarının da geliştirilmekte, bu yüzden kaza ve meslek hastalıklarına uğrayan işçi sayısının azalmakta olduğu» görüşünü ileri sürenlerin söyleyecekleri çok şey bulunacaktır. Türkiyede meslek hastalıkları ve iş kazaları her geçen yıl biraz daha artmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumunun yapması gereken ilk şey, bu artışı yuvarlak sözlerle geçiştirmeye çalışmak değil, asıl nedeni bulmaya çalışmak olmalıdır.

ARTIŞ VAR MI, YOK MU?

Sosyal Sigortalar Kurumu rakamları iş kazaları ve meslek hastalıklarının işçi sayısına oranında bir artış olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak bu rakamların doğruluk derecesi üzerinde biraz durmak gerekir.

Sosyal Sigortalar Kurumu 1950 yılında 19.545 iş kazası ya da meslek hastalığı tesbit edildiğini açıklamaktadır. Bu, Kuruma intikal eden olay sayısıdır. Aynı yıl, birçok olayın Kuruma duyulmadığını, iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan birçok işçinin Sigorta imkânlarından yararlanma imkânı bulamadan bir köşede terkedildiklerini söylemek mümkündür. Bu takdirde, örneğin, iş kazalarının işçiye oranı her zaman % 10-11 olarak kalmış, ancak bunlardan % 6 sı kurumca tesbit edilebilmiş, % 5'i ise gizli tutulmuştur. Bu durum yıllardır böylece devam etmektedir. Eğer, bu görüşün doğruluğunu kabul edersek, iş kazaları ora-

YILLARA GÖRE İŞ KAZALARININ SİGORTALI SAYISINA ORANINDAKİ ARTIŞ

Hani iş kazaları, sigortalı sayısına paralel olarak artıyordu?..

nında bir artma olmadığı ama, yıllarca gerçek rakamların tesbit edilemediğı söylenebilir. Aynı görüşe göre, iş kazaları oranı son yıllardaki gibi yani % 10-11 olarak yıllardır devam edegelmişse, on binlerce iş kazasına uğramış, ya da meslek hastalığına tutulmuş işçi her türlü imkândan yoksun kalmışlar demektir.

Bu yorumu kabul etmemiz halinde ortaya yeni bir ihtimal çıkar.

Madem ki Kurumun rakamları, gerçeğı tam olarak aksettirmemekte, madem ki bütün olaylar Kuruma tam olarak intikal etmemektedir, o halde son rakamların doğruluğı da şüphelidir. Buna göre, 1967 yılının % 11.75 olan oranı, meselâ % 20 dir de % 8.25'i tesbit edilememiştir.

Bu, ihtimallere dayanan görüş belki kolay kolay kabul edilemeyecektir, ama rakamların gelişimi, ilk rakamların eksikliğini kabul etmemiz halinde bu sonuca ister istemez götürmektedir.

İkinci yorum ise, Kurum rakamlarının tamamen doğru olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu takdirde, iş kazaları ve meslek hastalıklarının büyük bir hızla artmakta olduğu gerçeğı ortaya çıkacaktır ki, bu da çalışma hayatımız bakımından bir tehlikeye dikkati çekmektedir.

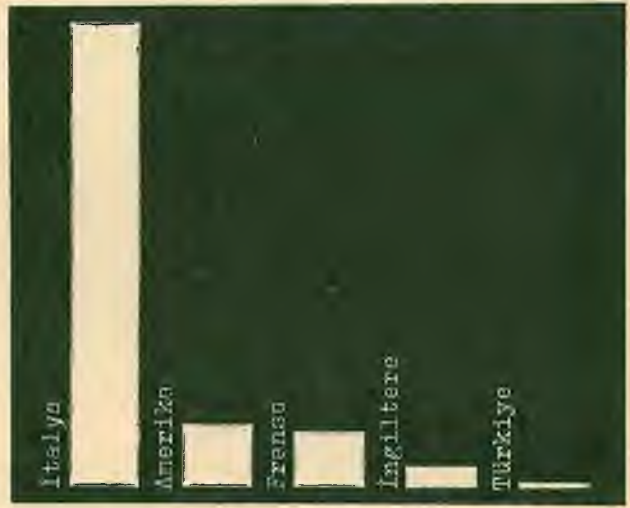
İş kazaları ve meslek hastalıkları, işçiler için hergeçen gün biraz daha tehlikeli olmakta, buna karşı ya tedbir alınmamakta, ya da alınan tedbirler yeterli olmamaktadır.

İş kazaları ve grevler

(ARKA KAPAKTAKİ KONU)

Bazı ülkelerde iş kazaları ile kaybolan işgünlerinin tüm işgücüne oranı

Grevlerle kaybolan işgünlerinin işgücüne oranı

1963 yılında toplu sözleşme ve grev kanunları hazırlanırken, özellikle işveren çevrelerinde görülen telaş, «işçi bu hakları kullanamaz», «bu haklar Türkiye için daha çok erken» sloganlarıyla su yüzüne çıkıyor, peşin verilen bu hükümler üzerinde tartışmalar yapılıyordu.

İşin aslına bakılırsa, «işçinin yıllardır süregeldiği şekilde, her türlü teminattan yoksun kalması gerektiği» 1960 - 1961 yıllarında Anayasa hazırlanırken, üstü kapalı bir şekilde de olsa, çok söylenilmişti. O yıllarda gayret, toplu sözleşme yapma, grev, sendikalaşma haklarının hiç olmazsa Anayasada yer almaması yolundaydı.

Bu propagandaların, kapalı kapılar ardında işçiyi «yüksek makamlara»

jurnalleyip, toplu sözleşme ve grev hakkını «hiç olmazsa bir on yıl daha geriye bıraktırma» çabalarının hiçbir faydası olmadı. Haklar Anayasada yer aldı.

Aynı yoldaki çabalara, hem daha yoğun bir şekilde, 1963 yılında parlamentoda tanık olundu. Parlamento koridorlarını dolduran bir takım tanınmış kişiler (kanun dilinde bunların adı işverendir), kanunları geri bırakmaya, bunda başarı sağlayamayınca da hiç olmazsa işlemeyecek kanunlar çıkarttırmaya uğraştılar.

O tarihlerde işçilerin mükemmel bir şekilde teşkilatlanmış olmasına karşı, işveren teşkilatları henüz emekleme safhasında bulunuyordu.

Meclislerde yapılan kulîsler, işçi aleyhtarı propagandalar, organize bir

şekilde yürütülüyor, tek tek işverenlerin telaşına, çabasına dayanıyordu.

Bu da işe yaramadı.

ALTI YILIN BİLANÇOSU

Aradan geçen altı yıl, işçi hareketinin tam bir sorumluluk duygusu içinde hareket ettiğini kamuoyuna gösterdi. Bu süre içinde, sayısız toplu sözleşmeler imzalanmış ve her toplu sözleşme sosyal adaleti sağlama yolunda birer adım olmuştu. Grevlerin ise, tamamına yakını işverenlerin işçiyi zorlaması yüzünden meydana gelmişti.

Aslında grev demokratik bir çalışma düzeninin en olağan sonuçlarından biridir ve demokratik düzen kabul edilince, grev de göze alınmış demektir.

Türkiyede işçi hareketinin her zaman tekrarladığı bir görüş vardır. «Grev bizim için bir gaye değil bir vasıttır» der işçi liderleri. Gerçekten, grev yapmış olmak için grev yapmak, daha Türk-İş bünyesindeki hiçbir sendikacının aklına gelmemiştir. Ama işçi haklarını almak için başka yol kalmayınca, işverenlerin direnci görüşme yoluyla kırılmayınca, yapılacak şey grevdir ve bu durumda da greve gidilmekten asla çekinilmez.

SİNSİ BİR PROPAGANDA

1960 larda başlayıp, 1963 llerde tekrarlanan grev hakkını kötüleyici propaganda, altı yıldanberi tabir caizse «sinsi» bir şekilde devam etti. Son günlerde ise, bir takım çevreler, ağızlarında geveledikleri baklayı nihayet açığa vurdular ve açıktan açığa grev hakkını kötülemeye başladılar. Bu çevrelere göre, grevler yüzünden, memleket ekonomisi büyük kayıplara uğramakta, kayıp işgünleri ulusal ekonomimiz için zararlı olmaktadır.

Grev hakkını kötüleyenler, nasıl bir çalışma düzeni istediklerini açıklamamaktadırlar ama, bunu anlamak için arif olmaya ihtiyaç yoktur. Grev hakkı olmayan, toplu sözleşme yapılmayan, işçinin sendikalara üye olup hakkını arayamadığı bir çalışma düzeni, gözünü kazanç hırsı bürümüş bir kısım işverenler için bir cennet olacaktır. En büyük ücretlerle, sosyal güvenlik için hiçbir masraf yapmadan üretime gitmek ve üretimi de en yüksek fiyatla satmak. Defter oyunları ile vergi kaçakçılığı yapmak, ithalat ve ihracatta sahte faturalar kullanarak yurt dışına para kaçırmak.. Yazları İtalya ve Fransa kıyılarında, kışları da Alp'lerde geçirmek...

Bir kısım işverenler bu hayalleri gerçekleştirmek için, kamuoyunda grev hakkının kötüye kullanılmasında olduğu izlenimini yaratacak propaganda giriştiler. «Grevlerle işgünleri heba olup gidiyor, yurt ekonomisi zarara uğruyor» söylentisini mümkün mertebe geniş çevrelere duyurup, benimsetmek için hiçbir fedakârlıktan çekinmeyen işverenler, bu defa da başarısız kaldıklarını anladılar.

UYDURAKSIN BARİ AKLA YAKIN OLSUN

İşverenlerin grevlerle memleket ekonomisinin büyük kayıplara uğradığı

iddiası aslında boşlukta kalmaya mahkûmdur.

1963—1966 arasındaki dört yılın ortalamasına göre, bazı ülkelerde grevlerle kaybolan işgünlerinin tüm işgücüne oranı şu şekildedir:

İtalya	0,801
Kanada	0,122
Amerika	0,104
Fransa	0,097
İsrail	0,057
İngiltere	0,033
Belçika	0,029
Japonya	0,025
Türkiye	0,007

Görülmektedir ki, Türkiye grevleri yüzünden dünyada en az işgünü kaybına uğrayan ülkedir. Bu gerçeğe rağmen, Türkiyede grevlerin büyük bir işgünü kaybına sebep olduğu iddiasında bulunmak, gerçek dışı bilgilere dayalı bir propaganda ile ve kasıtlı olarak kamuoyunu yanıltmak olacaktır. Ve işverenlerin yaptığı da bundan başka birşey değildir.

İŞ KAZALARINA GELİNCE

Grev hakkının, toplu sözleşme düzeninin aleyhinde bulunan işverenler bu arada iş kazalarıyla uğranılan kayıplardan bahsetmemektedirler. İşyerlerinde gerekli güvenlik tedbirleri alınmaması yüzünden meydana gelen iş kazalarının sebep olduğu işgünü kaybında ise Türkiye, maalesef dünyada önde giden ülke durumundadır.

1963—1966 arasında dört yıl da ortalama olarak Türkiye ile bazı ülkelerde iş kazalarının sebep olduğu işgünü kayıplarının genel işgünü ne oranı şöyle sıralanmaktadır.

Türkiye	3,57
Amerika	1,31
Almanya	0,90
Finlandiya	0,75
İspanya	0,74
Fransa	0,72
İngiltere	0,57
İtalya	0,56

SAMİMİYET OLSAYDI

Bu durumda, işverenlerin işgünü kayboluyor diye grevlerden değil, iş

kazalarından şikâyet etmeleri ve iş kazalarını önleyici tedbirlerin alınmasını istemeleri gerekmektedir. Ne var ki işverenler buna yanaşmamakta, işyerlerinde tedbirler alıp, modern metodları uygulamanın masrafından kaçınmaktadırlar. İşçilerin her an tehlikeye uğrayabileceklerini düşünmek bile istemeyen işverenler, iş kazaları yüzünden memleket ekonomisinin uğradığı büyük işgücünü kaybından bahsetmemekte, buna karşı, grevler yüzünde ekonominin büyük kayıplara uğradığını söyleyebilmektedirler.

Grevler ve iş kazaları ile meslek hastalıkları yüzünden kaybolan işgünlerinin mukayesesi ilgi çekici sonuçlar verecektir.

1963 yılında, grevler yüzünden 15.335 işgünü kaybına uğranılmış, aynı yıl iş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden uğranılan kayıp 1.207.778 işgününü bulmuştur. 1964 yılında, grevler yüzünden 192.842 işgünü, buna mukabil iş kazaları yüzünden de 1.220.741 işgünü kaybolmuştur. 1965 yılında grevlerle kaybolan işgünü 240.554, iş kazaları ile kaybolan işgünü ise, 1.358.045; 1966 da grevlerle kaybolan işgünü 409.809, iş kazaları ile kaybolan işgünü 2.269.899 dur.

Bu rakamlar da göstermektedir ki, Türkiyede üzerinde durulması gereken asıl mesele, grevlerin sebep olduğu zarar değildir. Çünkü grevler aslında bir zarara sebep olmamakta, aksine, sosyal adaleti sağlayıcı bir yol olmaktadır. Buna karşı, iş kazaları sadece işgünü kaybıyla ekonomide büyük zararlara yol açmakla kalmamakta, işçi ve aileleri ıstırap çekirmektedir.

Eğer, işverenlerin grev aleyhinde bulunmaları sadece memleket ekonomisini koruma niyetine dayanıyorsa, bu gerçekler karşısında, onlardan iş kazalarından korunma için bir kampanya açmalarını beklemek kamuoyunun hakkıdır.

Ama işverenlerin asıl niyeti işgünü kaybını önlemek değil, grevsiz, toplu sözleşmesiz, sendikasız bir ortamda işçiyi bildiğince istismar etmektir.

Bu tehlikeli anlayışa devam, çalışma barışını kökünden zedeleyecektir ve bunun sorumluluğunu da işçi taşımayacaktır.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı, bu yıl kuruluşunun ellinci yılını kutlamıştır. Yarım yüz yıldan beri, çalışma hayatında önemli bir rol oynayan Uluslararası Çalışma Teşkilatı 1919 yılında, Versay Barış Andlaşması uyarınca, Milletler Cemiyeti'nin bağımsız bir kuruluşu hüviyetiyle kurulmuştu.

Bu sayfada Uluslararası Çalışma Teşkilatının elli yıllık tarihine ait bazı ilgi çekici resimler sunuyoruz.

1 — Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 1919 yılının 29 Ekiminde Washington'da yapılan ilk toplantısı.

2 — ILO'nun 1919 — 1932 yılları arasında görev yapan ilk genel direktörü Albert Thomas.

3 — 19. Yüzyılın sonlarında birçok ülkede küçük çocuklar, maden ocaklarında çalıştırılıyorlardı.

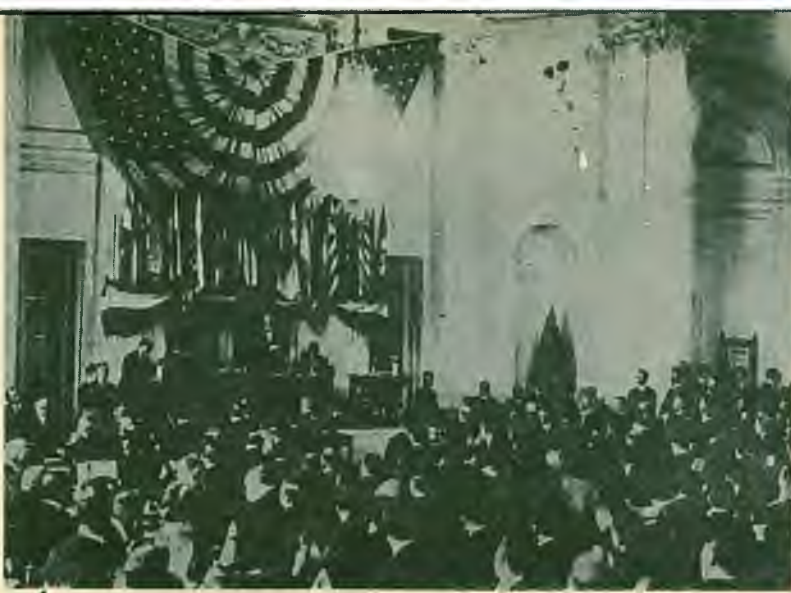
4 — Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın ikinci kongresi 14 Temmuz 1920 de İtalyada yapıldı.

5 — 21 Ekim 1923 te ILO binasının temeli İsviçre'nin Cenevre şehrinde atıldı. Teşkilatın şimdiki merkezi Cenevredir.

6 — Washington Konferansını düzenlemekle görevli organize komitesi Londrada yaptığı toplantıda.

7 — ILO'nun şimdiki Genel Direktörü David Mors 4 Ekim günü Beyaz Sarayda müteveffa Başkan Kennedy ile görüşüyor. (Altta solda)

8 — ILO'nun İkinci Dünya Savaşı sırasında Washington'da toplanan konferansında, o zamanki Amerika Cumhurbaşkanı Roosevelt de bir konuşma yapıyor. Yıl: 1941 (Altta sağda)

Yıllara göre

Beş yılın ortalaması

İş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden kaybolan işgünleri

Diğer yüzünden kaybolan işgünleri

